

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

II / 2014

nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb

ISSN 1339-2131

Výsledky kontrol v pohrebníctve

Podomácke výbušniny a pyrotechnika

Bologna 2014 - stretnutie na európskej úrovni

Krypta susedí s najstráženejšou väznicou v Ilave

Na bratislavskom letisku cvičili zásah pri simulovanej havárii

Aktuálnu reportáž leteckej nehody prinášame na strane 30

Editoriál

redaktora Pavla Onderu

Vážení čitatelia

v každom roku, hneď po prekonaní „jarnej únavy“ rastie naša aktivita. Je to dané životným cyklom, ktorý máme v sebe zakódovaný. Prejavuje sa rôznymi spôsobmi. V osobnom živote ide o súkromný rozvoj plánov a ich uskutočnenie, v pracovnom sa najčastejšie prejaví v súvislosti s novými nápadmi, víziami a plánmi, čo využívajú radi naši nadriadení. Je takmer pravidlom, že tie najlepšie z nich, ktoré napokon prinášajú zisky firmám alebo verejnosti, majú svoj zrod, svoje korene práve v tomto období.

Stáva sa, že to, čo sme doteraz nevideli, nám odrazu vyskočí pred oči, a tak neraz staronové praktiky, ktoré už dávno niekde vo svete fungujú, sme schopní oceniť a zaviesť i do svojho pôsobiska. I takú silu má jar.

V Českej republike sa organizácie z oblasti pohrebníctva už dávnejšie začali zaoberať riešením, ako sa vysporiadať s neplatičmi hrobových miest, s miestami odpočinku slávnych či významných osobností tak, aby neboli žiadne dotknuté subjekty stratové. Je všeobecne známe, že hroby za ktoré nik neplatí (z akéhokoľvek dôvodu) nemôže prevádzkovateľ – správca len tak zrušiť. Problémom sú hlavne náhrobky, stavby, pomníky, ktoré postavené na mieste odpočinku ostávajú majetkom fyzických osôb, ktoré majú pôdu pod nimi v dočasnom prenájme. Bežne sa stáva, že takýto pomník prechádza z dediča na dediča, jeden z nich má záujem prenájom riešiť, iný nie. Vznikajú situácie, kedy sa súkromný majetok (za istých podmienok nedotknuteľný) stáva bremenom pre správcu, obec, mesto. U pochovaných spoločensky významných osôb, ktoré už nemajú príbuzných je tento problém ešte výraznejší. Ide prevažne o hroby staré niekoľko desaťročí, či dokonca z obdobia dávnejších storočí. Tieto náhrobky sú poznačené zubom času do takej miery, že neraz ide už len o torzá, na ktorých s ťažkosťami prečítame meno, dátum.

Správa pražských hřbitovů (SPH) pod svojou záštitou zaviedla projekt „Adopce významných hrobů“. Ktorýkoľvek občan sa do neho môže zapojiť a hrob významnej osobnosti si adoptovať. Starostlivosťou o zazmluvnený hrob tak prichádza i k výhodám. Viac v rubrike Z Českej republiky na str. 26.

Ďalšou aktivitou, ktorú začali praktizovať kolegovia v Prahe je vnášanie života do miest posledného odpočinku. Podobne ako vo Viedni (článok vo vydaní II./2012), organizujú na cintorínoch rôzne spoločenské podujatia. Počas bežných sviatkov v roku sa tu predstavili viaceré profesie, ktoré k cintorínu patria a ľudia sa tak mohli bližšie oboznámiť s ich skutočnou činnosťou – prácou hrobárov, kamenárov, kvetinárov, kováčov, záhradníkov a pod. Na najväčšom cintoríne na Olšanoch vybudovali náučný chodník pre turistov, ktorý počas sviatkov obohatili i komentovanými vychádzkami so sprievodcami. Viac nájdete v článku Hřbitovy žijí od vedúceho správy cintorínov Olšany, Mgr. Jaroslava Šejvla na str. 26.

Situácia na Slovensku je odlišná. Na rozdiel od našich kolegov z Prahy a Viedne môžeme konštatovať, že u nás (zatiaľ) cintoríny nežijú, ale sú, žiaľ, miestom mŕtvotného ticha. Je to škoda. Miesta posledného odpočinku sú v očiach verejnosti miestom, kde chodíme len za smútkom, nevyužívame priestory na relax a poučenie. Sú miestom, kde človek (aj keď sebakvôňnejšia osobnosť) napokon upadne do zabudnutia. Kameň, jeden z najtrvácnejších materiálov, ktorý ho má pripomínať sa rozpadne, meno zanikne, nik si už nespomenie. Nezmeníme na tom niečo? Šanca by bola.

Pavel Ondera

Slovenské pohrebníctvo
ročník IV., číslo II, jún 2014 štvrťročník

Vydavateľ
SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných
a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor
Ladislav Stríž

Redakcia
PhDr. Marcel Lincényi, Bc. Helena
Schusterová, Pavel Ondera, Mgr. Zuzana
Dinková, Mgr. Zuzana Voštenáková

Stáli prispievatelia
Ing. Denisa Halajová, PhD.,
PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera

Grafika & design
Pavel Ondera

Fotografie
Pavel Ondera, Peter Kicoš

Obálka
Letisko M.R. Štefánika Bratislava
foto Pavel Ondera

Kontakt
+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia
MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň
SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena
Reálna cena 4,75 €, magazín je
nepredajný, distribuovaný zdarma na
náklady vydavateľa - SAPaKS

Distribúcia
HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk

Vyšlo
15. júna 2014

Nasledujúce vydanie
uzávierka 20. 08. 2014
distribúcia 15. 09. 2014

Partneri a sponzori
TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Asociácia sa prezentovala na konferencii celosvetovej pohrebnej federácie FIAT-IFTA

V dňoch 28. – 30. mája sa v Nemeckom Düsseldorfe uskutočnila medzinárodná výstava pohrebníctva BEFA 2014, určená pre odbornú aj laickú verejnosť. Simultánne s ňou prebiehala medzinárodná konferencia celosvetovej federácie FIAT-IFTA s názvom FIAT-IFTA World Convention Düsseldorf 2014. Na konferencii sa zúčastnila aj slovenská delegácia na čele s predsedom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb (SAPaKS) Ladislavom Strížom.

Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb bola pozvaná na túto konferenciu na základe jej členstva v Európskej federácii pohrebných služieb (EFFS), ktorá je súčasťou FIAT-IFTA, ale aj na základe slovenskej iniciatívy zorganizovať stredoeurópsku konferenciu za účasti krajín V4.

Predseda SAPaKS Ladislav Stríž odpredložil Slovenskú republiku a SAPaKS, jej stabilnú pozíciu v stredoeurópskom regióne a víziu spoločnej spolupráce krajín V4 v otázkach pohrebníctva. Prvým krokom spolupráce bude zorganizovať odbornú konferenciu na Slovensku a priblížiť túto zložitú otázku verejnosti. Diskutované by mali byť najpálčivejšie témy jednotlivých krajín, ktorými sú napríklad sociálne pohreby v Maďarsku, zjednotenie pravidiel prevozu zosnulých z Poľska, vedenie štatistík o prevozoch zosnulých z/na Slovensko a podobne. Prezentácia bola ukončená srdečným pozvaním všetkých medzinárodných členov na stredoeurópsku konferenciu, ktorá sa uskutoční už v novembri tohto roka v Trenčíne.

Slovensko a idea organizovať konferenciu v regióne V4 sa stretli s veľkým uznaním účastníkov konferencie FIAT-IFTA, ktorí vyjadrili podporu, či dokonca potvrdili účasť na nej. Slovensko a SAPaKS si týmto spôsobom ešte viac upevnilo vzťahy s najbližšími partnerskými organizáciami z Maďarska, Poľska a Českej republiky.

V rámci konferencie boli členmi FIAT-IFTA predbežne odsúhlasené nové stanovy, ktoré budú definitívne schválené o rok na výročnej konferencii v Kanade. Zároveň došlo k pravidelnej dvojročnej obmene predsedníctva organizácie FIAT-IFTA. Novým prezidentom sa stal Marc Poirier z Kanady. Pozitívnou správou pre Slovensko je fakt, že jedným z nových viceprezidentov FIAT-IFTA sa stal Marek Cichiewicz z Poľska, ktorý bol zvolený v historicky prvej tajnej voľbe.

Slovenská delegácia sa stretla s vyše 12 partnerskými asociáciami a členmi pohrebných asociácií, s ktorými nadviazala nové kontakty. Užšia spolupráca bola nadviazaná hlavne s ukrajinskou, ruskou a bulharskou delegáciou.

Na konferencii sa zúčastnilo 32 krajín sveta. Najpočetnejšiu delegáciu malo Japonsko 27, o niečo menej Holandsko 10. Nemecko a Kanadu zastupovalo po 9 delegátov, podobne na tom bolo Anglicko 8, Čína spolu s Hong Kongom mali 8+3 delegátov. Medzi účastníkmi sme sa zoznámili i so zástupcami „čierneho kontinentu“ zo Zimbabwe a Ugandy.

Viac informácií a obrazová príloha na www.pohrebnictvo.sk, www.sapaks.sk

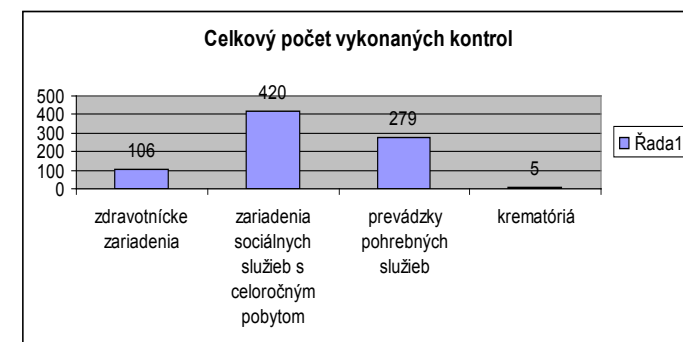

Pohrebné služby obstáli v mimoriadnej cielej kontrole

Iba v deviatich pohrebných službách z 279 kontrolovaných boli zistené nedostatky v rámci mimoriadnej cielej kontroly, ktorú vykonali pracovníci Regionálneho úradu verejného zdravotníctva (RÚVZ) v termíne od 10. 2. 2014 do 18. 2. 2014. Vyplýva to zo Správy o výkone cielej kontroly štátneho zdravotného dozoru zameraného na oblasť pohrebníctva v zdravotníckych zariadeniach, v zariadeniach sociálnych služieb, v pohrebných službách a krematóriách.

Dozor bol vykonaný vo všetkých zariadeniach, kde dochádza k zaobchádzaniu s ľudskými pozostatkami pred ich pochovaním. Išlo celkovo o 810 kontrol, z toho v 106 zdravotníckych zariadeniach, v 420 zariadeniach sociálnych služieb, v 279 pohrebných službách a v 5 krematóriách (viď. graf).

Ako sa ďalej uvádza v správe, v dvoch prípadoch pohrebných služieb nebol vyznačený účel využívania vozidla v osvedčení o evidencii vozidla a v technickom osvedčení vozidla, v dvoch prípadoch boli zistené chyby v evidencii vedenej podľa § 8 ods. 4 písm. d) zákona č. 131/2010 Z. z. a začaté konanie o uložení pokuty.

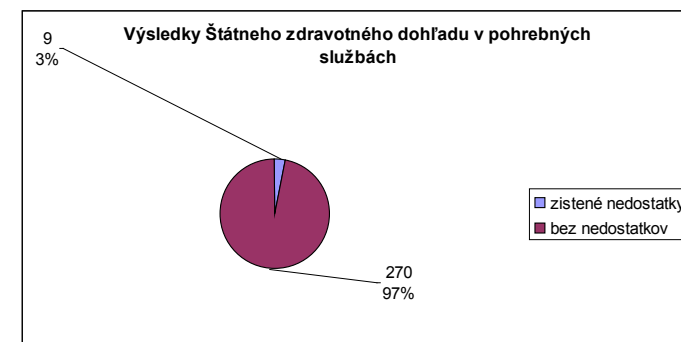
V dvoch prípadoch boli uložené pokuty podľa § 57 ods. 46 písm. a) zákona č. 355/2007 Z. z. v celkovej sume 330 eur a v dvoch prípadoch začaté správne konanie z dôvodu prevádzkovania priestorov bez posúdenia regionálneho hygienika.

Ďalej bolo začaté jedno správne konanie vo veci uloženia pokuty za nesplnenie povinnosti predložiť na schválenie návrh zmeny prevádzkového poriadku. V ďalších prípadoch boli pri výkone dozoru prevádzkovateľa na menšie nedostatky

upozornení. Pri výkone cielej štátneho zdravotného dozoru v 5 krematóriách pracovníci RÚVZ nezistili žiadne nedostatky.

Kontrola bola zameraná na dodržiavanie ustanovenia zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve. Inšpektori kontrolovali priame nakladanie s ľudskými pozostatkami, ponechanie mŕtveho tela po dobu 2 hodín od úmrtia na lôžku, bezodkladné oznámenie úmrtia osoby blízkej osobe, vedenie záznamov o oznámení úmrtia, vedenie záznamov o odovzdaní ľudských pozostatkov, uloženie ľudských pozostatkov do chladiaceho zariadenia a uloženie ľudských pozostatkov vo vyčlenenej miestnosti na dočasné uloženie mŕtvych.

V roku 2013 bolo RÚVZ v SR doručených a prešetrovaných 20 sťažností na prevádzku pohrebných služieb. RÚVZ vykonali dozor v 418 prevádzkach, z toho v 32 prevádzkach zdra-

vozníckych zariadení, v 203 zariadeniach sociálnych služieb s celoročným pobytom, v 178 pohrebných službách a v 5 krematóriách. Boli udelené štyri sankcie vo veci porušovania zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v celkovej sume 1 531 eur.

Odpovedá hlavný hygienik SR prof. MUDr. Ivan Rovný, PhD., MPH

zákona 355/2007 Z. z. v štyroch prípadoch. V koľkých prípadoch je ukončené správne konanie a s akým rozhodnutím?

Správne konania prebiehajú v lehotách daných zákonom o správnom konaní. Informácie o ukončení správnych konaní ÚVZ SR zatiaľ nemá k dispozícii.

V roku 2013 bolo Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva (RÚVZ) SR doručených a následne prešetrovaných 20 sťažností na prevádzku pohrebných služieb. RÚVZ SR vykonali dozor v 418 prevádzkach. Budete pokračovať v pravidelnom dozore prevádzok, na ktoré boli doručené sťažnosti, alebo budete pokračovať v cielej štátnom dozore?

Čo sa týka pravidelného dozoru nad oblasťou pohrebníctva, ten sa podobne ako pri iných oblastiach verejného zdravotníctva vykonáva podľa zvažovania potreby a aktuálnych kapacitných možností regionálnych hygienikov SR. Všetky sťažnosti sa prešetrujú podľa zákona o sťažnostiach v samostatných konaniach. V prípade, že boli zistené nedostatky pri kontrole, sú prijímané nápravné opatrenia, ktoré sa následne kontrolujú. Preto je zrejme, že v prípadoch prešetrovania sťažností a pri zistení nedostatkov a porušovaní zákona o pohrebníctve bude regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva dozor vykonaný opakovane.

Zo Správy o výkone cielej štátneho zdravotného dozoru zameraného na oblasť pohrebníctva v zdravotníckych zariadeniach, v zariadeniach sociálnych služieb, a v krematóriách vyplýva, že kontrola prebehla v termíne od 10. 2. do 18. 2. 2014. Prečo Úrad verejného zdravotníctva (ÚVZ) SR pristúpil k tejto cielej kontrole? Predchádzali kontrole nejaké podnety od pozostalých?

K cielej kontrole vo všetkých druhoch zariadení, kde sa nakladá s ľudskými pozostatkami sa pristúpilo na základe usmerenia hlavného hygienika Slovenskej republiky po zverejnených informáciách v médiách. Jedným z nich bol prípad zmrazenia mŕtveho ľudského tela hľadávkami v Nemocnici vo Zvolene.

Cielený dozor bol zameraný na nakladanie s ľudskými pozostatkami v zmysle zákona 131/2010 Z. z. o pohrebníctve. Vyplývala kontrola ÚVZ SR aj v súvislosti s kauzou okolo zohavenia ľudských pozostatkov bývalého veterinára Miloša Skokánka z Malaciek?

Kontrola zameraná na nakladanie s ľudskými pozostatkami nesúvisí s kauzou zohavenia ľudských pozostatkov pána Skokánka z Malaciek. Problematika odoberania orgánov po úmrtí kompetenčne nepatrí hlavnému hygienikovi SR, preto nie sú úradu verejného zdravotníctva príslušné na prešetrovanie tohto prípadu.

Podľa zverejnenej správy z 279 kontrolovaných pohrebných služieb boli zistené nedostatky iba v deviatich prípadoch, pričom žiadne nedostatky v 5 kontrolovaných krematóriách. Ako hodnotíte výsledky tejto kontroly?

Výsledky tejto kontroly hodnotíme ako uspokojivé. Cielej kontrola vykonaná na celom území Slovenskej republiky významne prispela k tomu, aby všetky subjekty striktné dodržiavali ustanovenia zákona o pohrebníctve.

Regionálne úrady verejného zdravotníctva začali na základe zistení správneho konania vo veci porušovania zákona 131/2010 Z. z. o pohrebníctve v 19 prípadoch a v zmysle

Pripravil Marcel Lincényi, foto ÚVZ SR a Pavel Ondera

Ako sa nezabiť

Úmrtia či ťažké zranenia s trvalým následkom spôsobené výbušninami síce nevedú v štatistike najväčších nepriateľov života a zdravia Slovákov, výbušniny však predsa len patria medzi vážne rizikové faktory, vďaka ktorým sa našinec aj bez vlastného pričinenia môže ľahko ocitnúť v invalidite alebo pod zemou napriek tomu, že pri práci používa všetky predpísané ochranné pracovné pomôcky, zdravo sa stravuje, nepije ani nefajčí a pri šoférovaní nehazarduje...

V médiách o podobné správy nebýva núdza. Zdravotníci hlásili, že len pri oslavách príchodu nového roka 2014 sa pri odpalovaní zábavnej pyrotechniky zranilo v SR 34 ľudí, z nich bolo päť vo veku do 18 rokov. Najhorší prípad sa stal v obci Rybany v Trenčianskom kraji len pár minút po polnoci, kde výbuch podomácky vyrobenej pyrotechniky pripravil o život 60-ročného muža. Explózia mu odtrhla hlavu a končatinu.

Aj malé je nebezpečné...

Mnohé, i smrteľné, zranenia spôsobuje aj špeciálna pyrotechnika, ktorá je určená len do rúk riadne vyškolených ľudí, napríklad pre výrobcov ohňostrojov. Veľa nešťastí už spôsobilo neodborné zaobchádzanie s bežne používaným vojenským materiálom – s rozbuškami či výbuškami, s tzv. delobuchmi a svetlicami. Ľudia si často neuvedomia, že i malá, len pár gramov vážiacia rozbuška dokáže človeku spôsobiť napríklad trvalé devastačné poranenie ruky.

Ďalšou skupinou sú „turisti“ či dokonca zamestnanci miestnych podnikov, ktorí idú tam, kde by ísť nemali, hoci je to miestne dokonca aj povolené – to sú napríklad strelnice bývalých či súčasných vojenských výcvikových priestorov, osobitne ich dopadové plochy. Typickým príkladom je explózia v bývalom vojenskom priestore Javorina v novembri 2011, kde si ženy – lesné robotníčky urobili ohník z kopy raždia, pod ktorou však driemala nevybuchnutá vojenská munícia. Explózia ťažko zranila dve ženy, z toho jednu, matku šiestich detí.

Potom tu máme skupiny ľudí, ktorí sa už vyslovene hrajú so zákonom, sú na jeho hrane alebo aj priamo za ním. Sú to tzv. amatérski archeológovia, ktorí často aj s veľmi kvalitnými detektormi kovov prehľadávajú archeologické náleziská i vojenské priestory v snahe obohatiť svoje súkromné zbierky. Akákoľvek manipulácia so starou muníciou je pritom vrcholne nebezpečná. Pár rokov dozadu sa o tom presvedčil aj amatérsky archeológ v Kátlovciach, ktorý vo svojej dielničke pri explózii nájdenej starej munície prišiel o obidve nohy a jednu ruku.

Nástražné výbušné systémy – u nás známy pojem

Napokon, výbušniny sú žiadané aj v podsvetí. Po roku 1989 a následnej privatizácii mnohých banských podnikov sa ako huby po daždi rozmnožili krádeže banských trhavín zo zle zabezpečených skladov. Najmä v banských mestách ešte pred pár rokmi nebol problém kúpiť hocikde v pohostinskom zariadení 200-gramový šúlok banskej trhaviny aj s rozbuškou len za osem či desať eur. Druhým štedrým zdrojom výbušnín pre slovenské podsvetie boli vojenské zásoby, niektoré aj z našich zdrojov, najmä však pašované z krajín bývalého Sovietskeho zväzu i z bývalej, vojnou zmietanej Juhoslávie. Nečudo, že nástražné výbušné systémy boli u nás podsvetím

veľmi „oblúbené“. Aj celkom nedávno, vo februári 2014, poškodil dom a auto výbuch ruského ručného granátu vo Zvolene. Našťastie, nikoho nezranil.

Do histórie prípadov ľudí bez pudu sebazáchovy vstúpil aj 31-ročný Stanislav, „hrdina“ staršieho prípadu (1997) z Vajnora, keď v pivnici rodinného domu karbofrézku delaboroval delostrelecké granáty. Vyberal z nich trhavinu, spracúval ju mlynčekom na orechy, potom ju taval a vlieval do foriem tvaru hranola. Po explózii približne 5 kg trhaviny z neho ostal len trup, jeho pomocník prišiel o nohu. Explózia narobila na dome nemalé škody. Iba zázrakom neexplodovali všetky zásoby výbušných hranolov, ktoré už mal v pivnici „spracované“ na distribúciu.

Ako „uvařit“ výbušninu

Napokon, spomeňme skupinu dobrodruhov, ktorá sa v posledných rokoch najviac rozmáha – sú to výrobcovia podomácky zhotovených výbušnín z dostupných surovín. Nájst recept na webe nie je dnes žiaden problém, a tak sa títo nešťastníci aj počas víťania nového roka radi predvážajú nie kúpenými petardami, ale čímsi „silnejším“. Na odbyt idú aj medzi tiežňanúškami futbalových zápasov a samozrejme, radi po nich siahnu aj príslušníci podsvetia, pretože sa dajú zohnať ľahšie, ako napríklad vojenský granát. Tak sa aj skupina „amatérov – výrobcov“ radí medzi veľmi rizikové. Pár rokov dozadu takýto vlastnoručne vyrobený cca 400-gramový „maxidelobuch“ vyrobil občan v Brezne a na námestí ho pri silvestrovských oslavách odpálil. Bol na mieste mŕtvy, jeho vedľa stojaci syn utrpel ťažké zranenia. V apríli tohto roku, tiež v Brezne, utrpel vážne zranenie ruky len 17-ročný študent, ktorý priamo v škole na WC manipuloval s neznámym predmetom, ktorý explodoval. Ukázalo sa, že to bol delostrelecký zapalovač z vojnovéj munície.

Takáto výroba a držanie podobných predmetov, tak isto aj munície bez povolenia je už v našej legislatíve mimo zákon. Pritom ani posledný rok nebol skúpy na pozoruhodné nálezy. V katastri obce Gočovo pri Dobšinej napríklad miestny občan našiel v kríkoch igelitovú tašku, v ktorej bolo 93 vojenských rozbušiek. Na kamennom kvetnáci pri múre cintorína v Spišskej Novej Vsi zasa správca miestneho cintorína objavil pätnásť kusov 200-gramových náložiek výbušniny zn. Danubit. V oboch prípadoch je jasné, že „niekto“ tieto nebezpečné predmety predtým prechovával s nejasným cieľom.

Nechytať, hlásiť!

Ak si k tomu pridáme aj veľmi časté nálezy starej vojenskej munície z II. svetovej vojny najmä pri výkopových prácach – nielen pod Duklou – je to dostatok argumentov, aby sme sa

mali vždy na pozore, nájdených podozrivých predmetov sa za žiadnych okolností nedotýkali a ihneď volali políciu. Len náhodou napríklad skončil šťastne lanský prípad z výstavby benzínovej pumpy v Brzotíne, okres Rožňava, kde v hromade zeminy robotníci našli delostreleckú minú z obdobia II. svetovej vojny. Pointa je v tom, že hromadu hliny bagrista vykopal niekde úplne inde a nič netušiaci vodič nákladného auta zeminu aj

s minou vysypal práve na stavbe čerpacej stanice. Naozaj možno hovoriť o veľkom šťastí, že mína ani pri takejto viacnásobnej „drsnej“ manipulácii neexplodovala. Známe sú aj prípady, keď starú muníciu objavili zamestnanci až v sklade šrotu železniarní v Podbrezovej.

Prípravil Mgr. Peter Ondera

Vojenské priestory sú stále nebezpečné, v zemi striehne smrť

O výbušninách a našincoch

O našincoch a ich prístupe a vzťahu k výbušninám sme sa rozprávali s renomovaným odborníkom na túto oblasť, s pplk. Ing. Jurajom Kadeckým, vedúcim oddelenia pyrotechniky v Kriminalistickom expertíznom ústave PZ.

Pán podplukovník, nie sú ďaleko časy, keď sme o výbušninách počúvali často najmä v súvislosti s vyčítaním podsvetia, v móde boli nástražné výbušné systémy...

Áno, najmä v období po roku 1994 u nás podsvetie veľmi často používalo nástražné výbušné systémy s cieľom niekoho zabiť alebo niekomu spôsobiť materiálnu škodu. V porovnaní s rokmi 1994 – 1998 je v súčasnosti počet takýchto prípadov dramaticky nižší, hoci celkom nevymizli. Dnes podsvetie častejšie používa na spôsobenie škody jednoduchší systém – najmä podpálenie áut či objektov. Ak to zoberieme z pohľadu štatistiky, výbuchy nám idú dole, požiare rastú. Príčin, prečo je tomu tak, je podľa mňa viacero. Polícii sa podarilo rozbiť väčšinu zločineckých skupín a, ako som už spomenul, kúpiť päť litrov benzínu je oveľa jednoduchšie a lacnejšie, ako zháňať výbušninu. Pritom škoda, spôsobená na aute horľavinou je spravidla oveľa väčšia, ako explóziou menšieho množstva výbušniny.

Ak necháme bokom kriminálne pozadie výbuchov, s ktorými prípadmi sa stretávate najčastejšie?

Vzniká nám veľa neúmyselných zranení, najmä pri neodbornej manipulácii s výbušnými materiálmi. Znova je v oblube domáca výroba traskavín. Voľakedy, za socializmu zábavná pyrotechnika prakticky nebola povolená, preto si ju ľudia vyrábali svojpomocne doma, z voľne dostupných surovín. Tieto sú extrémne nebezpečné predovšetkým svojou nestabilitou, mnohé aj schopnosťou samovoľnej explózie. Tým, že dnes si už zábavnú pyrotechniku môže voľne kúpiť každý občan nad 18 rokov, domáca výroba poklesla. V posledných rokoch však znova rastie, lebo niektorým ľuďom nepostačuje to, čo je v obchodoch, chcú niečo silnejšie, efektnejšie. A tak hľadajú recepty na internete, zháňajú voľne predajné suroviny v obchodoch, ale aj od známych a kamarátov. A to nehovorím o kriminálnych živloch, hovorím o ľuďoch, ktorí to robia pre zábavu.

Je to vidieť a počuť aj na našich futbalových štadiónoch...

Z našich poznatkov však môžem usúdiť, že prevládajú priemyselné výrobky, ktoré však smú používať len špeciálne vyškolené osoby s licenciou – napríklad na prípravu ohňostrojov, strelmajstri v baniach a podobne. Taký bol aj prípad nedávneho výbuchu na tribúne Slovana, kde došlo aj k zraneniam. Časté je tiež používanie pyrotechniky určenej pre armádu, ktorá sa dostane do nepovoláných rúk.

V médiách sú teraz časté zmienky o činnosti tzv. detektoristov. Áno, oficiálne sa síce pri hľadaní detektormi kovov sústreďujú na rôzne militárie, pri tejto činnosti však často natrafia aj na muníciu, najmä starú vojenskú. Je zákonnou povinnosťou nálezcu zavolať pyrotechnikov. Celý problém s detektoristami skomplikovala novela archeologického zákona, kde tvorcovia zahrnuli aj muníciu, pričom pamiatkár, resp. archeológ, samozrejme, tiež nesmie s muníciou manipulovať. Pripravujeme novelu zákona, ktorá by podobné nelogickosti zo zákona odstránila.

Najhoršie je, keď sa detektorista rozhodne nájdenú muníciu vykopáť a zobrať so sebou, prípadne aj delaborovať. Ohrozuje tým nielen seba, ale často aj okolie.

Návštevy ľudí s detektormi sú časté aj vo vojenských výcvikových priestoroch. Majú, alebo nemajú právo tam chodiť?

Vo funkčných vojenských výcvikových priestoroch je jasne dané, kto, kedy a kde sa môže pohybovať, zodpovednosť nesie správca VVP. Problém je najmä s už nevyužívanými vojenskými priestormi, ako je napríklad Javorina. Bol som kvôli tomu v spore aj s bývalým vedením ministerstva obrany, keď sme upozorňovali na fakt, že celá Javorina – napriek ich tvrdeniam – nie je dôkladne pyrotechnicky vyčistená. Napriek tomu ju vrátili majiteľom a teda voľne sprístupnili. Pritom najmä dopadové plochy strelníc a ich blízke okolie sú dosiaľ veľmi nebezpečné, riziko sa nedá vylúčiť. Dôkazom je nedávny úraz lesných robotníkov na Javorine, ktoré boli presne tam, kde nemali byť, teda v predĺžení osi dopadovej plochy ostrej tankovej strelnice.

Zdá sa, že vojenské priestory sú stále problém.

Pochopiteľne. Myslím si, že tu nesie zodpovednosť štát. Nemôže odovzdať pozemky vlastníkom bez dokonalého vyčistenia. Sú tu obrovské plochy, doslova zanešvárené výbušninami. Spomeniem Ľubicu, desaťročia sa tu robili aj ostré raketové streľby. Tieto rakety, keď netrafili cieľ, samé neexplodovali. Jednoducho padli dole a čakajú... Samozrejme, že pyrotechnické čistenie, teda dekontaminácia nie je lacný proces, ale je to jasná zodpovednosť štátu. Odborne zdatných ľudí máme dosť, je potrebné k tejto téme pristúpiť s maximálnou zodpovednosťou.

Veľa sa hovorí o „dedičstve“ po Rusoch, teda po príslušníkoch vtedajšej Strednej skupiny sovietskych vojsk. Veľa strieľali a na poriadok si veľmi nepotrpeli...

Budete prekvapení, ale na ostrú muníciu boli Rusi podľa všetkého veľmi opatrní, po nich sme nenašli prakticky nič. Veľa cvičnej munície, bez výbušných elementov, to áno, ale ostrej nie. Detailne sa monitorovalo trebárs Komárno, nenašlo sa nič, aj Česi mali len minimum nálezov ostrej ruskej munície.

Zhovárал sa Mgr. Peter Ondera

Cintoríny a legendy

Republic of Ireland

Letom svetom sme sa zastavili aj na severozápade Európy. V malebnej, tradíciami preplnenej írskej krajine. Presnejšie, našu pozornosť sme venovali malému turistickému mestu Killarney (Cill Airne) na juhovýchodnom cípe Írska. V Írsku je mimoriadne obľúbenou atrakciou už viac ako 200 rokov. S pomedzi ostatných miest vyhráva pre najkrajšie jazerné a horské scenérie v krajine. Aj z toho dôvodu si získalo prezývku „horský raj západu“. Samozrejme, že sme nezaháľali a každý deň v tejto fascinujúcej krajine sme využili naplno, ale keďže nás zaujímajú iné ako zemepisné či kultúrne informácie, začneme teda tým podstatným.

Z najvyššieho kopca nad mestom sa ponúkne nielen krásny výhľad na jazero Lough Leane, obkolesené zelenou nádherou národného parku Killarney, ale je tam ukryté aj miesto posledného odpočinku domorodých Írov. Nachádza sa tam centrálny cintorín St. John's. Rozprestiera sa na miestach bývalého kamenného Aghadoe chrámu. Dejiny ruín chrámu siahajú až do 7. storočia, kedy to bol len drevený kláštor. Legendy tvrdia, že bol prepojený s ďalším kláštorom hrádzou cez jazero. Chrám bol v spisoch poslednýkrát spomenutý v polovici 18. storočia a dodnes si zasluhuje priazeň turistov z celého sveta. Tejto zrúcanine nevenujeme pozornosť len tak. V jej troskách sa nachádzajú hroby niektorých panovníkov. Veľmi známym je Amhlaoibh Mór Ó Donoghue.

V okolí zrúcanín chrámu sa nachádza stará časť cintorína so zachovalými hrobmi. V takomto stave sú len vďaka obyvateľom Killarney, ktorí sa o ne s úctou starajú. Veľkým hrubým múrom je oddelená ďalšia časť tohto pietneho miesta, kde sa nachádza nedávno aktívny cintorín mesta. Pre naplnené počty sa z trávnik stala najnovšia časť cintorína. Na tomto mieste mohli pozostali príbuzní meditovali a s pohľadom na jazero spomínať na zosnulých. Výrazne je vidieť rozdielnosť daných cintorínov podľa veku, teda nielen zub času, ktorý si vyberá svoju daň, ale

chrám Aghadoe

aj to, ako napredujú moderné prvky v pohrebniectve. Na najstaršom cintoríne dominujú starodávne typické keltské kríže, pričom na najnovšom sú už len menné dosky. Stredový cintorín je zmesou starších hrobov, podobných ako na Slovensku. Väčšina hrobov nemá krytý vrch kamennou doskou, nahrádzajú ju kamienky, kvetiny alebo kamenné sochy, či obrazy zosnulých. Významným rozdielom medzi cintorínmi sú aj hroby pravých Írov a takzvaných írskych Rómov. U nich je zvykom mať dych vyraďajúce hroby – výzdobou, farebnosťou kvetinových nápisov, ornamentmi, pamätnými predmetmi... Niektorí by to nazvali gýčom, ale v podstate je to spoločné dielo všetkých pozostalých pre zosnulého na jeho večnú pamiatku.

Aj umiestnenia cintorínov sa skrývajú pod nádykom legend. V Killarney a aj vo väčšine miest, ktoré sme navštívili, sa cintoríny nachádzajú v odlhlých častiach mesta. Je to možno aj z dôvodu legendy o víle Banshee, ktorej nariekanie pred domom znamenalo, že jeden z jeho obyvateľov zakrátko zomrie. Asi aj z tohto dôvodu umiestnili cintoríny mimo kostolov a obývaných častí, aby víla nemala možnosť ohlasovať smrť. Tak napríklad v Killarney zosnuli strážia pozostalých z vrchu nad mestom Killarney.

Pri rozhovore s arcibiskupom Brownom, pôsobiacim v Killarney, sme sa pri téme odlišností dostali k vete: „V čom by sme mali byť iní? Veríme v toho istého Boha ako vy, máme tú istú vieru ako aj praktiky pri obradoch.“ Ale samozrejme sa tu nájdú určité odlišnosti. Napríklad už len v tom, ako to popísal jeden známy írsky komik Dave Allen: „Je v tom určitá zábava. Na pohrebe sa pri pozostalých často zakoktáte, a potom sú z toho možno aj vtipné situácie a príbehy. Rovnako sa po pohrebe koná posedenie, kde je rozlúčka so zosnulým. Rozdiel je v tom, že sa čapuje zadarmo írské pivo Guinness, stoly sú plné jedla, v pozadí hrá živá írská kapela írské piesne, celé sa to deje v írskej krčme. V tom je tá nenapodobiteľná atmosféra, či prostredie. A v tom všetkom je to čaro pohrebu a hlavne ukrytá zábava!“ Čo povieť?

Národný park Killarney neskrýva iba spomínaný Agadoe, ale aj iné zachovalejšie stavby čias minulých – hrad, Muckross Park Hotel či františkánsky kláštor. Na presun k týmto pamiatkam môžete využiť auto, chôdzu, bicykel alebo koč so zapriahnutými koňmi. Idúc zelenou cestičkou môžete skúsiť nájsť trojlístok, alebo Leprechauna. Trojlístok patrí medzi najlepších

kláštor Muckross

reprezentantov írskej fantázie. Kelti aj druidovia verili v magické číslo 3, ktoré je asociované aj s trojbožstvom keltskej mytológie známej ako Three Morgans. Leprechaun pochádza z írského leathbhrogan, čo sa prekladá ako obuvník. Je to malý trpaslík, drobný mužiček, často v opitom stave. Povráva sa, že bol veľmi bohatý a ak ho náhodou nejaký človek chytil, sľuboval mu veľké bohatstvo za oslobodenie.

Jeden starobylý cintorín sa nachádza aj v areáli spomínaného kláštora z 15. storočia, ktorý je obkľúčený výbehom býkov. Kláštor je zachovalý a kompletný. Neskôr naň bola dostavaná kostolná veža, ako jediná františkánska veža v Írsku. Zaujímavosťou je, že v centre kláštora stojí mohutný tis, ktorý je typickým symbolom írskych cintorínov. Mnisi boli z tohto kláštora vyhnaní Cromwellinmi v roku 1652. Na cintoríne sú pochovaní mnisi, ale aj mešťania, ktorí v minulosti pracovali na neďalekom zámku Muckross. Neobyčajné sú aj pamätne tabule, ktoré sú vytesané do stien kláštora na miestach, kde zomrel mních. Podobné sa v Írsku objavujú popri cestách po dopravných nehodách alebo na miestach iných katastrof na pamiatku zosnulých.

Na Slovensku je stále v oblube oslava Sviatku všetkých svätých tradičným spôsobom – sviečkou a tichom či svätou omšou. Dnes má na to veľký vplyv aj prostredie. V mestách začína prevládať nový trend halloweenskyh kostýmov, ozdôb či dekorácií. Keď už sme spomenuli pár známych tradícií a legend Írska, bolo by neodpušiteľné vynechať Halloween. Postupne sa stáva celosvetovým sviatkom a jeho počiatky siahajú práve do Írska. Zásluhou pápeža Gregora III. sa tento sviatok presunul na dnes už známy dátum – prvý november.

Postupom času sa k sviatku pridali aj ľudovo nazývané „Dušičky“. Slávia sa deň po Sviatku všetkých svätých. Ich korene siahajú do 10. storočia, kedy spojili modlitbu s návštevou cintorínov. Prejdime ale k Halloweenu. Slávi sa v noci 31. 10. pred Sviatkom všetkých svätých a v minulosti mal u starých Keltov názov Samhain. Predstavoval koniec starého a začiatok nového pohanského roka. Práve v tento deň končila nadvláda boha Slnka a začínala nadvláda boha smrti a zimy. A keďže to bol príchod boha smrti, vtedy bola možnosť, kedy sa aj živé duše mohli pozrieť do podsvetia. Veľmi známou dekoráciou je v súčasnosti halloweenska tekvica. Tá sa tiež spája s Írskom, kde mal opilec menom Jack veľmi zlé správanie. A keďže bol opovrhnutý nekom aj peklom, tak jeho duša blúdi po svete s lampášom z tekvice. Preto sa na Halloween vyrezávajú tekvice do okien, aby ich Jack ochráňoval. Neskôr sa toho sviatku ujali Američania, ktorí z neho spravili veľkú zábavu pre deti. V ten deň sa obliekajú do masiek a chodia po domoch, kde si pýtajú sladkú odmenu.

Odporúčame navštíviť túto legendárnu írsku krajinu preplnenú kultúrou a zeleňou, v ktorej sa dokonca nenachádzajú hady, ktoré podľa legendy, Svätý Patrik všetky vyhnal. Mesto Killarney je neobyčajným mestom a miestom, kde si príde na svoje určite každý. V roku 2011 získalo označenie najčistejšieho mesta v Írsku. V blízkosti mesta sa nachádza aj malebný 18-metrový vodopád Torc, odkiaľ sa dá cestičkou dostať k výhľadu na všetky tri jazerá a turistickým chodníčkom načerpať mnoho energie. Všetko to je stále aj tak len stotina toho, čo írská krajina ponúka. Po jeho prvej návšteve sa tam určite budete chcieť vrátiť ešte raz.

Text a fotografie Bc. Helena Schusterová

cintorín St. John's

Umelecké drôtárstvo sa snúbi s dôstojnosťou a pietou

Myšlienka humanizmu je trvalým odkazom Ferdinanda de Martinenga. Pri napĺňaní jej obsahu odovzdávajú zástupcovia Spoločnosti Ferdinanda Martinenga pri rôznych príležitostiach ocenenia za činy v duchu humanizmu bežným občanom i zástupcom organizácií a štátov vo forme medaily FM a krištáľového srdca. Podobne tak vyjadrujú spolupatričnosť smútiacim odovzdávaním pietnych umeleckých predmetov. Rozprávame sa s Ladislavom Jurovatým ml., spoluzakladateľom Spoločnosti Ferdinanda Martinenga a umeleckým drotárom.

Kto všetko môže získať ocenenie udelením krištáľového srdca alebo medaily Spoločnosti Ferdinanda de Martinenga (SFM)?

Všetky činy a počiny v duchu humanizmu sú pre spoločnosť, v ktorej žijeme, dôležité. Najvyšším ocenením, ktoré udeľujeme je Krištáľové srdce vďaka. Je umiestnené v rukách z drôtu. Sklárski majstri do neho vyleptajú meno oceneného. Ide zvyčajne o európsku žijúcu alebo nežijúcu osobnosť. Jeho zmenšenou kópiou, Krištáľovým srdcom v skle (kocka cca 60 mm strana), oceňujeme nenápadné drobné činy, ktoré robia Slovensko krajším. Spomínam si na dieťa navštevujúce základnú školu, ktoré sa staralo o slepú mamu. V škole sa mu za to všetci posmievali. Po dohode s riaditeľom školy, dal riaditeľ nastúpiť všetkých žiakov a Peter Kurhajec mu odovzdal toto srdiečko vďaka. A tí, čo sa najviac posmievali, v tých chvíľach najviac tleskali. Zlaté medaily udeľujeme taktiež za činy v duchu humanity, zväčša ide o osobnosti z radu športovcov, umelcov, lekárov a vedcov.

Okrem ocenení za činy v duchu humanizmu odovzdávate pietne umelecké predmety pri rôznych tragédiách, a to nielen u nás, ale aj po celom svete. Ako vznikla táto myšlienka?

Po páde dvojčiek v Spojených štátoch sme sa rozhodli nejakým spôsobom reagovať, vyjadriť smútok nad obeťami

Vytvorili sme misu v tvare srdca s kovanou ružou, ktorú sme odovzdali pri príležitosti európskeho kongresu novinárov v Župnom dome 2001 zastupujúcemu veľvyslancovi USA.

a spolupatričnosť i bolestí príbuzným, obyvateľom, oceniť prácu záchranárov. Vytvorili sme misu v tvare srdca s kovanou ružou, ktorú sme odovzdali pri príležitosti európskeho kongresu novinárov v Župnom dome 2001 zastupujúcemu veľvyslancovi USA. Prítomní novinári si túto jedinečnú drôtenú misu fotili a posielali svojim redakciám. Tak sa o tejto našej aktivite i o umeleckom drôtárstve dozvedel za pár hodín celý svet. Vznikla tradícia odovzdávania umeleckých drôtárskych plastiek pri týchto smutných a tragických udalostiach.

Povedzte nám viac o tomto nádhernom pozlátenom srdci. Odkedy sa odovzdávajú a koľko ste ich už odovzdali?

Tento motív som do výslednej podoby vytvoril ja potom, ako sme s Petrom Kurhajcom vycítili, že je potrebné vymyslieť jednotný pietny symbol, ktorý bude do budúcnosti SFM odovzdávať. Je to drôtená plastika na mramorovom podstavci. Srdce je galvanicky poniklované, vsadená puklina je pozlátená. Celková výška je 30 centimetrov. Prvé srdce sme dávali Belgičanom, keď v meste Ath spôsobila katastrofu chemická továreň. Spomínam si na odovzdané srdcia pri udalostiach v Hejcoch, Paľkovi Demitrovi, v Indonézii pri tsunami, pri povodniach v Česku,

Krištáľovým srdcom v skle (kocka cca 60 mm strana), oceňujeme nenápadné drobné činy, ktoré robia Slovensko krajším.

pri tragédii v Novákoch. Pri záchrane topiaceho sa študenta v Španielsku sa utopili i dvaja záchranári. Sám Peter Kurhajec bol odovzdávať toto pietne srdce na slávnosti za účasti všetkých záchraných zložiek Španielska, za čo mu osobne poďakoval španielsky kráľ s manželkou. Posledné srdce sme cez naše štátne orgány odovzdali rodine Nelsona Mandelu. Od roku 2002 do dnešného dňa sme ich odovzdali 36.

Na výstave v Malackách ste prezentovali i kópiu pietneho daru, ktorý smeroval do USA po tragédii raketoplánu Columbia.

Tento spomienkový pietny dar sme odovzdávali v NTC Bratislava. Bolo to už v čase, kedy sme odovzdávali drôtené srdce s názvom Bolest v srdci. Pri astronautoch sme sa ale rozhodli oceniť ich celoživotnú úlohu, poslanie aj udeľením medaily FM, preto sme zvolili inú formu umeleckého prevedenia pietneho daru. Medaila je vsadená do drôtenej kazety s fotografiami astronautov dva razy, aby vynikol jej rub aj líc.

Spoločnosť Ferdinanda Martinenga

Občianske združenie vzniklo 4. 3. 1998 v Bratislave. Jej zakladateľmi boli Peter Kurhajec, prof. Pavol Glesk a Ladislav Jurovatý. Celá činnosť združenia sa nesie v duchu ideálov vlastných osobe Ferdinanda de Martinenga, ktorý inicioval založenie prvého dobrovoľného hasičského zboru v Európe, u nás v Bratislave. Barón Martinengo bol mimochodom i súputníkom Pierra de Coubertina a spoluautorom myšlienky novodobých olympijských hier. Založil aj prvú šermiarsku školu v Uhorsku, bol učiteľom telocviku a zakladateľom spolku Humanitas, ktorý podporoval chudobných študentov bez rozdielu vierovyznania, čo bolo v tých časoch veľmi nezvyčajné. I preto dnes SFM v rámci myšlienky humanizmu podporuje zdravotne postihnutých občanov najmä v oblasti športu. Nemenej dôležitá je podpora dobrovoľnej požiarnickej a záchranárskej činnosti. SFM organizuje zbierky a snaží sa získať sponzorské dary. Vytváraním priestoru pre rozvoj umeleckých aktivít sa im darí zachovávať ale i rozvíjať tradície európskeho kultúrneho dedičstva. Podpora umeleckých remesiel, ktorým sa venovali naši predkovia a vznik nových umeleckých diel je pre zachovanie našej svojskej kultúry nevyhnutné. Dôraz v tomto smere sa kladie na umelecké drôtárstvo.

Srdce je galvanicky poniklované, vsadená puklina je pozlátená. Celková výška je 30 centimetrov.

Koľko trvá výroba takejto drôtenej plastiky akou je Bolest v srdci a koľko času vám zaberaajú iné umelecké diela?

Tu treba povedať, že ide o originály, ktoré prechádzajú vlastným procesom vzniku. Najskôr sa rodí v hlave nápad, myšlienka, jej podobu dávam na papier. Neskôr prichádza na rad maketa a až potom pristupujem k samotnej realizácii. Spolupracujem s ďalšími profesiami, niečo treba poniklovať, iné pozlátiť, osadiť do kameňa. Čas v tomto procese nehrá rolu, viem odhadnúť približne dĺžku výroby, ktorá je zakaždým individuálna. Čo sa týka plastiky Bolest v srdci, vždy je jedna pripravená vopred. Zároveň si priebežne pripravujem komponenty, z ktorých sa skladá. Ak je potrebné vyrobiť ďalší kus, potom za použitia týchto vopred pripravených častí ho viem zložiť do týždňa.

S Ladislavom Jurovatým sa zhováral Pavel Ondera
fotografie archív L. Jurovatého a Pavel Ondera

Otvorenie výstavy v Malackách. Zľava: Peter Kurhajec, Ladislav Jurovatý, primátor Malaciek, Jozef Ondrejka. Foto Pavel Ondera

Ladislav Jurovatý ml.

Vyštudoval Strednú školu umeleckého priemyslu pre spracovanie kovov v Kremnici, odbor zlatník – strieborník, vysokú školu pedagogickú so zameraním na slovenčinu a výtvarnú výchovu. Pôsobil ako učiteľ na škole pre telesne postihnutých v Bratislave na Mokrohájskej ceste, kde vyučoval profesiu zlatník. Po odchode zo školy sa rozhodol venovať umeleckej tvorbe. Ide tak v šľapajach svojho otca, ktorý bol umeleckým drotárom. Svoje diela z drôtu vystavoval vo väčšine štátov Európy i za oceánom. Spolu s Petrom Kurhajcom a prof. Pavlom Gleskom založili v roku 1988 Spoločnosť Ferdinanda Martinenga.

V ILAVE JE NAJVÄČŠIA KRYPTA NA SLOVENSKU

Pod viacerými kostolmi na Slovensku sa nachádza sieť hrobiek, v ktorých boli v minulosti pochovaní predstavitelia cirkví, ale aj významní mešťania. Pravdepodobne najväčšia krypta na Slovensku je umiestnená pod farským Kostolom všetkých svätých v Ilave a je označovaná ako kostol pod kostolom. Unikátny priestor sme mali možnosť navštíviť vďaka spolupráci so Žilinskou diecézou Rímskokatolíckej cirkvi a taktiež ústretovosti Farnosti Ilava.

Kostol všetkých svätých sa zvykne nazývať aj kostol trinitárov, pretože v minulosti bol súčasťou kláštora trinitárov. Ide o barokový dvojvežový kostol, v ktorom sa nachádzajú pôvodné barokové lavice, kazateľnica a bočné oltáre. Organ je z polovice 20. storočia. Hlavný oltár nie je pôvodný, pretože pochádza z čias úprav na farský kostol. Ani nástenné malby nie sú pôvodné, sú však staré približne 50 až 60 rokov. Zvýšenú pozornosť venovali trinitári vybaveniu sakristie, v ktorej môžete vidieť niektoré ornamentikou zdobené skrine. Zvláštnosťou kostola je aj to, že sa čiastočne nachádza v priestoroch väznice. Je zamrežovaný a nie je prístupný z iných strán, len spredu.

Krypta ako telocvičňa

Kláštorná krypta je umiestnená priamo pod miestnym farským kostolom pri väznici, na mieste hradnej priekopy. Hrobka kopíruje rozmery lode chrámu, ktorej využiteľná plocha je 537 metrov štvorcových, a preto niektorí odborníci hovoria, že ide o kostol pod kostolom. „Je to skvost podzemnej architektúry. Nie je mi známe, že by bol na Slovensku podobný chrám, ktorý by mal kryptu takýchto rozmerov,“ rozpráva pri vstupe do podzemi Mgr. Miroslav Toman z Trenčianskeho múzea. Krypta je rozdelená na dve časti. Hlavná časť je dlhá 20 metrov, vysoká 8 metrov

a široká 7 metrov, pričom svojimi rozmermi na prvý pohľad pripomína telocvičňu, respektíve prázdny kostol. Po bokoch sa nachádzajú menšie hrobky s telami zosnulých. Zo stien trčia železné háky, ktoré boli určené na vešanie smútočných vencov, kytíc a kvetín. Miestny kostolník si pamätá, že sa tam nachádzali aj časti kostí. Krypta pokračuje menšou hrobkou, ktorá sa nachádza pod sakristiou. Je to časť krypty nachádzajúca sa v samom „objati“ väznice.

V minulosti tu bol vchod z kláštorného dvora, ktorý slúžil na presúvanie mŕtvych, ale v súčasnosti je priestor zamurovaný práve kvôli priestorom väznice. V menšej časti hrobky dominuje mohutný stĺp, ktorý pokračuje do sakristie kostola, ale aj do väzenskej kaplnky. V súčasnosti podľa Mgr. M. Tomanu nie sú známe dôvody stavby krypty takých veľkých rozmerov: „Zrejme mali trinitári s Ilavou väčšie plány a predpokladali, že tu bude centrálny kláštor v rámci Uhorska, ale neskôr sa otvoril kláštor v Bratislave a Trnave. Trinitári pochádzali z Francúzska, takže možno predpokladať, že stavali niečo na spôsob ich architektúry. Treba tiež povedať, že mali výborné podmienky pre stavbu krypty, keďže stavali na mieste hradnej priekopy, takže nemuseli nič odkopávať a zrejme aj preto nešetřili priestorom.“

Pohrebisko Trinitárov

V kláštornej krypte mali byť pôvodne pochovaní príslušníci rehole Trinitárov. Nakoniec však v podzemí našlo miesto odpočinku asi len dvadsať z nich. „Nato, aký mal kláštor význam v Uhorsku, tu nie je toľko pozostatkov mníchov, zrejme sa vo väčšej miere pohybovali v rámci Bratislavy,“ vysvetľuje Mgr. M. Toman s tým, že v podzemí sa pochovávalo od polovice osemnásteho storočia. Celkovo je v krypte uložených 40 ľudských pozostatkov. Časť z nich sa nachádza v prednej časti krypty pod loďou kostola a ďalší sú umiestnení v menšej časti hrobky pod sakristiou. V podzemí je z neskorších čias pochovaná aj miestna šľachta, zemani, či donátori, ktorí

významne prispeli k rekonštrukcii farského kostola. Na väčšine náhrobných kameňov sa podpísal zub času, čitateľné sú len niektoré. V krypte sa nachádzajú napríklad pozostatky miestneho farára Frideckého z 18. storočia. Poslednýkrát sa do podzemia umiestnila prechodne truhla s pozostatkami rakúsko-uhorského ministra železníc a obchodu Gabriela Baroša v roku 1892, ktorý bol rodákom od Pružiny pri Beluši a pričínal sa o rozvoj železníc a pôšt v Uhorsku.

História kostola

História Kostola všetkých svätých siaha až do prvej polovice 15. storočia, keď bol na jeho mieste hrad podobný Bytčianskemu zámku. Niektorí historici dokonca hovoria, že hrad založil bojovný rád templárov. Trinitárov do vnútorného hradu pozvala hlava katolíckej cirkvi – uhorský prímás Juraj Sečení (Szecsényi). Rehoľa trinitárov bola známa tým, že od moslimov z otroctva vykupovala zajatých kresťanov. Po tom, čo sa usadili v Ilavskom kláštore, v roku 1701 začali stavať kostol, ktorý dokončili v roku 1723. Trinitári pri stavbe krypty využili priestor priekopy hradu k tomu, aby postavili kryptu, ktorá kopíruje podlahu kostola. V Ilave pôsobili až do roku 1784, keď ich reholu zrušil Jozef II. Z opustených sakrálnych budov sa neskôr stali farské chrámy. Pôvodný gotický farský kostol v Ilave – nachádzajúci sa mimo kláštorného areálu, bol v tak dezolátnom stave, že vtedajší farár – Ján Nepomuk Rosinský išiel v roku 1785 za Jozefom II. a požiadal ho, aby ho mohol využívať pre sväté omše. Po tom, čo v roku 1784 zrušili kláštor, sa priestory opäť nevyužívali. Kostol od roku 1787 – teda od roku kedy sa fakticky uskutočnila výmena chrámov, majú pod správou ilavskí farári, pričom sa tu od tých čias konajú sväté omše.

V susedstve s väznicou

Z objektov kláštora trinitárov je dnes väznica, kde si odpykávajú tresty najťažší zločinci Slovenska. Podľa informácií z internetovej stránky Zboru väzenskej a justičnej stráže Ilavský ústav patrí spolu s Leopoldovom k najstarším na Slovensku. Ilavský ústav funguje ako celoštátna trestnica pre nepolepšiteľných väzňov s dlhodobými trestami od roku 1856, keď štát (Rakúsko-Uhorsko) tieto priestory odkúpil. Kostol je tak v súčasnosti doslova včlenený do areálu väznice, nakoľko jediná cesta do sakrálného chrámu je z prednej strany, pričom prístupovú cestičku – koridor ku kostolným dverám, lemuju vysoké múry a na nich ostnatý drôt. V sedemdesiatych rokoch minulého storočia

- 1 Hlavná časť krypty svojimi rozmermi pripomína telocvičňu
- 2 Impozantné rozmery krypty je možné vidieť pri porovnaní s výškou človeka
- 3 Prístupovú cestičku lemuju vysoké múry a na nich ostnatý drôt
- 4 Mgr. Miroslav Toman z trenčianskeho múzea ukazuje na vchod do krypty
- 5 Nad kryptou sa týči nádherný kostol
- 6 Z prachu si povstať a na prach sa obrátiť, pohľad na ostatky

vraj väzni podzemné priestory využili na útek z miestnej väznice. Spomína sa prípad, keď sa v päťdesiatych rokoch z krajčírskych dielne (dnes je tam väzenská kaplnka) prebúral do sakristie väzeň. Farár ho našiel, zamkol ho a zalarmoval dozorcov.

Prístup do krypty

V minulosti plánovalo mesto Ilava usporadúvať v krypte pod Kostolom všetkých svätých komorné koncerty vážnej hudby. Zatiaľ sa podzemné priestory využívajú ako turistická atrakcia v rámci možností farského úradu. Krypta je prístupná pre verejnosť každý rok počas noci kostolov, respektíve počas miestneho jarmoku v Ilave. „Ja som sa dostal prvýkrát do krypty na meniny, keď som bol tretiak na základnej škole. Miestna história ma zaujala natoľko, že ma inšpirovala k hlbšiemu bádaniu problematiky na vysokej škole, pričom problematike sa venujem aj pri práci v Trenčianskom múzeu,“ dodáva spojitost s kryptou Mgr. Miroslav Toman.

S Mgr. Miroslavom Tomanom sa zhováral Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Slovo majú primátori - mesto Svidník

Zaujímavosťou tohto malebného miesta je Pamätník sovietskej armády či skanzen alebo zachovalé drevené kostolíky rozsiate po okolí okresu. Nás predovšetkým zaujímali cintoríny v meste, ktorým sme venovali našu pozornosť.

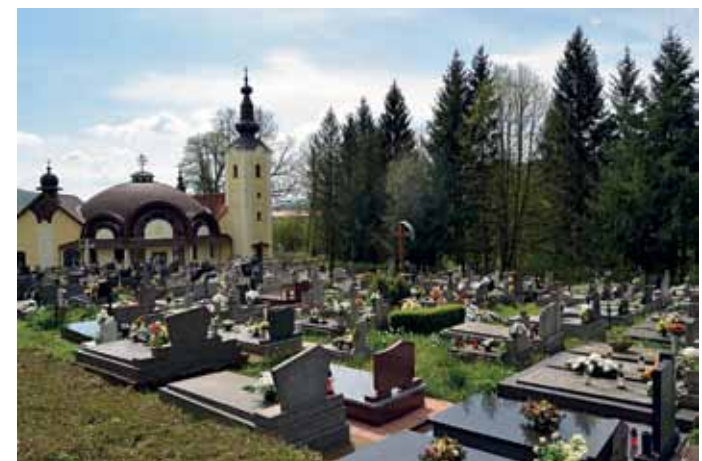
Súčasťou života je aj umieranie a s tým bezprostredne súvisia aj miesta posledného odpočinku. Koľko sa ich v meste Svidník nachádza? V našom meste sa nachádzajú štyri cintoríny. Určite by som na začiatku zdôraznil, že v minulosti, keď vzniklo mesto Svidník, ho tvorili obce Vyšný a Nižný Svidník. A tieto názvy sa v súčasnosti používajú naďalej. Na Vyšnom Svidníku sa nachádzajú tri. Jeden je starý pri Gréckokatolíckom chráme- Mesto, ktorého súčasťou je aj cintorín z prvej svetovej vojny. Druhý sa nachádza o čosi vyššie pri mestskom dome smútku. Nedaleko od nich sa vypína tretí ako Pamätník sovietskej armády, ktorý tvoria masové hroby vojakov z druhej svetovej vojny. Na Nižnom Svidníku sa nachádza posledný cintorín pri Gréckokatolíckom chráme- Záhradná, kde sa taktiež rozprestiera obnovený cintorín z prvej svetovej vojny.

Cintoríny ostali v správe mesta, alebo si na to mesto našlo nejakú privátnu organizáciu? Ktoré cintoríny patria do tejto mestskej správy?

Správu cintorína mesto zverilo do rúk súkromnej firmy. Kedysi cintoríny spravovali technické služby, ale pre zlú situáciu mesta sme sa rozhodli takto. V súťaži vyhrala firma p. Laca, ktorý aj pred tým pracoval v technických službách. V správe mesta sú všetky spomínané cintoríny, okrem Pamätníka sovietskej armády. Ten má v správe Vojenský Historický Ústav ako aj vojenské cintoríny v okolí okresu Svidník.

Ako hodnotíte z pozície primátora ich prácu a spoluprácu s mestom? Spoločnosti ste minulý rok druhýkrát predĺžili zmluvu na 10 rokov.

Firma pána Laca sa osvedčila a správu vykonáva dobre. Cintoríny v meste sú kvalitne upravené, čo pociťujem aj z ohlasov občanov. Spokojní sú aj ľudia prichádzajúci zo zahraničia, ktorí si správu cintorínov veľmi chvália. Čo sa týka spolupráce mesta a správcovskej firmy, tak by som to ohodnotil na výbornú.

Plánujú zrenovovanie Domu smútku a zavedenie virtuálnych cintorínov

Ing. Ján Holodňák je primátorom mesta Svidník od roku 2011. Vyštudoval VŠT strojnícku fakultu v Košiciach. Od roku 1999 bol poslancom MsZ Svidník, kedy pracoval aj vo funkcii zástupcu primátora. Od roku 2005 bol poslancom VÚC Prešov a v roku 2006 získal ECDL.

Dohliadajú na kosenie, údržbu živých plotov, neplatičov a medzi sebou fungujeme na vzájomnou zápočte v rôznych službách.

Na východe Slovenska existuje rozmanitosť vierovyznaní. Ako ste už aj Vy spomínali, dva chrámy sa nachádzajú pri gréckokatolíckych chrámoch. Nenastávajú konflikty v ich spravovaní? A nachádzajú sa vo svidníckom okrese výhradne miesta posledného odpočinku určitého vyznania?

Cintoríny pri gréckokatolíckych chrámoch sú v správe mesta. Už z dávnej minulosti sa neustále spomína veľmi dobrá spolupráca, ktorá naďalej pretrváva. Cirkvi sa totiž nedomáha nijakej správy cintorínov. Čo sa týka iných vierovyznaní, tak nachádzajú sa v okrese dva židovské cintoríny, pričom jeden, ktorý je v Giraltovcich, bol nedávno zrenovovaný. Zaujímavosťou je napríklad to, že takí Svedkovia Jehovovi nepoužívajú kríže na svoje cintoríny. Alebo Rómovia majú tradíciu pochovávať svojich zosnulých na Nižnom Svidníku, ale prečo, to Vám neviem povedať. A na mestskom najnovšom cintoríne sa hrobové miesta priradzujú zaradom. Vychádza sa všetkým vierovyznaniam čo najviac v ústrety a nerozlišujeme ich podľa náboženstva.

Okres Svidník si v minulosti prežil na vlastnej koži vojenské udalosti. Preto sa tu aj nachádza Údolie smrti. Okrem spomienkových tankov sú tam doslova rozsiate samostatné cintoríny. Ako je to s ich správou? A spomínali ste dva vojenské cintoríny, môžete nám o nich povedať niečo viac?

Neznáme hroby vojakov ako aj bežných občanov sú tu bežné, rovnako ako masové hroby neznámych. Tieto hroby zveľdujú rodiny zosnulých, nie mesto, keďže sa v našom okrese takýchto hrobov nachádza obrovské množstvo. Výhradne vojenské cintoríny v správe mesta boli nedávno zrenovované (v rokoch 2004 a 2006), kedy boli pridané pamätne tabule ako aj hlavný kríž. Na ich údržbu dostáva mesto financie v rámci Ministerstva vnútra SR. Nachádza sa tam 182 hrobov, pričom je z nich 88 jednotlivých a 94 masových. Celkovo je tam pochovaných 797 vojakov.

Vráťme sa naspäť k hlavnému najnovšiemu mestskému cintorínu, kde sa nachádza aj dom smútku. Dozvedeli sme sa, že ste minulý rok zlepšili parkovanie pred ním, pretože v minulosti tam nebol jednoduchý prístup. Môžete nám túto problematiku viac priblížiť?

Máte pravdu, nedávno sme vybudovali parkovisko, pretože prístup k cintorínu bol chaotický a priam nemožný. Kapacitne momentálne postačuje náporu mesta Svidník. Veľmi sme vďačný aj Vojenskému Historickému Ústavu, ktorý schválil výmenu pozemkov, pretože miesto, kde sa parkovisko nachádza, bolo v jeho vlastníctve.

Nachádza sa v meste Svidník aj urnový cintorín? Pretože v poslednej dobe sa takéto pochovávanie stáva najnovším trendom. Nestretli ste sa so žiadosťou vytvorenia urnového cintorína? A ako je to s krematóriom v meste?

V prvých náčrtoch hlavného cintorína sa nachádzalo pri vstupe k hrobom aj kolumbárium, to ale pre nedostatok financií nebolo možné zrealizovať. Preto sme pred tromi rokmi vytvorili aspoň urnový hájik, ktorý je súčasťou cintorína. Po urnových miestach je u nás ale malý dopyt. Urnový hájik tvorí minimum 5% z celého cintorína. Svidník patrí skôr ku konzervatívnym mestám. Je to z dôvodu výchovy ľudí ako aj zo zákazu kremácie určitých vierovyznaní. Krematórium teda u nás v súčasnosti nie je potrebné, keďže sa v celom meste priemerne pochováva 30 zosnulých na rok. A tí, ktorí o to majú záujem, využívajú služby najbližšieho košického krematória.

Vedeli by ste nám povedať ako je to s kapacitou na cintorínoch? A aký je aktuálny cenník za správu klasického hrobového miesta a urnového miesta?

Pri zrataní všetkých cintorínov a ich voľných miest sa počet pohybuje okolo 430 miest. Pri pohybe úmrtnosti v našom okrese by to malo určite vystačiť na najbližších 5 rokov. Mesto ale nemá problém s rozšírením hlavného cintorína. Za cintorínom je majetkovo vyriešená ďalšia časť. Stačí urobiť chodníky, osvetlenie a upraviť okolie a bude to. Čo sa týka cenníka, tak to mesto prevádzkovateľovi určilo ako aj ceny všetkých služieb. Hrobové miesto je možné prenajať na 10 rokov. Cena za klasický hrob a hrobku je 66,39€, za detský hrob a urnový hrob je to 33,19€.

V mestách celkovo stúpa počet starých a zanedbaných hrobov. Koľko neplatičov máte v súčasnosti? Pristupujete aj k zrušeniu nezaplateného hrobového miesta?

V našom meste je tretina neplatičov z celkového počtu hrobov. Väčšina sú to ale opustené hroby. Riešili sme to zasielaním pripomienok, ale reagovala menej ako polovica z oslovených. Preto sme to riešili vypísaním neplatičov na tabuli pri vstupe

na hlavný cintorín. Tento systém bol účinnejší a ľady sa pohli. A k zrušeniu hrobového miesta zatiaľ nepristupujeme, pretože to vzhľadom na počet voľných miest nie je potrebné.

Veľkej návštevnosti, najmä počas Sviatku všetkých svätých, sa teší aj virtuálny cintorín. Vďaka nemu môžu zostatí príbuzní aspoň elektronicky poslať kytičku, či zapáliť sviečku na hrobe svojich blízkych. Plánujete sa aj vy zapojiť do tohto virtuálneho sveta? Pretože určite dosť podstatná časť občanov okresu funguje v zahraničí alebo na západe Slovenska.

Presne virtuálny cintorín bol jednou z podmienkou, ktorou sme schválili predĺženie zmluvy pohrebničníctvu Laca. Je to otázka 2 rokov, aby sa svidnícke cintoríny zaevidovali k ostatným virtuálnym. Ja sám som takto navštívil zosnulých príbuzných v Českej republike. Určite najprv musíme upraviť staré a rozpadnuté hroby, ale je to v pláne. Tento nápad je veľmi pokrovový. Taktiež okolité okresy ako Stropkov či Vranov nad Topľou tiež pracujú na tejto digitalizácii. Takže je to našim prvým predsavzatím do najbližších rokov.

Aké zmeny plánujete na cintorínoch, okrem digitalizácie, do budúcnosti? Čo by ste ako primátor rád upravili, zrenovovali, zrekonštruovali?

V prvom rade je v pláne rekonštrukcia domu smútku na hlavnom cintoríne. Keďže ide o staršiu stavbu, tak sme tam nedávno vymenili okná. Teraz chceme pokračovať strechou, vnútornými priestormi a v neposlednom rade rozlúčkovou miestnosťou, kde sa konajú obrady. Chceli by sme rozšíriť hájik, pretože aj z hľadiska ceny sa určite jeho popularita zvýši. Pracujeme aj na udržiavaní takzvaného amerického trávnik, chceme pridať nejaké okrasné stromy a podobne. Radi by sme pozdvihli cintorín na Nižnom Svidníku, pretože ten je v porovnaní s ostatnými neatraktívny. Vysadili sme tam nový plot, aby sme oddelili bytovú zónu a cintorín. Všetko ale závisí od peňazí. Niečo sa dá určite spraviť svojpomocne, cez aktivačné práce alebo mestské služby, ako napríklad oprava chodníkov a ciest.

Prípravila a fotografie poskytla Bc. Helena Schusterová v spolupráci s primátorom Ing. Jánom Holodňákom

Domy smútku (márnice) vo vidieckom prostredí

Doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.

Katedra etnológie a folkloristiky FF UKF, Nitra

Domy smútku (márnice) patria k špecifickým priestorom, ktoré sa v slovenskom vidieckom prostredí začali zriaďovať ako objekty určené na realizáciu pohrebných obradov a uloženie tela zosnulého. Začali sa budovať zhruba od prelomu šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia, hlavne však v druhej polovici sedemdesiatych a v osemdesiatych rokoch. Za predchodcov týchto objektov možno pokladať akési provizórne márnice – malé jednopriestorové, drevené alebo murované stavby, umiestnené na cintoríne. Slúžili predovšetkým ako odkladací priestor na náradie hrobárov (lopaty, povrazy, drúky na nosenie truhly, máry, dosky na vystretie mŕtveho...). V ojedinelých prípadoch tu vystierali cudzích mŕtvych nájdených v chotári obce, alebo tých, ktorí zomreli na následky nebezpečnej nákazlivej choroby a vystretie v ich vlastnom dome nebolo žiaduce. Tieto stavby boli teda určené predovšetkým na odkladanie predmetov, na núdzové umiestnenie mŕtveho, prípadne aj vykonanie súdnej pitvy, nie však na realizáciu obradov, ako je tomu dnes. Staré drevené, prípadne murované márnice, nájdeme v niektorých obciach v priestore cintorína podnes.

Súčasný dom smútku sa na vidieku začali budovať v časoch totalitného režimu, a od začiatku mali byť od cirkvi nezávislými, v určitom zmysle „neutrálnymi“ priestormi, nakoľko určité aj na občianske, necirkevné obrady. Nemali byť teda religiózne vyhranené, dokazuje to aj miestami absentujúca náboženská symbolika, čo však nebolo na druhej strane všeobecne dodržiavaný úzus. Hlavnými dôvodmi ich výstavby bola snaha oddeliť mŕtveho od živých, napomôcť preklenúť najkritickejšie obdobie pri úmrtí člena rodiny, spoločnosti, zlepšiť tým situáciu pozostalých, ktorí sa ocitli v dome s telom mŕtveho, často poškodeného vážnou chorobou. Vytvorili sa teda priestory, ktoré sú zasvätené smrti a patria dnes k dominantám cintorínov. Príspevok sa zameriava na objasnenie procesu etablovania týchto osobitých objektov v rámci pohrebného obyczajového cyklu, ich význam a vplyv na oblasť pohrebných obyczají. Údaje čerpáme z etnologických terénnych výskumov z rôznych oblastí Slovenska.

Potrebu zavádzania domov smútku do života našej spoločnosti spôsobilo viacero faktorov, predovšetkým čoraz zvyšujúce sa nároky na hygienu. Už bolo neúnosné mať mŕtveho počas troch dní doma, takýto stav do značnej miery obmedzoval život členov domácnosti, súkromie pozostalých. Zlepšujúce sa materiálne podmienky a vybavenie interiérov domácností nábytkom, kobercami a i. komplikovalo vypratanie a úpravu domu na adekvátny

priestor pre realizáciu pohrebných úkonov za účasti rodinných príbuzných, ale i množstva členov lokálneho spoločenstva.

Hoci tieto objekty presadzovala niekdajšia proticirkevne zameraná štátna moc, ich propagáciu medzi obyvateľmi v značnej časti ponechávala na cirkev, nakoľko, ako v súčasnosti, tak aj v tom čase, bol počet občianskych, necirkevných pohrebův u nás na vidieku zanedbateľný v porovnaní s cirkevnými. Presadzovanie domov smútku vo vidieckom prostredí nebolo vždy bezproblémové. Objavovali sa určité obavy zo strany obyvateľov vyplývajúce najmä zo strachu pred niečím novým, nepoznaným, zo zmeny, ktorá sa vďaka špecifickosti úkonov spojených so smrťou presadzuje oveľa ťažšie v porovnaní s ostatnými obyczajami životného cyklu. Pozostali neraz vyslovovali obavy, že mŕtvy ostane v noci „sám“, bez rodiny a pozostalých. Vyskytli sa odmietavé postoje jednotlivých obyvateľov umiestňovať sem svojich blízkych, resp. niektorí si to nepriali v prípade vlastnej smrti. Pozostali v mnohých prípadoch chceli rešpektovať vôľu príbuzných, pričom neraz sa báli aj odsúdenia a nepochopenia zo strany okolia. Neodvážili sa vykonať zmenu v určitom zaužívanom systéme. Vyskytovali sa prípady, kedy dom smútku bol aj niekoľko rokov v obci sprevádzkovaný a obyvatelia ho nevyužívali. Dokonca ponechanie mŕtveho v ňom poniekorí pokladali za prejav zlých vzťahov medzi zosnulým a pozostalými (napr. rodičmi a deťmi), respektíve dôsledok „zlej výchovy“. Najmä najstaršia generácia deklarovala názory, že majú vlastné domy, tam chcú byť vystretí a nevidia dôvod uloženia svojho tela, resp. tela príbuzného, po smrti v „cudzom“, nedomácom priestore. Poniekorí dokonca riešili túto neľahkú situáciu aj akýmsi kompromisom – prvú noc nechávali zosnulého doma a druhú ho previezli do domu smútku.

Dom smútku v tomto smere poskytol zlepšenie podmienok z hľadiska hygienického, ale i pri realizácii pohrebných obyczají. Zrušili sa zdĺhavé sprievody obcou, ktoré sa realizovali kedysi v prípade akéhokoľvek počasia. Pohreb sa začal odohrávať v uzavretých, niekde aj vykurovaných, resp. aspoň strechou krytých priestoroch. V neposlednom rade sa sprevádzkovaním týchto objektov do značnej miery skrátilo jeho trvanie. Okrem celého komplexu zmien (napr. v dome a na dvore sa prestali realizovať obyczajové úkony a náboženské obrady, zanikol sprievod z domu, stráženie, „vartovanie“ mŕtveho, niekde aj modlenie a spievanie pri mŕtvom, pohostenie s tým spojené...), najmä najstaršia a stredná generácia si uvedomuje rozdielny stav a odlišný postoj k mŕtvemu, ktorý spôsobila práve zmena priestoru vystretia mŕtveho. Domy smútku sa včlenili do pohrebného obyczajového cyklu a väčšina obyvateľov ich pokladá za potrebné. Obyvatelia, ktorí však zažili vystretie a opatrovanie mŕtveho v dome, konštatujú, že priestor domu smútku už nevyžaduje toľko úcty a pozornosti voči mŕtvemu, také vyjadrovanie žiaľu, ako tomu bolo doma. Neraz sa môžeme stretnúť s konštatovaním, že v danom priestore ľudia už inak prežívajú smútok, správajú sa kontrolovanejšie, nedochádza tu až tak k uvoľneniu citov, ako tomu bolo v dome, kde boli pozostali v permanentnom kontakte s mŕtvym.

Domy smútku sa naďalej budujú i v súčasnosti, sú obyvateľmi žiadané a stali sa nevyhnutnou súčasťou života každej obce. Dokonca už za čias socializmu boli niektoré domy smútku využívané aj ako bohoslužobný priestor v obciach, ktoré nemajú kostol. Aj keď v čase totalitného režimu to nebolo vždy možné, dnes sa kríže a religijné symboly umiestňujú do všetkých domov smútku, už pri samotnom riešení interiéru sa spravidla ráta s danou skutočnosťou. Ale i tam, kde absentovala náboženská symbolika, nastupuje od začiatku deväťdesiatych rokov 20. stor., a to bez ohľadu na to, či je pohrebný obrad cirkevný alebo necirkevný. Najmä nové domy smútku už nie sú len provizórne jednoduché budovy (staršie neraz tvorila len jedna malá obradná miestnosť a mraziaci box), ale ide o vkusné objekty s patričným usporiadaním

a členením priestoru, výzdobou. Často sa v nich buduje vyvýšené miesto, ako v prípade oltára v kostole.

Primárnou úlohou domov smútku je poskytnúť priestor pre dočasné uloženie mŕtveho a realizáciu podstatnej časti pohrebných obradov. Hoci ide jednoznačne o objekt zasvätený špecifickej situácii spojenej s úmrtím jedinca, aj v tomto smere možno badať určitý vývoj a aktivity, ktoré daný stav môžu určitým spôsobom načas narušiť. Neskôr niektoré domy smútku rozšírili možnosti svojho využitia a napriek pôvodnému zámeru začali naberať nové funkcie. Najmä od deväťdesiatych rokov 20. storočia sa ojedinele začali využívať aj ako priestor pre kultúrne podujatia (koncerty, výstavy, nedeľné, či vo sviatok konané bohoslužby...). Išlo však o väčšie, moderné objekty, do značnej miery pripomínajúce priestor kostola. Primárna funkcia – uskladnenie mŕtvych a vykonávanie pohrebných obradov, sa však nemení.

Na záver je nutné skonštatovať, že hoci sa v priebehu zhruba vyše polstoročia rapídne zlepšili možnosti bývania, najmä čo sa týka veľkosti rodinných domov, počtu jednotlivých izieb, pre mŕtveho v nich z rôznych, najmä hygienických dôvodov neostalo miesto. Sprevádzkovaním domov smútku sa dom „oslobodil“ od mnohých úkonov. Vďaka nemocniciam už nie je ani miestom narodenia, často ani miestom úmrtia, taktiež ani vystretia a vyprevedenia mŕtveho z „nášho“ sveta.

Hlavným zámerom pri zavádzaní tohto objektu do života lokality bolo oddeliť živých od mŕtvych. Vznikol teda smútočný priestor vyhradený aktuálnemu zosnulému, pričom nahradil obradovú a symbolickú funkciu domu v čase pohrebných obradov. Presunuli sa sem predovšetkým občaje kedysi vykonávané v dome a na dvore (modlenie pri mŕtvom, rozlúčky, samotné

pohrebné obrady...), supluje, resp. nahradil v tomto smere priestor domu. Parafrázujúc autora významného diela Dejiny smrti Phillippe ARIÈSA (2000, s. 361) – priniesol duchovným, rodinám, lekárom a zdravotným sestram úľavu, pretože z nich sňal starosť o nehožtka v kostole, doma a v nemocnici. Parafrázujúc jednu z množstva výpovedí, ktoré zazneli v priebehu nášho výskumu na danú tému – „dom ostáva čistý, keď je dom smútku v dedine“.

Na záver je nutné zdôrazniť, že analyzovaný objekt je bezpochyby jeden z najvýznamnejších fenoménov, ktoré mali podiel na závažných zmenách v systéme pohrebných obyczají za posledné desaťročia. V súčasnosti už aj vo vidieckom prostredí pokladáme tento priestor za samozrejmu súčasť vybavenosti obce a priestor nevyhnutný pre realizáciu pohrebných obyczají.

Text a fotografie Doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.

Veľkoobchod s urnami a pohrebnými pomôckami

URNY

Oceľ
Mosadz
Meď
Plast,
Drevo
Keramika

VOZÍKY

vozíky na kvety a vence

vozíky na prepravu truhiel

RÔZNE

prepravné vaky XXL

pohlčovače pachu
(spray, prášok)

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 033 7794594

Propagácia cintorínskeho záhradníctva formou záhradníckych výstav

Celkový vzhľad našich cintorínov a hrobových polí je ovplyvnený asi najviac práve úpravou hrobového miesta. Na takých typoch cintorínov, kde úpravy hrobových miest smerujú k prírodnejším, dochádza aj k uplatneniu väčšieho podielu živého materiálu na ploche hrobu. Pre zabezpečenie odbornej starostlivosti o takéto „zelené hroby“ je potrebné uvažovať aj o vybudovaní cintorínskeho záhradníctva. Úlohou cintorínskeho záhradníctva môže byť údržba zelene cintorína, teda kosenie, ošetrovanie stromov, udržiavanie čistoty na pohrebisku a pod., čo poznáme aj z našich miest a obcí. V Nemecku a Rakúsku,

kde je nepretržitá tradícia cintorínskych záhradníctiev, je však nemenej podstatnou a veľmi využívanou službou cintorínskych záhradníctiev údržba hrobov. Ponúkané služby zahŕňajú návrh výsadby zelene hrobu v súlade s prísnyimi podmienkami pre individuálnu úpravu hrobu určenými v poriadku cintorína.

Ďalej sú využívané služby realizácie výsadby, jej pravidelnej údržby a pravidelnej výsadby sezónnych rastlín (cibuľoviny, dvojročky, letničky, jesenná výsadba). Zákazníci využívajú aj možnosť výzdoby hrobu kvetinovými darmi a sviečkami podľa želania na vopred určené sviatky. Cintorínske záhradníctva

sledujú najnovšie trendy v úpravách hrobových miest, spolupracujú s kamenárskymi firmami a spoločne sa snažia propagovať svoje služby. Možnosťou propagácie je v rámci existujúcich cintorínov napríklad označenie hrobov, ktoré sú v správe cintorínskeho záhradníctva, reklamnou značkou, či vybudovanie vzorových hrobov na pohrebisku.

Cintorínske záhradníctva v Nemecku a Rakúsku však využívajú na svoju propagáciu aj účasť na veľkých záhradníckych výstavách, ako sú BUGA a Laga. BUGA – Bundesgartenschau je spolková záhradnícka výstava s medzinárodnou účasťou, ktorá sa koná každé dva roky už od roku 1951 vždy v inom meste v Nemecku. Laga – Landesgartenschau je krajinská záhradnícka výstava (používa sa tiež skratka LGS), ktorá býva usporiadaná každý rok v jednej zo spolkových krajín Nemecka už od roku 1970. Od roku 1997 sa výstavy Laga konajú nepravidelne aj v Rakúsku.

Cieľom záhradníckych výstav je zlepšiť kvalitu života a životného prostredia, podporiť rozvoj mesta či regiónu a cestovného ruchu v nich. Preto sa v posledných rokoch konajú výstavy najmä v takých mestách a regiónoch, ktoré sú nejakým spôsobom znevýhodnené a záhradnícka výstava tak môže prispieť k podpore regiónu. Vďaka finančnej podpore zo štátnych fondov na usporiadanie takýchto výstav je každý rok v Nemecku usporiadaná aspoň jedna záhradnícka výstava, ktorá trvá pol roka. Počas trvania výstavy sa koná v jej priestoroch, ale aj v okolitých mestách, mnoho kultúrnych a osvetových akcií. Po skončení výstavy zostáva v regióne a meste mnoho nových, či zrekonštruovaných plôch zelene a stavieb, nová infraštruktúra a vybavenosť, z čoho prosperuje mesto a región mnoho ďalších rokov.

Záhradnícke výstavy využívajú na propagáciu rôzne firmy zaoberajúce sa tvorbou, údržbou a ochranou životného prostredia. Na ploche výstavy sú pre tento účel vybudované výstavné pavilóny a je tu vyčlenená aj veľká plocha na realizáciu vzorových záhrad.

Ostatné plochy sú upravené parkovo, pre potreby rekreácie, športu, či konania spoločenských a kultúrnych podujatí. Cintorínske záhradníctva spolu s kamenárstvami využívajú možnosť tvorby vonkajších expozícií, a to vytvorením vzorového hrobového poľa s rôznymi druhmi hrobov (urnové, jednohroby, dvojhroby, rodinné hroby a pod.). Návštevníkovi ponúkajú rôzne možnosti úprav hrobov a náhrobkov, oboznamujú ho so súčasnými trendmi v úpravách hrobov z hľadiska kompozičného aj materiálového.

Môžeme len dúfať, že aj v našich podmienkach bude raz možné vybudovať vzorové plochy hrobov, minimálne na našich cintorínoch, ak už nie na záhradníckych výstavách, ktoré upozornia na potrebu odbornej starostlivosti o výsadby hrobov a podporia tak vznik cintorínskych záhradníctiev.

Fotografie poskytla a článok pripravila Ing. Denisa Halajová, PhD.

Vzorové úpravy hrobových miest z ktorých si môže zákazník vybrať, prípadne nakombinovať si prvky podľa vlastného výberu

Pohrebníctvo Ecker
Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnasluzba.sk

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

**Pohrebná služba SENEC
- Nádaský**

Garancia najnižšej ceny

Kontakt: 02/ 4592 3330

NON STOP: 0903 469 523

Farské námestie 16, Senec
www.pohrebnasluzbasenec.sk

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á. Vámbéryho 53/10B, 929 01 Dunajská Streda
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Bologna TANEXPO 2014

Ďakujeme vám všetkým ! Uvidíme sa v Bologni 2016. Tak znie úvod internetovej stránky venovanej výstave pohrebných a cintorínskych služieb TANEXPO 2014.

V rozmedzí dní 21-22-23.3.2014 sa konala jedna z najprestížnejších výstav pohrebníctva v talianskom meste Bologna. Organizátorov milo prekvapila účasť vystavovateľov a návštevníkov. Na 23 000 m2 sa zišlo 200 vystavovateľov a návštevnosť prekročila 16 500 osôb.

Celej výstave dominovali výrobcovia nadstavieb pohrebných vozidiel prevažne talianskej proveniencie. Zo zahraničných vozidiel v predošlom ročníku pútal pozornosť dominantný Rolls Royce Phantom, v terajšom to bol Mercedes-Benz triedy E. Aj keď rozdiel značky medzi týmito značkami je veľký, dôvodom pre dominantnosť Mercedesu bola inovácia dizajnu v minulom roku. A tak sa mohla odborná verejnosť pokochať novou triedou E, v novom šate pohrebných nadstavieb a samozrejme modernom až futuristickom dizajne, ktorý dáva tušiť trendy pre budúcnosť. Je v mnohom jemnejší a ubera sa do presklených a presvietených interiérov predbiehajúcich prítomnosť.

Obaly na urny, schránky najrôznejších tvarov boli samostatným prvkom. Neopísateľná škála prevedení, farieb, motívov a kvality materiálov pôsobila veľmi decentným dojmom, dôstojnosť bolo vidieť v každom výrobku pre uloženie spolnených ostatkov.

Opäť kvalitne pripravená výstava pohrebníctva v Európe neklamala. Veľmi príjemným prekvapením pre návštevníkov bola živá komorná hudba, ktorá poskytovala možnosť usadiť sa v pohodlnom priestore, oddýchnuť si, vychutnať jedinečnú atmosféru.

Samostatné zastúpenie tu mali výstavy pridruženej medzinárodnej skupiny FUNERAL EXPO. O to jednoduchšia bola registrácia pre prípadnú návštevu ázijského FUNERAL EXPO vo vzdialenom štáte Macau vedľa Hong Kongu. Už v mesiaci január som mal zakúpené letenky do Hong Kongu na AFE MACAO. Najbližšiu reportáž pripravím zo svetovej výstavy pohrebných a cintorínskych služieb v štáte Macao.

Pokrok v dizajnovaní cintorínskych prvkov až predbieha svoju dobu. Podsvietené pomníčky s možnosťou rôzneho tematického prevedenia dokázali pritiahnuť zrak a poskytovali možnosť nechať sa unášať predstavou, ako miesto posledného odpočinku nebude pôsobiť smútočným dojmom.

Bohatá prezentácia širokej škály oblekov pracovníkov pohrebných služieb, tak prepotrebných vo chvíľach smútočnej rozlúčky pôsobila uhladene a zdôrazňovala pietu, ktorá je krédom každej pohrebnej služby.

Na pohľad príjemná bola prezentácia interiérových stien smútočnej výzdoby okolo vystavenej rakvy. Použitie kvalitných materiálov, rôzna škála komponentov od pevných stien až po prenosné prvky, to všetko pomáha zvýrazniť smútočnú atmosféru pri obrade.

Pripravil Peter Kicoš

Ďalších 200 fotografií nájdete na www.lauk.sk v sekcii „navštívili sme“

Príspevok na pohreb

Štát vyplatil pozostalým celkovo 3,7 milióna eura

Štát v roku 2013 prispel príbuzným na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zomretého v celkovej výške 3 750 056, 28 eur. Z toho Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny vyplatilo štátne sociálne dávky v celkovej sume 3 684 419 eur, Ministerstvo vnútra SR príspevky na pohreb pre policajtov a hasičov vo výške 58 826,28 eur, a Ministerstvo obrany príspevky na pohreb vojakov v sume 6 811 eur.

Príspevok na pohreb je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením poslednej rozlúčky zomretého v zmysle zákona č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov. Informácie o príspevkoch na pohreb nám poskytla Mgr. Veronika Černá z kancelárie generálneho riaditeľa Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVR).

Kto je oprávnenou osobou na uplatnenie nároku na tento príspevok?

Oprávnenou osobou je plnoletá fyzická osoba, ak spĺňa podmienky zákona č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb v znení neskorších predpisov.

Výška príspevku na pohreb je 79,67 eur. Aké sú podmienky nároku na túto štátnu sociálnu dávku?

Podmienku nároku na príspevok sú nasledovné:

- zabezpečenie pohrebu oprávnenou osobou,
- trvalý alebo prechodný pobyt oprávnenej osoby na území Slovenskej republiky,
- trvalý pobyt zomretého v čase smrti na území Slovenskej republiky, alebo prechodný pobyt zomretého v čase smrti na území Slovenskej republiky a pochovanie zomretého na území Slovenskej republiky, ak mal v čase smrti dlhodobý pobyt na území Slovenskej republiky.

Nárok na príspevok na pohreb zomretého sa môže uplatniť iba raz. Kde a dokedy je potrebné podať žiadosť o dávku?

Nárok na príspevok zaniká uplynutím jedného roku od pohrebu zomretého. Žiadosť o dávku treba podať na príslušný miestny úrad práce podľa miesta trvalého bydliska zomretého do jedného roku od smrti.

Aký je spôsob výplaty tejto štátnej sociálnej dávky?

Príspevok na pohreb sa vypláca poštou alebo na účet.

V koľkých prípadoch ÚPSVR v roku 2013 vyplatilo príspevok na pohreb (resp. aspoň v prvých 9 mesiacoch v roku 2013, ak ešte nie sú kompletné dáta)?

Sú prípady, kedy pozostalí nemajú nárok na príspevok na pohreb?

Iba v tom prípade, ak osoba žiadajúca o príspevok nesplní všetky zákonom stanovené podmienky na získanie príspevku na pohreb.

november	–	4 058
október	–	3 845 (priemerný mesačný počet – 4 188)
september	–	3 931
august	–	4 172
júl	–	3 730
jún	–	4 091
máj	–	4 195 (priemerný mesačný počet – 4 280)
apríl	–	4 472
marec	–	4 378
február	–	4 968
január	–	4 230

Aké náklady ÚPSVR celkovo vynaložilo v roku 2013 na príspevky na pohreb?

Vývoj čerpania finančných prostriedkov na príspevok na pohreb v roku 2013:

november	–	325 532,- €
október	–	308 642,- €
september	–	314 457,- €
august	–	333 817,- €
júl	–	298 922,- €
jún	–	326 966,- €
máj	–	338 199,- €
apríl	–	356 284,- €
marec	–	348 795,- €
február	–	395 801,- €
január	–	337 004,- €

Bežný občan

Rozdiely sú evidentné. Zďaleka však nedobiehame Poľsko s príspevkom - cca 900,-€, bežný občan to má lepšie i v Českej republike 5000,- CZK, čo predstavuje cca 200,-€ Príspevok na pohreb je to posledné, čo môže štát pre občana (ktorý tento štát celý život tvoril a podporoval) urobiť, je tým jediným možným a skutočným vzdaním poslednej vďaky.

Pohreby vojakov sa zabezpečujú a organizujú v zmysle paragrafov 71 – 78 zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov (ďalej iba zákon o sociálnom zabezpečení). Obrátili sme sa s otázkami na Ministerstvo obrany Slovenskej republiky (MO SR). Na naše otázky odpovedala hovorkyňa MO SR Mgr. Martina Balleková.

V koľkých prípadoch Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia (VÚSZ) zabezpečoval pohreb na Slovensku v celom rozsahu, a v koľkých prípadoch na pranie pozostalých s ich spoluúčasťou?

V roku 2013 VÚSZ uhradil 7 pohrebov profesionálnych vojakov v celom rozsahu. Pohreby v inom rozsahu neboli uhrádzané.

Do akej výšky VÚSZ prispieva pozostalým na pohreb profesionálneho vojaka? Aké sú podmienky nároku na uhradenie pohrebu profesionálneho vojaka?

VÚSZ prispieva pozostalým na pohreb profesionálneho vojaka v zmysle zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov č. 328/2002. Ak ozbrojené sily zabezpečili pohreb zomretého na území Slovenska so spoluúčasťou ozbrojených síl, uhradí Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia náklady na pohreb, najviac však 232,36 eur.

Aké celkové náklady mal VÚSZ v roku 2013 na zabezpečenie, respektíve spoluúčasť na pohreboch profesionálnych vojakov?

Náklady na pohreby v roku 2013 boli vo výške 6 811 eur.

Majú nárok pozostalí zomrelého profesionálneho vojaka okrem zabezpečenia pohrebu od VÚSZ aj na príspevok na pohreb od Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, či jednorazové odškodnenie, úrazovú rentu a tiež náhrady nákladov spojených s pohrebom od Sociálnej poisťovne? Nie, nemajú.

Je spravodlivé, že štát prispieva pozostalým profesionálnych vojakov viac ako rodinám bežných občanov?

Zabezpečenie pohrebu profesionálneho vojaka je súčasťou osobitného systému sociálneho zabezpečenia profesionálnych vojakov. Vyjadruje sa ním úcta a uznanie štátu občanom za službu vykonanú v prospech obrany a ochrany štátu a spoločnosti, jej občanov a majetku.

Príspevok na pohreb hasičov a policajtov upravuje zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov v znení neskorších predpisov. S otázkami sme sa obrátili na Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. Odpovedala nám pplk. Mgr. Silvia Keratová z tlačového odboru MV SR.

V koľkých prípadoch v roku 2013 Odbor sociálneho zabezpečenia sekcie personálnych a sociálnych činností

Vojak, policajt, hasič

a osobného úradu (OSZ SPSČaOU) MV SR zabezpečoval pohreb na Slovensku v celom rozsahu a v koľkých prípadoch na pranie pozostalých s ich spoluúčasťou?

Odbor v zmysle zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov nezabezpečuje pohreb zomretému policajtovi alebo hasičovi. Táto kompetencia patrí do pôsobnosti služobného úradu, kde zomretý bol naposledy služobne zaradený, kde naposledy vykonával štátnu službu. Štatistiky o počtoch pohrebov so spoluúčasťou pozostalých, prípadne o počtoch pohrebov zabezpečovaných výlučne služobnými úradmi nevedieme.

Do akej výšky odbor prispieva pozostalým na pohreb hasiča, policajta?

Maximálna výška úhrady nákladov na pohreb je 232,36 eur.

Aké sú podmienky nároku na uhradenie pohrebu hasiča, policajta?

Policajtovi alebo hasičovi, ktorý zomrel počas trvania služobného pomeru služobný úrad zabezpečí pohreb v celom rozsahu alebo na pranie pozostalých s ich spoluúčasťou. Táto služba sa neposkytuje, ak zomrel v dôsledku požitia alkoholických nápojov, omamných látok alebo psychotropných látok, pri spáchaní úmyselného trestného činu alebo sebapoškodením.

Aké celkové náklady mal odbor v roku 2013 na zabezpečenie pohrebov?

Náklady na úhradu pohrebu sa uhrádzajú z osobitného účtu tvoreného poisťným odvádzaným zo služobných príjmov policajtov a hasičov. Za rok 2013 boli vyplatené vo výške 58 826,28 eur.

Majú nárok pozostalí hasičov a policajtov okrem zabezpečenia pohrebu aj na príspevok na pohreb od Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, či jednorazové odškodnenie, úrazovú rentu a tiež náhrady nákladov spojených s pohrebom od Sociálnej poisťovne?

Pri uhradení nákladov na pohreb zo strany služobného úradu sa príspevok na pohreb podľa osobitných predpisov pozostalým už nevypláca.

Je spravodlivé, že štát prispieva pozostalým hasičov a policajtom viac ako bežným občanom?

Služba zabezpečenie pohrebu sa uhrádza z osobitného účtu, ktorý je tvorený poisťným odvádzaným zo služobných príjmov policajtov a hasičov. Ide o osobitnú formu služby s použitím prostriedkov zvyrazňujúcich zásluhovosť vykonanej policajnej služby a hasičskej služby. Historicky ide o najstarší inštitút sociálneho zabezpečenia policajtov predchádzajúci uzákoneniu ostatných foriem ich sociálneho zabezpečenia.

Pripravil Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Poradenství pro pozůstalé

Neustálé zvyšování kvalifikace a ověřování odborné způsobilosti dnes není jen záležitostí vysoce prestižních povolání a řemesel. Vzdělávání, profesionalizace a specializace jsou prostě požadavkem naší současné společnosti. Tento diktát je natolik neúprosný, že se dotýká i „posledních věcí člověka“ a reguluje například i ověřování odborné způsobilosti u pracovníků, kteří dosahují onoho pomyslného dna na žebříčku prestiže povolání, totiž „pohřebáků“, „balzamovačů“ a „spalovačů“. Jaké povinnosti by měl ovšem dodržovat a které činnosti vykonávat provozovatel služeb v pohřebnictví, aby neupadla důležitost jeho povolání? Existuje nějaký hodnotící standard „odborníka na smrt“ pro jeho každodenní praxi? Nebo roste důležitost pouze manažerského platu?

Provozovatelé a zaměstnanci v pohřebních a hřbitovních službách musejí být fyzicky i psychologicky zdatní k vykonání opatření spojených zvláště s prvotní péčí o zesnulého a to i za obtížných podmínek. Tato opatření jsou prováděna s náležitým zřetelem na případné soudní vyšetřování a s ohledem na veškeré hygienické, sanitární i etické požadavky. Je nezbytné zachovat naprostou diskretnost.

Odbornost v pohřebnictví nenahradí lidskost. Součástí práce každého pracovníka v pohřebnictví je v tomto kontextu vyjednávání s pozůstalými o tom, jak interpretovat poslední vůli zemřelého, tj. za jeho života projevený zájem o svou pověst, působení a vliv po smrti. Provozovatelé služeb v českém pohřebnictví mají proto jako jediní podnikatelé v České republice stanovenou tuto zákonnou povinnost: „zdržet se ve styku s pozůstalými chování nešetrného k jejich citům“. Uchazeči o koncesovanou živnost provozování pohřební služby a krematoria tudíž podle vyhlášky č. 379/2001 Sb. musejí povinně absolvovat specializovanou odbornou přípravu v délce dvacet hodin zaměřenou na psychologii jednání s pozůstalými [srov. § 1 písm. a)].

Praktická část odborné specializované přípravy předpokládá manipulaci s lidskými pozůstatky. Provozovatelé služeb v pohřebnictví zaučují své nové zaměstnance běžně na lidských pozůstatcích, které jsou zrovna připravovány k pohřbu, bez ohledu na přání zemřelého nebo pozůstalých. Etická otázka zní: Není k takové výuce nezbytný souhlas pozůstalých/zemřelého? Úprava zemřelého (mytí, dezinfekce, svlékání, oblékání, ukládání do rakve) je povinná ze zákona a nelze se jí předem vzdát. Ze strany pozůstalých může nastat pouze jediná kolizní situace, a to ve chvíli, kdy si chtějí tělo svého předka či potomka upravit sami.

Poradenství pro pozůstalé v těchto „černých“ profesích probíhá v rámci vztahu, který je primárně zaměřen na neporadenské aktivity. Proto se pracovník pohřební služby nebo hřbitova zpravidla nepovažuje za „poradce“, ačkoli často uplatňuje základní poradenské dovednosti. Pracovníci pohřební služby představují primární stupeň českého modelu poradenského systému pro pozůstalé. Zaměstnanci pohřebních služeb musí v některých chvílích poskytnout nejen emoční podporu, ale většinou se stát oporou fyzickou, zachovat klid a několik minut tichého spočinutí a nicnedělání. Po pár minutách je možné nabídnout

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D.

krátkou modlitbu – což i lidem bez náboženského vyznání může pomoci. Nebo ať si pozůstalí vytvoří rituál sami (černá vlajka na škole, pietní místo na místě neštěstí apod.).

Můžeme si představit i ustanovení jakéhosi „pohřebního kaplana“ podle modelu kaplana nemocničního či vojenského, který by hrobníky, zaměstnance pohřebních služeb a krematorií vnímal jako specifickou skupinu pro pastorační a hájil ve společnosti jejich práva. Vždyť stejně jako u vojáků z povolání je zaměstnanec pohřební služby a krematoria vystaven rizikovému faktoru, který znají i předpisy upravující kategorizaci práce na rizikových pracovištích pod pojmem psychická zátěž. Zvláště pracovníky krematorií, u kterých se střídá jeden žeh za druhým v pravidelných intervalech, lze zařadit do kategorie „práce ve vynuceném rytmu“.

O úmrtí musí informovat osobu blízkou lékař provádějící prohlídku zemřelého, a není-li mu známa, informuje Policii České republiky, která jediná má povinnost vyhledávat blízké pozůstalé a předávat jim informace o úmrtí. Policie České republiky by pro oznamování úmrtí měla mít k dispozici zaměstnance zkušené, vyškolené, nejlépe osoby kvalifikované speciálně pro takový rozhovor. Také k tomu může posloužit profesní kvalifikace poradce pro pozůstalé (kód 69-020-M).

Hodnotící standard profesní kvalifikace poradce pro pozůstalé byl v České republice vytvořen na základě pětileté přípravy z iniciativy pěti občanských sdružení, dvou svépomocných skupin, dvou psychologů, tří zaměstnavatelů v pohřebnictví a autora tohoto článku. Pod jeho vedením byly uskutečněny v roce 2010 první několikadenní akreditované semináře pro poradce (pod záštitou Institutu pro místní správu v Benešově u Prahy). K prvnímu představení odborné veřejnosti projektu autorizace v oblasti poradenství pro pozůstalé došlo na Mezinárodní konferenci hospicové a paliativní péče, která se uskutečnila v Ostravě dne 26. listopadu 2009. V červnu 2012 byl hodnotící standard profesní kvalifikace poradce pro pozůstalé schválen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

Poradci pro pozůstalé by měli zaujmout stanovisko také k pohřbívání mrtvě narozených dětí a plodů po potratu a v praxi by

Naslouchání pozůstalým, stíšení a emocionální podpora je nedílnou součástí poradenství pro pozůstalé

mohli být do oblasti poradenství pro rodiče více zainteresováni. Právě smuteční poradci by totiž mohli být těmi, kdo rodičku vyslechnou a pomohou jí zvládat případné obtíže v interakci s okolím. Rovněž by nabídli pomocnou ruku s oznámením o úmrtí dítěte ostatním členům rodiny, nebo s návrhy možností, jak naložit s věcmi přichystanými pro miminko. Dále by to podle mého názoru měli být právě oni, kdo s rodiči projednají jejich možnosti rozloučení se s mrtvým novorozencem, včetně možné podoby pohřbu.

Česká republika se po 12 letech účinnosti zákona o pohřebnictví přihlásila v rámci státní agendy pohřebnictví o nový strategický a koncepční úkol: chránit pietu zemřelých a mravní citění pozůstalých nejen prostřednictvím soudů, přestupkových komisí a ochránce veřejných práv, ale také pomocí profesionálních poradců v zármutku, jakýchsi „terénních ombudsmenů“ těch, kteří truchlí. A to tím, že jim stát od 29. června 2012 umožnil zvýšit si kvalifikaci státní zkouškou na úrovni terciárního vzdělávání. Na druhé straně nesmí převážet hodnota „rychloukašené profesionality“ nad „úctou ke zkušenosti“. Zkouška je proto veřejná, pozvánka na ni zveřejňovaná na stránkách autorizované osoby a může se jí kdokoli zúčastnit jako pozorovatel. V historicky první zkoušce 28. září 2012 v domově pro seniory v Dřevčicích u Prahy uspěla před státem autorizovanou komisí a za velkého zájmu odborné veřejnosti, novinářů a televizních kamer čtveřice uchazeček společně s autorem tohoto článku. Jmenný seznam kvalifikovaných poradců pro pozůstalé s jejich působišťem naleznete na internetových stránkách MMR.

V lidském životě stěží najdeme tak výrazně hodnotově obsazená témata, jako je péče o pozůstalé (snad ještě péče o nemocné a chudé). Člověk si obvykle dokáže pomoci sám, zvláště pokud ho ostatní podpoří; pomáhání pomáhá především těm, kteří pomáhají. Souhrnně spočívá nápomoc pozůstalým v tom, že někdo uzná jejich ztrátu a reaguje na ni (aspoň do prvního výročí). Profesionály v pohřebnictví odlišují od laiků nejen získané a veřejně ověřené odborné dovednosti a znalosti; průvodce truchlením své pracovní úsilí, svou motivaci a tedy i možné „překážení druhým“ musí reflektovat a podstupovat pravidelnou supervizi. Poradenství pro pozůstalé se navzdory možnosti státní zkoušky nestalo v České republice zatím plně etablovanou specializovanou službou, kterou lze nabízet a provozovat profesionálně na plný úvazek.

Autorizovaná osoba musí podle citovaného hodnoticího standardu splňovat zejména následující požadavek: Vysokoškolské vzdělání nejméně bakalářského studijního programu a alespoň 5 let praxe psychologického nebo 6 let praxe sociálněprávního

či jinak pomáhajícího poradce v sociálních, zdravotních či pohřebních službách, z toho minimálně jeden rok v období posledních dvou let před podáním žádosti o autorizaci. Tyto podmínky splnila psycholožka Mgr. et PhDr. Naděžda Špatenková, Ph.D., která zkoušky pořádá od září 2012 na adrese: Opavská 3, 785 01 Šternberk, 1. patro, číslo dveří 1.2. V případě zájmu o vykonání zkoušky je nutné Naděždu Špatenkovou kontaktovat na mobilním čísle 0042 603 57 40 56 nebo písemně e-mailem (n.spatenkova@gmail.com). Také kontakty na další dvě autorizované osoby, andragoložku Ivanu Spáčilovou a antropologa smrti Giuseppe Maielloho, jsou zveřejněny v Národní soustavě kvalifikací, <http://www.narodnikvalifikace.cz>.

Stát začal od roku 2012 ověřovat prostřednictvím těchto autorizovaných osob odborné znalosti a dovednosti pracovníků v poradenství pro pozůstalé zdůrazňující návaznost této specializované služby. Ideální je zařazení kvalifikovaného poradce pro pozůstalé do interdisciplinárního týmu, jehož součástí jsou zástupci všech zúčastněných oborů počínaje poskytovatelem zdravotních služeb přes služby pohřební, hřbitovní a sociální až po psychologické a duchovní vedení. V tuto chvíli je předčasné vyvozovat závěry, zda ověření odborné způsobilosti poradce povede ke zvýšení prestiže osobních služeb v pohřebnictví a zda se zvýší i zájem o toto doposud devalvované povolání. Nicméně prezentovaný obsah znalostí a odborných dovedností poradce pro pozůstalé poukazuje na to, že akční pole tohoto oboru je pravděpodobně mnohem širší, než jsme si doposud byli ochotni připustit.

Kompetence k provozování služeb v pohřebnictví se získávají především v rodinném prostředí. Zákon o pohřebnictví by měl proto stanovit způsob ověřování již získaných kompetencí zkouškou. Naprosto zbytečné se po dvanácti letech ukázalo upravovat vyhláškou obsah a rozsah odborné rekvalifikace podnikatelů v pohřebnictví. Vyhláška, neodpovídající trendům v oblasti vzdělávání a rozvoje dospělých, je vnímána spíše jako administrativní překážka v podnikání. Její aplikace v praxi totiž znamená, že za docházku do rekvalifikačních kurzů obdrží občan doklad, který ho jako jediný opravňuje k naplnění kvalifikačních požadavků podle živnostenského zákona. Ve věci kvality provozovatelů pohřebních služeb by se měla významně preferovat také zpětná vazba od zákazníka spokojeného jak se smutečními službami tak s úrovní emocionální podpory.

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D.

Seznam poradců pro pozůstalé

1. Eva Volrábová - Plzeň
2. Simona Weiß - Frýdek-Místek
3. Mgr. Denisa Šindlerová - Břeclav
4. Ing. Jiřina Kratochvílová - Praha
5. Hana Bíbová - Sokolov
6. Valérie Bíbová - Sokolov
7. ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D. - Praha
8. RNDr., Mgr. Vojtěch Hrouda, Ph.D. - Nové město na Moravě
9. Mgr. Irena Lacinová - Praha
10. Magda Kümmelová - České Budějovice
11. Mgr. Lucie Rychlíková - Holice (Pardubice)
12. Ing. Jana Nováčková - Praha
13. Mgr. Klára Rudolfová - Říčany, Praha-východ
14. Mgr. Martin Pešek - Praha
15. Vojtěch Zikmund - Žďár nad Sázavou
16. Mgr. Drahomír Ševčík - Olomouc
17. Vítězslava Číchová - Ústí nad Labem
18. PhDr. Naděžda Špatenková, Ph. D. - Olomouc

Hřbitovy žijí

Mgr. Jaroslav Šejvl – vedoucí hřbitovní správa Olšany,
Správa pražských hřbitovů & Klinika adiktologie
1. LF UK a VFN v Praze

Žijí nebo nežijí hřbitovy? Můžeme se určitou nadsázkou napsat, že hřbitovy spadající pod Správu pražských hřbitovů rozhodně žijí. Tak bychom mohli začít nevšední sdělení pro všechny ty, kteří o projektech realizovaných na zdejších hřbitovech mnoho nevědí.

„Hřbitovy žijí“ je projekt Správy pražských hřbitovů, který se v době letošních Velikonočních svátků konal již podruhé. Poprvé byl tento projekt realizován v době Dušiček na podzim loňského roku; tehdy byl zaměřen na ukázky všech řemesel, které se podílejí na činnostech, bez nichž si hřbitovy jen stěží dokážeme představit. Své umění loni o Dušičkách předvedli nejen hrobníci při výkopu hrobu a práci v podzemní hrobce, a stavitelé podzemních hrobek, ale zpřístupnili jsme i kolumbární kaplovou hrobku postavenou ve staré části IV. hřbitova na Olšanech, hřbitovní zahradníci ukázali svoji dovednost při výsadbě

květin na rovy jednotlivých hrobových míst, mistři kovářští předvedli svůj um při výrobě křížů a kameníci ukázali svoji šikovnost při zpracování kamene. S ohledem na pozitivní ohlasy jsme se rozhodli obdobnou ukázkou dovedností a umu našich pracovníků na hřbitovech předvést i o letošních Velikonočních.

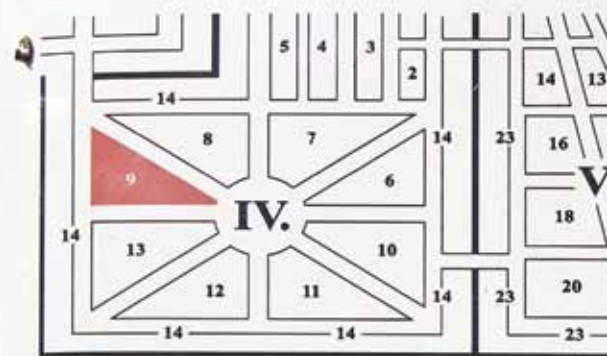
Velikonoční „hřbitovy žijí“ jsme tentokrát zaměřili pouze na kmenové profese, které tvoří hlavní náplň činností ve Správě pražských hřbitovů; jednalo se tedy o hrobníky, hřbitovní zahradníky a dělníky a projekt Adopce významných hrobů, který jsme zahájili v průběhu loňského roku. Jednotlivé profese reprezentovali nejen naši pracovníci, ale rovněž fotoseriál z jednotlivých oblastí práce, který byl doplněn fotografiemi zajímavých míst, hrobů a hrobek, a to nejen významných osobností, ale rovněž fotografiemi zajímavých či netradičních funerálních plastik.

Záštitu nad tímto projektem převzal radní Magistrátu hl. m. Prahy doc. Ing. Mgr. Martin Dlouhý, Dr., MSc., a ředitel Správy pražských hřbitovů Mgr. Martin Červený.

Prvenstvím svého druhu bylo rovněž využití elektromobilu – jinak používaného pracovníky hřbitova – k rozvozu návštěvníků. Jedná se o službu, kterou Správa pražských hřbitovů zahájila pilotní projekt pomoci starším, či obtížně se pohybujícím spoluobčanům při návštěvě hrobových míst právě na Olšanech a zároveň projekt prevence kriminality. Olšanské hřbitovy svojí rozlohou (cca 50 ha) můžeme zařadit právě mezi velké hřbitovy v Evropě. Vzdálenost jednotlivých hrobových míst od vstupů činí až 1,8km, vzdálenost z jednoho

Naučná stezka Olšanské hřbitovy 60

Bývalo pravidelnou praxí, že při svěcení hřbitovů, nebo jejich rozlišování se na centrálním místě vztýčoval kříž, který měl být místem zastavení a modlitby pro všechny, kteří oplakávali své zemřelé, především ty, co neměli hrob, protože zemřeli v dalece, na moři, na frontách anebo neznámě kde. Kříž IV. Olšanských hřbitovů tvoří monumentální plastika z černé žuly. Vlevo od kříže se nachází dvě oddělení této části pohřebiště.

Josef Vincent Maria WELTRUBSKÝ z WELTRUB (*5. 4. 1799 Kosmonosy, †19. 2. 1872 Praha), šlechtic

Do šlechtického stavu a přídomkem „z Weltrub“ byl povýšen roku 1838 Jakub Weltrubský, hejtmán hořovického panství. Do znaků si zvolil kamzíka, stojícího na zadních, a to na třech modrých pahorcích. Tentýž kamzík vyrůstá také ze štítu, který ukončuje turnajská přílba. Josef Vincent byl celním úředníkem v Jičíně a v Liberci, v Praze komisařem potravinové daně. Do stejného hrobu byl pochován také jeho syn.

Antonín Kašpar Josef WELTRUBSKÝ z WELTRUB (*12. 6. 1835 Dobruška, †27. 6. 1901 Praha), sekretář buštěhradské dráhy (hrob IV-09-2)

Jaroslav OPPL, dítě

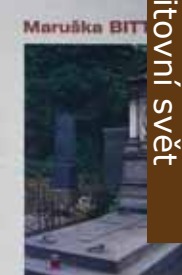

Pískovcový náhrobek ležícího dítěte patří 14 měsíčnímu chlapci. Vročení na náhrobku není uvedeno. Na nápisové desce upoutá ručně vyryté přání zbožných rodičů s gramatickou chybou: „špy sladoce“. Pražská rodina Opplů byla umělecky aktivní, pochází z ní např. malíř Otakar Oppl anebo sochař Vladimír Oppl. (hrob IV-09-17)

Jedine: Byt pochovatelů... V Kertě, od sochaře A.

Maruška BITTNER

(Prešosová: Gazdina roba). Než když byla obviněna z nevěstky z Německa) i ze života, a to př Velkou oporou a motivací byl

Jiří BITTNER (*23. 1. 1846 Zůčastnil se polského povstání

kteřá již upadla v zapomnění nebo jsou známá jen úzkému okruhu odborníků. Prostřednictvím našeho projektu má veřejnost unikátní příležitost nejen si připomenout jejich zásluhy, dílo a odkaz, ale i aktivně rehabilitovat jejich památku.

Dále hřbitovní správa zahájila významnou spolupráci s dvěma bezpečnostními složkami. Tou první je místně příslušné oddělení Policie ČR, se kterou jsou připravovány a realizovány preventivně bezpečnostní aktivity zaměřené snižování páchaní přestupků a trestných činů na hřbitovech, a to včetně ochrany majetku nájemců hrobových míst a Správy pražských hřbitovů. Pracovníci preventivně informační skupiny Krajského ředitelství Praha spolupřádají přednášky na téma bezpečného chování se zaměřením zejména pro seniory, a příslušníci Pohotovostní motorizované jednotky vykonávají dohled zejména na opuštěnějších částech hřbitova. Zde patří velký dík zejména vedoucímu oddělení policie npor. Mgr. Janu Krátkému, nprap. Bc. Petře Literové a por. Mgr. Zuzaně Pidrmánové.

Druhou bezpečnostní složkou je Městská policie Praha, zejména její obvodní ředitelství pro Prahu 3 v čele s ředitelem Ing. Dušanem Machoněm, který organizuje a personálně zajišťuje výkon strážní hlídkové služby na Olšanech tak, aby uniformovaní strážníci byli v co nejširší míře při výkonu služby alespoň v nejbližším okolí hřbitova. Během projektu hlídkovou službu posílil rovněž jízdní oddíl Městské policie obvodního ředitelství pro Prahu 1.

Stejně tak jako o Dušičkách, tak ani o Velikonocích a v období kolem nich, nebyl zaznamenán žádný přestupek nebo trestný čin.

I Velikonoční „hřbitovy žijí“ měli mezi návštěvníky hřbitova velmi dobrou odezvu. Na konci května vyhodnotíme použití elektromobilu pro návštěvníky a stanovíme další možnosti rozvoje služeb pro nájemce hrobových míst a návštěvníky hřbitovů, které spadají pod Správu pražských hřbitovů.

Tento projekt by nikdy nevznikl bez nadšení a pomoci (nebo alespoň podpory) mnohých pracovníků Správy pražských hřbitovů. Těm bych si dovolil touto cestou vyjádřit svůj dík: ředitel Mgr. Martin Červený, technický náměstek Ing. Vladimír Vyčichlo, vedoucí technického oddělení Karel Kobliha, vedoucí ekonomického oddělení Hana Pencová, šéf hrobník Olšanských hřbitovů Michal Hejda, Oldřiška Dvořáčková, Jan Korseská, Běla Májová, Jana Vacková, Adéla Derflavá, Bc. Jindřich Havelka, Ivana Korsesková, Zdeněk Havlíček, Adéla Kratochvílová, Jiří Kolka, st. a Jiří Kolka, ml., Iveta Ke-furtová, Igor Meško a další, kteří svým dílem přispěli k úspěchu projektu a bez jejichž pomoci by projekt nemohl být úspěšný.

Mgr. Jaroslav Šejvl

- místa, kde jsou pohřbeni herci, divadelníci, spisovatelé a další představitelé kulturního života,
- vojenské hroby a hroby významných představitelů odboje a Armády České republiky, a to včetně míst posledního odpočinku vojáků I. a II. světové války,
- významné a zajímavé funerální plastiky,
- kaplové hrobky a
- místa, kde jsou pohřbeny významné osobnosti z oblasti vědy.

Projekt „Adopce významných hrobů“ je zaštitěn ředitelem Správy pražských hřbitovů a hlavním koordinátorem této aktivity je Oldřiška Dvořáčková. Projekt je součástí připravovaného konceptu péče o hroby významné z hlediska historického, uměleckého či společenského. Jeho cílem je aktivně zapojovat širokou veřejnost do péče o tyto hroby, vzájemnou spolupráci tak zabránit chátrání a i případnému zániku takových hrobových míst. Na webových stránkách www.hrbitovy.cz a na vývěškách jednotlivých hřbitovních správ se pravidelně objevují jména osobností, které vynikaly v různých oblastech společenského života, svojí činností zanechaly dodnes patrné stopy, a přesto jsou jejich hroby dnes opuštěny, některé jsou ve velmi špatném stavu. Lze mezi nimi nalézt i jména kdysi významná,

Sdružení pohřebnictví v ČR

Ochrana lidského těla po smrti člověka

Ing. Václav Graf

Nový Občanský zákoník – NOZ (zákon č. 89/2012), účinný od 1. ledna

2014, se dotýká mimo jiné i problematiky ochrany lidského těla po smrti člověka a to v § 113 a následujících.

Stanoví, že „Člověk má právo rozhodnout, jak bude po jeho smrti naloženo s jeho tělem“. Týká se to provedení pitvy nebo použití lidského těla po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům, ale jen tehdy je-li k tomu souhlas zemřelého za jeho života. Pokud takový souhlas k použití těla dle § 113 není, pak platí, že s takovým použitím těla či pitvou po smrti nesouhlasí. Bez souhlasu lze použít mrtvé lidské tělo k uvedeným úkonům jen tehdy, pokud tak stanoví jiný zákon v oblasti veřejného práva z důvodů zdravotních nebo policejních.

Mám za to, že aplikování těchto zásad je plně na zdravotníků či policejních orgánech (nikoliv na pohřebních službách) a zkušeností z prvních měsíců platnosti NOZ ukazují na řadu problémů, které se nás někdy nepřímo dotýkají, ale nepřísluší nám je řešit.

NOZ dává také člověku právo rozhodnout, jaký má mít pohřeb. § 114 doslova uvádí: „Nezanechá-li o tom výslovně rozhodnutí, rozhodne o jeho pohřbu manžel zemřelého, a není-li ho, děti zemřelého; není-li jich, pak rozhodnou rodiče a není-li jich, sourozenci zemřelého; nežijí-li pak rozhodnou jejich děti a není-li ani jich, pak kterákoliv z osob blízkých; není-li žádná z těchto osob pak, rozhodne obec, na jejímž území člověk zemřel“.

Toto ustanovení je v právních předpisech (vyjma povinnosti obcí) zcela nové a řada z nás zatím necítila potřebu se jím jakkoli zabývat. Naopak u jiných toto ustanovení vyvolává řadu otázek jak postupovat v případech, kdy se k objednání pohřbu hlásí různé osoby, apod., a zda to nepovede k nežádoucím právním důsledkům.

Snad nejvíce pochybností vyvolává otázka, zda dle tohoto ustanovení zákona má pohřební služba povinnost pátrat po tom, zda objednatel pohřbení je právě tou osobou, která je dle zákona k objednání oprávněna, kde to zjišťovat, jakou formou to má být podchyceno a další. A při velké míře rozvodovosti a soužití mimo manželství jsou případné obavy na místě.

Obšírně byla tato otázka diskutována i na semináři, které Sdružení pohřebnictví organizovalo 28. února 2014 v Brně i s přednášejícím panem JUDr. Romanem Dávidem z katedry občanského práva Masarykovy univerzity v Brně.

V souvislosti s osobní opakovanou zkušeností v posledních cca 2 letech jsme se způsobem aplikace tohoto ustanovení § 114 NOZ zabývali a dospěli jsme k závěru, že toto ustanovení přehlížet nemůžeme. Ale podle mne také nejsme těmi, kteří bychom měli pátrat a dopředu rozhodovat o tom, s kým službu pohřbení (pohřeb) sjednáme a či požadavek odmítneme.

Přijali jsme zásadu, kdy se jako podnikatelé vůči spotřebiteli cítíme odpovědní za poskytnutí objednatelům takových informací a navození takových situací, kterými minimálně naplníme informační povinnost vůči osobě slabší – spotřebiteli.

V praxi to znamená, že:

1. Předně vedle osobních údajů objednatel pohřbení evidujeme (již řadu let) i jeho příbuzenský poměr k zemřelému.
2. V kanceláři pro sjednání služby prezentujeme poučení o znění § 114 a posloupnosti v právech na obstarání pohřbení (například stejnou měrou jako ceník).
3. V ujednání smlouvy (je vždy písemná) je nyní ustanovení, kterým objednatel potvrzuje, že zesnulý nezanechal prokazatelný projev vůle na způsob provedení pohřbení (na doporučení bude formulace upravena „objednatel potvrzuje, že mu není znám prokazatelný projev vůle zemřelého na způsob pohřbu“).
4. Je-li objednatelem pohřbení jiná osoba než manžel, který žije, pak požadujeme, aby takový objednatel ve smlouvě podepsal prohlášení, že k objednání pohřbu byl osobou oprávněnou dle zákona pověřen. Zmocnění formou plné moci případně s ověřeným podpisem zmocnitele nám připadá jako nadbytečné.
5. Konečně se snažíme taktním způsobem dát najevo a vysvětlit, že pokud by se s požadavkem na jiný způsob pohřbu na nás obrátila jiná osoba, která prokáže přednostní právo na rozhodnutí o způsobu vypravení pohřbu, pak jí budeme muset vyhovět. Takové situace mohou nastat zejména v případech, kdy pohřeb zemřelého obstarává osoba žijící s ním ve společné domácnosti např. jako přítel nebo přítelkyně.

Zatím s uvedeným postupem ani se zákazníky nemáme potíže a věřím, že i čas, tak jako názor přednášejícího na semináři nám jeho vhodnost potvrdí. Jiný přístup a výklad zejména soudů samozřejmě nevylučují.

Ing. Václav Graf, březen 2014

Pasportizace v terénu za 1,5 hodiny

Česká firma UPVISION (komplexní služby s bezpilotními leteckými prostředky) ve spolupráci s magistrátem města Brna, provedla pasportizaci přilehlých hřbitovů a začlenění do GIS systémů města a správců hřbitovů. „Pro tento velký projekt byly vybrány bezpilotní letecké prostředky vzhledem k možnosti vytvoření ortofotomapy ve vysokém rozlišení a následně jednoduché vektorizaci hrobů a možnosti doplnění rastrové vrstvy (ortofotomapy) do databázového informačního systému. Hlavní předností je efektivita této převratné metody“, uvádí Jakub Karas (UAS manager).

Samotné mapování probíhá v mimovegetačním období, aby stromy nezakrývali hroby a po stabilizaci vlíčovacích bodů (známé body, rohy cestiček) byl proveden nálet hexakopterem vlastní výroby. Výsledkem náletu je ortofotomapa v rozlišení 1 cm/pixel v souřadném systému, která je použita jako podklad pro poloautomatickou vektorizaci všech hrobů. Každému hrobu se tedy vytvoří jeho přesná plocha v souřadném systému a nad ortofotomapou. K této interaktivní ploše se přiřadí prvky databáze – číslo hrobu, pozemní fotografie hrobu, popis hrobového místa apod. Na tomto základě se dá jednoduše identifikovat, které hroby jsou prázdné, nezaplacené nebo čistě jen vyhledávat dle jména hrobového místa, včetně detailní polohy i s náhledem hrobu, přes webový portál i na druhé straně zeměkoule. Současně byly provedeny šikmé letecké fotografie celých hřbitovů pro přehledné fotomapy k umístění např. jako přehledky na tabule nebo nástěnky u vstupu na hřbitov. Tyto letecké fotografie pěkně vystihují polohu hřbitova i vůči okolí. Dále byly provedeny fotografie všech hrobů, v kterých byly identifikovány čísla hrobů a popisy, které dále poslouží do celkové databáze celého hřbitova, pro identifikaci každého hrobu a jednoduchou evidenci. Fotografie byly pořízeny včetně GPS souřadnice a azimutu (směru pohledu), tudíž byly poměrně jednoduše přiřazeny každému vektorizovanému hrobu.

Celé zaměření v terénu tedy trvalo průměrně cca 30 minut/hřbitov v terénu (dle velikosti hřbitovu), zatímco klasickou geodézií oměření každého hrobu, by trvalo dny až týdny na jeden hřbitov, což značně šetří náklady celého systému digitalizace hřbitovů a staví tuto metodu do nejefektivnější v konečném důsledku. V případě centrálního Brněnského hřbitova s více jak 80 000 hrobovými místy (největší v České Republice) se projevila razantně efektivita této metody, kdy samotné terénní zmapování celého hřbitova trvalo 1,5 hodiny! Pak už všechna

práce byla prováděna v kanceláři, s výjimkou focení všech hrobových míst (což v tomto rozsahu zabralo cca 3 týdny), což ale není nutností, je to pouze přidaná hodnota celého databázového systému – možnost nahlédnout na každý hrob nejen zhora, ale i z pohledu návštěvníka.

Poměrně nedávno byly zkoušeny metody laserového skenování pro hřbitovní správu, což se také ukázalo jako velmi náročné, hlavně vzhledem k tomu, že hroby zakrývají výhledy a je nutné pro naskenování celého hřbitova desítky stanovisek (několik dní), případně využít mobilní skener a hlavně spousta práce s bodovými mračny a jejich vektorizací, hlavně i s náročností zobrazení bodových mračen s miliony bodů a jejich HW nároky. Zatímco použitá metoda s bezpilotními leteckými prostředky je velice jednoduchá a přidanou hodnotou kromě samotného zaměření je ortofotomapa ve vysokém rozlišení až 1 cm/pixel (jsou vidět listy květin např.), která se jednoduše doplní do celého informačního systému hřbitova, dle které se dá jednoduše orientovat a dále je možné pořídit efektivní šikmé letecké fotografie celého hřbitova a okolí.

Výsledkem je celý informační systém pro každý hřbitov v Brně, který bude spuštěn na podzim tohoto roku 2014. Tato metoda byla námi prezentována v zahraničí a sklízí velký úspěch nejen u genealogů a posouvá hranice v efektivnosti systémů Správ hřbitovů...

Výsledkem je ortofotomapa v rozlišení 1 cm/pixel

O tretej spadne lietadlo...

Bolo upršané utorkové ráno. Pozeral som na oblohu a hodnotil smer mrakov a ich sivú farbu. Bude takto líať aj poobede? Čakalo ma popoludnie na letiskovej ploche, kde nie je kam sa ukryť pred hustým dažďom. Práca reportéra neberie ohľad na počasie ani okolnosti. Pomaly si zvykám. Do batoha pridávam pláštenku a kus igelitu, keby som potreboval fotiť poležiačky. V informácii od hovorkyne Letiska M. R. Štefánika Veroniky Ševčíkovej stojí, že nácvik je naplánovaný na štyri hodiny a bude sa konať za akéhokoľvek počasia.

Pri nakladaní batožiny do auta som na zvedavú otázku susedy odvrkol, že o tretej spadne na letisku lietadlo, tak to idem nafotiť. Ostala civieť ako to povestné teliatko na nové vráta a ja som si až v aute uvedomil, že ma v tej chvíli najskôr považovala za blázna alebo spojenca Al Kájdý, keď disponujem takýmito veštekými znalosťami. Nech si myslí čo chce, namrzene som si uvedomil, že i v tomto prípade platí stará múdrosť Horatia Quintusa: „Ak raz vypustíš slovo, už nikdy ho nevezmeš späť.“

Na letisko som dorazil načas. Niektorých kolegov vyslali redakcie na poslednú chvíľu, neboli vyzbrojení pláštenkami, a tak bolo počuť reptanie na adresu počasia. Lialo a lialo. Po dôkladnej bezpečnostnej kontrole nastupujeme do pripraveného autobusu, ktorý nás odváža na miesto havárie. Scéna je pripravená, figuranti na miestach, o tretej vzbĺkne pod lietadlom oheň. O priebehu havárie informuje letisko vo svojej tlačovej správe:

Riadiaci letovej prevádzky na veži Štefánik spozorovali, že počas pristávacieho manévru, čo je najkritickejšia fáza letu, vznikla nehoda dopravného lietadla fiktívnej leteckej spoločnosti Dalo Airlines pravidelnej linky z Milána do Bratislavy so 189 pasažiermi na palube. Tiesňový signál nebol vyslaný, po vzniku leteckej nehody posádka lietadla veži neodpovedala.

Riadiaci letovej prevádzky okamžite oznámili letiskovým hasičom vznik leteckej nehody v oblasti prahu vzletovo-pristávacej dráhy 13. Medzitým posádka lietadla evakuovala pohyb schopných cestujúcich (nezranených a ľahko zranených) prostredníctvom nafukovacích sklzov a určila im bezpečný smer odsunu od lietadla.

Hasiči dorazili na miesto do 3 minút od ohlásenia a začali s hasením lietadla penou, keďže počas nehody vznikol požiar motora číslo 2 na pravej strane a požiar pravého hlavného podvozku. Zároveň došlo k poškodeniu palivovej nádrže a úniku paliva (kerozínu) na ľavej strane lietadla. V tom istom čase prebieha na stálej

službe letiskovej ochrany vyrozumievací proces v zmysle pohotovostného plánu letiska, to znamená, že o udalosti sú vyrozumené všetky interné a externé zásahové zložky, prevádzkové a riadiace zložky letiska, ministerstvo dopravy, Okresný úrad v Bratislave, vyšetrovatelia leteckého a námorného útvaru a iné.

Prevádzka na letisku bola ihneď zastavená a dráha následne uzavretá. Pri pristávaní sa oddelila zadná časť lietadla, čo spôsobilo vymrštenie časti pasažierov na pristávaciu dráhu. Aby sa hasiči dostali do lietadla k zraneným pasažierom, museli do neho násilne vniknúť pomocou rebríkov a špeciálneho vyslobodzovacieho náradia.

Veliteľ zásahu hasičov určí zóny ohrozenia a pre ľahko zranených určí bezpečné miesto (mimo miesta ohrozenia – proti smeru vetra), na ktoré sa majú presunúť. Zároveň poskytuje informácie z miesta udalosti o rozsahu udalosti a rozsahu potreby externých záchraných zložiek.

Postupne prichádzajú (v reálnom časovom slede) externé záchrané zložky aj vrtuľník a na mieste sa určuje veliteľ zdravotníckeho zásahu. Záchranári začínajú označovať prostredníctvom triediacich kariet zranených podľa závažnosti ich zranení na červených (postihnutí s ťažkým poranením), žltých (odkladný stav ošetrenia), zelených (ľahko zranení) a čiernych (mŕtvi).

Prevádzkový dispečing v spolupráci s leteckou spoločnosťou Dalo Airlines medzičasom pripravil zoznam cestujúcich a posádky, množstva paliva a prípadného nebezpečného tovaru v lietadle, ktorý odovzdáva polícii.

V bezpečnej vzdialenosti od miesta nehody je vytýčené hniezdo zranených, kam na nosidlách prenášajú zranených z miesta nehody na oštenie a stabilizáciu stavu, odkiaľ sú následne podľa stupňa poranenia transportovaní sanitkami a vrtuľníkom do nemocníc na ďalšie oštenie.

Na palube sa nachádzalo 189 osôb, čo je štandardná kapacita lietadla, ktoré najčastejšie pristáva na bratislavskom letisku.

O ľahko zranených sa starali pracovníci Modrého anjela aj Slovenského Červeného kríža po zdravotnej aj po psychologickej stránke. Asociácia samaritánov SR na mieste v špeciálnom stane poskytovala logistické zabezpečenie vrátane stravy, prístrešku a toaliet pre zásahový personál.

Tolko oficiálny opis priebehu cvičenia, ktoré by malo preveriť a upevniť pripravenosť na takúto tragickú, smutnú ale reálnu hrozbu.

Viac informácií a fotografií nájdete na internetovej verzii magazínu: www.pohrebnictvo.sk

Text a fotografie Pavel Ondera

Strata blízkeho človeka je neopísateľná, a preto sa pozostalí snažia svojmu zomrelému zabezpečiť dôstojný pohreb. Na Slovensku sa však stáva trendom, že pomníky sú stále väčšie, honosnejšie, ale žiaľ, často aj gýčovejšie. Vo viacerých prípadoch dokonca niektoré hroby na cintorínoch pripomínajú skôr drobné stavby ako umelecké diela. Kde je hranica medzi dôstojným a gýčovým pomníkom? Otázky sme smerovali na Úrad verejného zdravotníctva SR, ktorý podľa zákona 131/2010 o pohrebníctve vykonáva dozor na úseku pohrebníctva. Na naše otázky odpovedala Mgr. Martina Merková z mediálneho odboru ÚVZ SR.

Hrob, urnové miesto, urnový háj, kolumbárium, hrobka sú definované v zákone č. 131/2010 Z. z o pohrebníctve. Uvedený zákon však nespomína kryptu. Znamená to, že na Slovensku v súčasnosti nie je možné pochovávať do krypty? I keď pojem krypta zákon o pohrebníctve nepoužíva, rozumie sa kryptou podzemná hrobka.

Zákon o pohrebníctve uvádza podmienky uloženia ľudských pozostatkov do hrobu a hrobky. Aké sú podmienky uloženia telesných pozostatkov do krypty, respektíve ľudských ostatkov do urnového miesta, alebo kolumbária?

Krypta je podzemnou hrobkou a na takúto stavbu sa vzťahujú pravidlá pre hrobky. Hrobka je uzatvorený priestor vybudovaný s použitím stavebných materiálov, ktorý slúži na ukladanie rakiev s ľudskými pozostatkami alebo ľudskými ostatkami, kde sa rakva nezaspáva zeminou. Do hrobky je možné uložiť aj viacero rakiev s ľudskými pozostatkami alebo s ľudskými ostatkami; rakva uložená do hrobky musí byť zabezpečená pred únikom zápachu do okolia a musí byť vyrobená tak, aby chránila ľudské ostatky pred hlodavcami. Do urnového miesta, resp. kolumbária je možné ukladať len spopolnené ľudské pozostatky uzatvorené v urne. Zákon iné požiadavky na ukladanie pozostatkov uvedeným spôsobom neupravuje.

Pomníky a pamätníky na cintorínoch nepodliehajú stavebnému konaniu. Uvádzajú sa v zákone podmienky vybudovania pomníka hrobového miesta, urnového miesta, kolumbária, hrobky, či krypty?

Zákon o pohrebníctve neupravuje podrobnosti o vybudovaní pomníkov, urnového miesta, kolumbária, hrobky, či krypty. Upravuje len podmienky pre uloženie ľudských pozostatkov v rakvách, resp. urnách.

Stavba hrobky musí spĺňať nielen hygienické ale aj stavebné podmienky (cintorín Hlohovec, foto Pavel Ondera)

Dôstojný pomník či drobná stavba?

Na slovenských cintorínoch už došlo k nejednému nešťastiu. Napríklad v roku 2012 v obci Detvianska Huta (okres Detva) došlo k privaleniu dvoch detí náhrobným kameňom. Uvažuje sa o zvýšení bezpečnosti pomníkov a pamätníkov na slovenských cintorínoch?

Zákon o pohrebníctve neupravuje bezpečnostné požiadavky týkajúce sa pomníkov a pamätníkov na cintorínoch. Prevádzkovateľ pohrebiska a najmä obce sú oprávnené všeobecne záväzným nariadením upraviť podrobnosti, ako a za akých podmienok na cintorínoch stavať pomníky, hrobky.

Viaceré pomníky na slovenských cintorínoch sú neuveriteľných rozmerov, ktoré pripomínajú skôr drobnú stavbu, ako pietny pomník. Napríklad na Vrakunskom cintoríne sa nachádza približne trojmetrový stĺp s antickým motívom. Kde je podľa ÚVZ SR hranica medzi pomníkom a drobnou stavbou?

Pojem „stavba“ je definovaný platným stavebným zákonom, ktorý definuje aj požiadavky a náležitosti, ktoré musí stavba spĺňať, vrátane schvaľovacieho konania. V uvedenom kontexte sú za túto problematiku zodpovedné príslušné stavebné úrady.

Mali by byť, podľa ÚVZ SR, zadané rozmery pomníkov, vrátane výšky?

Z pohľadu ochrany verejného zdravia je potrebné uplatňovať aktuálne požiadavky vyplývajúce z platných právnych predpisov – zákon č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve, stavebného zákona a pod. Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky zatiaľ žiadne podnety smerujúce k potrebe osobitnej úpravy požiadaviek na rozmery a výšku pomníkov nezaznamenal. Čo sa týka výšky pomníka, tá by mala vyplývať z požiadaviek na bezpečnosť stavby v prípade, ak spĺňa kritériá v zmysle stavebného zákona.

Pripravil Marcel Lincényi

Stavebný zákon – Zákon č. 50/1976 Zb. – úplné znenie
(aktualizované úplné znenie – stav k 25. 1. 2014)

ODDIEL 1
ZÁKLADNÉ USTANOVENIA

§ 43

Stavba

Stavba je stavebná konštrukcia postavená stavebnými prácami zo stavebných výrobkov, ktorá je pevne spojená so zemou, alebo ktorej osadenie vyžaduje úpravu podkladu. Pevným spojením so zemou sa rozumie:

- spojenie pevným základom,
- upevnenie strojnými súčiastkami alebo zvarom o pevný základ v zemi alebo o inú stavbu,
- ukotvenie pilótami alebo lanami s kotvou v zemi alebo na inej stavbe,
- pripojenie na sieť a zariadenia technického vybavenia územia,
- umiestnenie pod zemou.

Pomohla by limitácia výšky pomníkov ?

V slovenskej legislatíve by mala byť regulovaná maximálna výška pomníkov klasických hrobových miest, respektíve by niekto mal schvaľovať rozmernejšie pamätníky, aby bola preverená ich statická bezpečnosť. Odporúčajú to architekti z Ústavu krajiny a záhradnej architektúry Fakulty architektúry na Slovenskej technickej univerzite (STU). O problematike výšky a samotnej estetickéj stránke pomníkov sme sa rozprávali so zástupkyňou vedúcej ústavu Ing. arch. Evou Putrovou, CSc. a s Ing. Katarínou Gécovou, PhD.

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Cintoríny považujeme za špecifické areály, ktorého vegetácia je nevyhnutnou súčasťou zelene sídla. Žiaľ, na Slovensku je taký stav, že aj na cintorínoch je zeleň značne eliminovaná na určité enklávy, ako sú napríklad vstupné aleje, respektíve stromová vegetácia po obvode pohrebísk. Zatiaľ, čo v zahraničí môžeme vidieť rôzne typy cintorínov, napríklad parkové, lesné atď., u nás vo väčšine prípadov prevažujú skôr tie architektonické pohrebiská, kde je pomerne málo vegetácie. Je otázne, či sa so zeleňou nepočítalo už pri založení cintorína, respektíve tam bola, no postupne sa odstraňovala pre nedostatok miesta a postupným zaplňaním novými hrobovými miestami. Za pekný z hľadiska koncepcie zelene považujem cintorín Ružinov – Vrakúňa, ktorý je zaujímavý koncepcie navrhnutý usporiadaním hrobových miest do určitých kruhov, pričom samotná forma kruhov je po obvode vyplnená dostatkom vysokej aj krovitej zelene.

Ing. K. Gécová, PhD.: Zatiaľ, čo v minulosti boli pohrebiská situované na okrajoch obcí a miest, v súčasnosti si môžeme všimnúť, že cintoríny sa stávajú súčasťou zastavaného územia a táto poloha neumožňuje ich rozšírenie. Ďalším aspektom je to, že mestá nevlastnia pozemky, ktoré je možné funkčne využiť na rozšírenie cintorínov. Rýchle zaplňanie cintorínov hrobovými miestami spôsobuje i nekonštrukčnosť pochovávaní, ktorá vedie k zaberaniu plôch určených na zeleň.

Dá sa povedať, aké percento z celého pohrebiska by mala pokrývať zeleň?

Ing. K. Gécová, PhD.: Neurčuje to zákon, ale normy, ktorými sa my architekti riadime. Na celom cintoríne by malo byť okolo 30 až 35 % zelene, pričom v tom môže byť zahrnutá aj rozptyľová lúka.

Jedna vec je, že cintoríny na Slovensku sú preplnené hrobovými miestami, ale druhá vec je, akými pomníkmi. V zahraničí sú skôr trendom skromné pomníky s vertikálnymi kamennými platňami, na Slovensku sú pamätníky s vertikálnymi aj horizontálnymi kamennými platňami. Ako vnímajú architekti tento trend?

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Dôvody môžeme vidieť viaceré. V prvom rade je to tradícia, v druhom rade si myslím, že ľudia sa rozhodujú pre celé zakrytie klasického hrobu z dôvodu uľahčenia starostlivosti o hrob, pretože v dnešnej uponáhľanej dobe nemajú toľko času. Pri zahraničnej ceste som mala to šťastie navštíviť veľmi pekný cintorín Neubiberg v Mníchove v Nemecku o veľkosti až 7 ha, kde bolo klasické hrobové miesto ohraňované

len kamennou dlažbou a na hrobovom priestore bola vysadená vegetácia, väčšinou trvankami, prípadne okrasnými kríkmi. Jednotlivé pomníky neboli také masívne a leštené, ako poznáme na Slovensku, ale skôr jednoduché, na hrubo spracované kamenné bloky, na ktorých boli vytesané nápisy zosnulých. Všimla som si tiež, že hoci pomníky neboli v jednej výške, neprevyšovali istú výškovú líniu.

Ing. K. Gécová, PhD.: Zatiaľ, čo v zahraničí sú hrobové miesta súčasťou prírody, alebo lesa, a splyývajú s prostredím, na Slovensku je cintorín areálom z náhrobných kameňov. Možno je to aj vierou alebo tradíciou. Napríklad, ja som sa niekoľkokrát pýtala mojej mamičky, prečo ľudia na dedinách zakrývajú hrobové miesta kamennými platňami a ona mi odpovedala, že ak hrob zakryje a položí naň jednu nádobu s kvetinkami, tak nemá prácu s údržbou hrobového miesta.

Na slovenských cintorínoch môžeme vidieť viaceré pomníky, ktoré doslova vytŕčajú spomedzi ostatných hrobových miest, predovšetkým svojou výškou, ale často aj rozmermi. Mala by byť limitovaná výška pomníkov?

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Prílišná rôznorodosť určite nie je dobrá na vnímanie priestoru a architektúry. Určite neodporúčam veľké pamätníky rôznych, často komplikovaných tvarov, ale skôr jednoduchý blok z prírodného kameňa, ktorý by nemal prevyšovať výšku 120 až 150 cm.

Ing. K. Gécová, PhD.: Niekedy mám pocit, že hrobové miesto sa na Slovensku stáva aj otázkou prestíže, ktorá sa hodnotí od toho, kto má väčší a drahší kameň. Osobne by som však odporúčala jednoduchší pomník, pretože hrob by nemal byť okázalým miestom posledného odpočinku.

Vzorom pre ostatných prevádzkovateľov pohrebísk by mohla byť rekonštrukcia cintorína v Leviciach, na ktorej sa podieľala aj Fakulta architektúry STU v Bratislave.

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Áno, na cintoríne v Leviciach sa nám podarilo naplánovať tri oddychové zóny. Tak trochu nám v tomto pomohol aj geologický prieskum, ktorý preukázal, že na mieste nie je možné kopať a uvedená časť sa stala priestorom pre rozptyľovú lúčku. Taktiež sme spojili, že sa nám v rámci naplánovania novej časti cintorína podarilo presadiť vopred stanovené rozmery hrobových miest s určením odstupov medzi jednotlivými hrobovými miestami. Žiaľ, nepodarilo sa nám presadiť limitáciu výšky jednotlivých pamätníkov.

Ing. K. Gécová, PhD.: Snažili sme sa regulovať výšku pamätníkov, avšak vznikla až taká diskusia, že celá vec sa riešila na zastupiteľstve. Ľudia jednoducho nechceli, aby im niekto určoval to, aký majú mať veľký náhrobný kameň, aj keď treba povedať, že túto diskusiu z veľkej časti vyvolali kamenári.

Na Slovensku prevláda hladký leštený pomník pred prírodným a neopracovaným kameňom, pričom aj veľkosť a typ písma nie je vždy vhodný k vybranému typu materiálu pomníka. Dá sa hovoriť o gýči v takýchto prípadoch?

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Áno, určite by sme vo viacerých prípadoch mohli hovoriť o gýči. Gýč môžeme napríklad nájsť pri kamenných platniach, kde je kombinácia typu a veľkosti písma s príliš kontrastnými farbami voči kameňu, napríklad pri zlatom písme na čiernom kameni. Majitelia hrobových miest si myslia, že je to pekné a my im to nemôžeme zazlievať. Možno by hrobové miesta vyzerali na Slovensku inak, keby tu existovali nejaké areály tvorby pomníkov, respektíve samotnej úpravy hrobového miesta. Napríklad v Nemecku sa organizujú krajinné výstavy, ktorých cieľom je priblížiť tvorbu krajinných architektov. Súčasťou takýchto výstav bývajú aj ukážky aranžovania hrobových miest s rôznymi materiálmi od kameňa, ocele, skla, či dreva. Odborníci záujemcom ukážu aj možnosti dotvorenia hrobového miesta napríklad trvankami, či ostatnými doplnkami a ľudia si tak vedia predstaviť, ako by hrobové miesto mohlo vyzerieť.

Ing. K. Gécová, PhD.: Keď sme navrhovali kolumbárium v novej časti cintorína v Leviciach, tak sme sa snažili zadefinovať aj typ písma na platniach. Vo väčšine prípadov sa nám to podarilo, boli však aj prípady, keď kamenár nerešpektoval naše odporúčanie. Výzor hrobového miesta tak trochu závisí aj od kamenárov, ktorí ponúkajú služby pozostalým. Mali by ich motivovať skôr k tomu, čo je estetickéjšie, nie uprednostňovať svoj biznis.

Zákon 131/2010 o pohrebníctve určuje rozmery hrobového a urnového miesta. Myslíte si, že by legislatíva mala určovať aj výšku?

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Ja si myslím, že by mala byť regulovaná jednoduchá výška od do. Prípadne by mali byť nejakým spôsobom schvaľované veľké pamätníky, aby bola preverená ich statická bezpečnosť. Taktiež je veľmi dôležitá osвета ľudí, ktorá súvisí s tým, aké sú možnosti vytvorenia pamätníka.

Ing. K. Gécová, PhD.: Určite súhlasím s kolegyňou, že by bolo vhodné stanoviť maximálnu výšku pomníkov s ohľadom na bezpečnosť, pretože pri vysokých kameňoch je tu riziko prasknutia

kameňa a ohrozenia ľudí. Veď nedávno sme mali na Slovensku prípad, keď pamätník zavalil dieťa. Ja si myslím, že ľudí ťažko inak presvedčíte, aby si nevyberali vyššie kamenné platne, pretože oni majú niekedy dojem, že inak by si zosnulého nevážili.

Na stavbu pomníkov nie je potrebné stavebné povolenie, avšak niektoré z nich majú rozmery drobnej stavby. Ak diskutujeme o výške pomníkov, kedy ide, podľa Vás, o pomník a kedy o drobnú stavbu?

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: V stavebnom zákone je jasne definované, čo je drobná stavba. Pomníky nie sú drobnou stavbou, ale výtvarným dielom. Aj stĺp, na ktorom je anjel veľkých rozmerov, je výtvarné dielo, aj keď prevyšuje optimálnu veľkosť.

Jednou z výziev pre záhradných architektov sú historické pohrebiská. Fakulta architektúry STU sa podieľala na revitalizácii historického cintorína v Banskej Štiavnici.

Ing. arch. E. Putrová, CSc.: Áno, sme hrdí na to, že sa nám podarilo dať do pozornosti mesta a ľudí zanedbaný cintorín v Banskej Štiavnici, ktorý ma veľkú históriu. Toto miesto je zaujímavé svojou vegetáciou, ktorá síce v minulosti vznikla náletmi, ale v súčasnosti dotvára ducha tohto pohrebiska. Študenti Fakulty architektúry spracovali presný súpis všetkých pamätníkov a my súpis drevín, čo sa stalo východiskom pre spracovanie metodiky obnovy cintorínov. Všetky návrhy boli spracované pod vedením Doc. Ing. arch. Jarmily Lalkovej, PhD. v rámci projektov KEGA a VEGA MŠVVaŠ SR. Zo spracovania tejto úlohy vznikla aj publikácia Nekropolná architektúra. V súčasnosti sa cintorín pravidelne kosí. Naši študenti spracovali návrhy na rekonštrukcie historických zvoničiek. Bolo by dobré hľadať ďalšie finančné možnosti na projekt pamätného miesta a možnosti údržby. My sme rozmýšľali aj nad tým, ako by sa z neživého cintorína mohlo stať oddychové pietne miesto v meste, ktoré je pamiatkou UNESCO. Uvažovali sme nad tým, že by sa na tomto mieste mohli konať slávnosti, napr. sviatok mŕtvych, deň najstaršieho hrobu a pod. Zároveň by sa toto miesto zapojilo do turistických a náučných trás v rámci Banskej Štiavnice.

Ing. K. Gécová, PhD.: Keď sme prišli na cintorín v Banskej Štiavnici, videli sme priestor s hromadou odpadkov, kde bývali bezdomovci a kde by sa človek bál chodiť vo večerných hodinách. Táto iniciatíva sa podarila nielen vďaka pedagógom a študentom, ale aj vďaka viacerým iniciátorom, rodákom z Banskej Štiavnice, ktorí nás oslovili v tejto veci.

Rozprával sa Marcel Lincényi

Trend usmrtených ľudí pri požiaroch klesá

V minulom roku sa na Slovensku stalo 9 939 požiarov, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje pokles o 4 826 prípadov. Hasiči pri požiaroch zachránili 810 ľudí, 210 bolo zranených a 38 usmrtených. Co ešte vyplýva zo štatistik Hasičského a záchranného zboru (HaZZ)? Zisťovali sme viac.

Počet úmrtí pri požiaroch klesá

Ako spresňuje por. Mgr. Bernadeta Múdra z oddelenia komunikácie Prezídia Hasičského a záchranného zboru, počet usmrtených ľudí pri požiaroch má za posledných päť rokov klesajúcu tendenciu. „V dôsledku požiarov zomrelo 38 ľudí. Dôvodom poklesu úmrtí je najmä fakt, že ľudia dokážu lepšie a zodpovednejšie vnímať blížiaci sa nebezpečenstvo, vykonať nevyhnutné opatrenia na ochranu pred požiarom a najmä pohoťovo privolať odbornú pomoc hasičov ihneď po prepuknutí požiaru.“

Najčastejšie príčiny požiarov? Nakladanie s odpadom

V roku 2013 vzniklo najviac požiarov pri nakladaní s odpadom, bolo ich 1 935. Ďalej to boli požiare v bytoch a rodinných domoch, pri ktorých zomrelo 29 ľudí. Najčastejšími príčinami požiarov v bytoch boli: obsluha spotrebičov pri varení, elektrický skrat, fajčenie, úmyselné zapálenie inou osobou či manipulovanie s otvoreným ohňom. V prípade rodinných domov začalo najčastejšie horieť pre vyhorenie sadzí, elektrický skrat, poruchu vykurovacích zariadení, komínov či takisto pre úmyselné zapálenie neznámou osobou.

Častou príčinou je nedbalosť

Najčastejšou príčinou vzniku požiarov bola vlni nedbalosť a neopatrnosť dospelých pri manipulácii s ohňom. Nedbalé a neopatrné konanie spôsobilo na Slovensku vyše 5 000 požiarov. K ďalším častým príčinám patrili, podľa slov hovorkyne, vypalovanie trávy a suchých porastov a úmyselné konanie ľudí. Najmenej požiarov, len 91 z celkového počtu 9 879, zapríčinili svojim konaním deti a choromyselné osoby. „Vychádzajúc z uvedených štatistických údajov možno konštatovať, že v porovnaní s predchádzajúcim rokom došlo k výraznému poklesu počtu požiarov. Danú situáciu ovplyvnilo najmä studené a vlhké počasie, čo sa prejavilo predovšetkým na poklese počtu požiarov v prírodnom prostredí,“ tvrdí Bernadeta Múdra.

Tri najčastejšie príčiny vzniku požiarov:

1. nedbalosť a neopatrnosť dospelých,
2. vypalovanie trávy a suchých porastov,
3. úmyselné konanie.

Takto postupujú hasiči pri úmrtí

Pracovníci Hasičského a záchranného zboru musia pri svojej práci dodržiavať zdravotnícku legislatívu, a to aj pri zistení úmrtia a riadiť sa platnými zákonmi v tejto oblasti. Zákon 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti a službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti upravuje poskytovanie

zdravotnej starostlivosti a služieb, práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, rovnako aj postup pri úmrtí a výkon štátnej správy na úseku zdravotnej starostlivosti. „Hasiči nie sú oprávnení rozhodnúť o smrti človeka a konštatovať exitus. Pri mimoriadnych udalostiach spolupracujú so záchrannými zložkami a sú povinní sprístupniť telo lekárskej obhliadke a policajnému zboru. Až potom môže s telom manipulovať pohrebná služba,“ spresňuje Bernadeta Múdra.

Zaujímavosti zo štatistik Hasičského a záchranného zboru v roku 2013

Denne vzniklo v priemere 27 požiarov so škodou 78 981 eur. Priama materiálna škoda spôsobená požiarom v roku 2013 bola vyčíslená na 28 828 120 eur (oproti predchádzajúcemu roku pokles o 12 566 370 eur).

Najviac požiarov v roku 2013 vzniklo na území Košického (1 978) a najmenej na území Trenčianskeho (869) kraja.

Najvyššie materiálne škody, a to za 5 533 000 eur boli vyčíslené pri požiaroch v Prešovskom a najnižšie v Košickom kraji – 2 451 635 eur.

Najviac požiarov v roku 2013 vzniklo v auguste (1 582 – 16 % z celkového počtu požiarov) a v apríli (1 396).

Najčastejšie horelo v sobotu (1 542 požiarov) a najmenej v stredu (1 300 požiarov).

Z hľadiska času vzniku najviac požiarov (678) bolo zaevidovaných v čase od 20. – 21. hodiny.

Príčina vzniku požiarov	počet
Úmysel	1 286
Deti a choromyselné osoby	91
Nedbalosť a neopatrnosť dospelých	5 407
Nevyhovujúci stav vykurovacích telies	671
Prevádzkovo technické poruchy	1 321
Ďalšie nezistené príčiny	303
Nezistené	800
Spolu	9 879

Zdroj: HaZZ, prípravila Zuzana Voštenáková

Slováci zomierajú na choroby obehovej sústavy a nádorové ochorenia

Úmrtnosť

Na Slovensku v roku 2013 došlo k úmrtiu 52 089 ľudí. Najviac občanov Slovenskej republiky zomrelo dôsledkom choroby obehovej sústavy či nádorových ochorení. Na cestách pri dopravných nehodách prišlo o život 376 ľudí, 67 Slovákov zomrelo pri vraždách, pričom traja ľudia zomreli v súvislosti s užívaním omamných a psychotropných látok. Vyplýva to z informácií, ktoré poskytol hovorca Štatistického úradu Slovenskej republiky Mgr. Marián Jánošík.

Aká bola celková miera úmrtnosti na Slovensku v roku 2013?
Celková miera úmrtnosti (hrubá miera úmrtnosti) na Slovensku v roku 2013 bola 9,625 ‰. Počet zomretých bol 52 089, z toho 26 866 mužov a 25 223 žien.

Aké boli najčastejšie príčiny smrti na Slovensku v roku 2013?
Najčastejšou príčinou smrti mužov aj žien v roku 2013 boli choroby obehovej sústavy (11 720 zomretých mužov a 14 470 žien) a nádorové ochorenia (7 700 zomretých mužov a 5 655 žien).

Aký bol počet a miera úmrtí detí do 1 roka?
Počet detí zomretých do 1 roka bol 301, z toho 158 chlapcov a 143 dievčat. Miera dojčenskej úmrtnosti (počet zomretých do 1 roka na 1000 živonarodených) bola 5,49 ‰.

V ktorom regióne Slovenska je najvyššia a v ktorom, naopak, najnižšia miera úmrtnosti?
Najvyššie hodnoty hrubej miery úmrtnosti dosahujú okresy Turčianske Teplice (14,05 ‰), Bratislava I (14,01 ‰), Medzilaborce (13,88 ‰), Bratislava III (12,7 ‰), Poltár (12,56 ‰) a Banská Štiavnica (12,17 ‰). Najnižšie hodnoty zaznamenávame v okresoch Košice III (5,46 ‰), Námestovo (6,12 ‰), Bratislava V (6,86 ‰), Tvrdošín (7,25 ‰), Košice II (7,39 ‰), Kežmarok (7,41 ‰) a Stará Ľubovňa (7,5 ‰).

Aký je vývoj celkovej miery úmrtnosti na Slovensku za posledných desať rokov?
Vývoj počtu zomretých aj hrubej miery úmrtnosti je za posledných 10 rokov stabilný. Najnižší počet zomretých zaznamenávame v období posledných 10 rokov v roku 2004 (51 852) a najvyšší v roku 2007 (53 856). Hrubá miera úmrtnosti kolísala medzi hodnotami 9,61 (2011) a 9,98 (2007) zomretých obyvateľov na 1000 obyvateľov stredného stavu.

Aký je vývoj hlavných príčin smrti na Slovensku za posledných desať rokov?
Za posledných 10 rokov nedošlo k výrazným zmenám v štruktúre zomretých podľa hlavných príčin smrti. Tak u mužov ako aj u žien zaznamenávame najvyšší počet zomretých na choroby obehovej sústavy, ktorý sa za posledných 10 rokov u oboch pohlaví mierne znížil. U mužov z 13 145 (2003) na 11 720 (2013) a u žien z 15 065 (2003) na 14 470 (2013). Druhou najrozšírenejšou príčinou smrti tak u mužov ako aj u žien sú nádorové ochorenia, pri ktorých zaznamenávame mierny nárast úmrtnosti tak u mužov ako aj u žien. U mužov zo 6 822 v roku 2003 na 7 700 v roku 2013 a u žien zo 4 794 (2003) na 5 655 (2013). Mierny nárast zomretých zaznamenávame aj u zomretých na choroby dýchacej sústavy, taktiež u mužov aj u žien. Pri ostatných príčinách smrti nezaznamenávame výraznejšie zmeny.

Aká bola úmrtnosť detí a mladistvých spôsobená neúmyselnými úrazmi (pády, utopenia, požiare a otravy) v Slovenskej republike?
V roku 2013 došlo k úmrtiu 143 osôb vo veku 0 – 25 rokov spôsobenou neúmyselnými úrazmi.

Aký bol podiel chorôb a úrazov na úmrtnosti v roku 2013?
V minulom roku zomrelo 94,6 % ľudí na dôsledky choroby, pričom 5,4 % ľudí zomrelo v súvislosti s úrazmi.

Aký je vývoj celkovej miery úmrtnosti na Slovensku v komparácii s úmrtnosťou v krajinách európskej populácie?
Vývoj hrubej miery úmrtnosti je v krajinách EÚ za posledných 10 rokov stabilný. Štáty EÚ s najnižšou úmrtnosťou – okolo 6,7 až 8 úmrtí na 1 000 obyvateľov – sú: Írsko (od 6,1 ‰ v r. 2010 do 7,0 ‰ v r. 2004), Cyprus (od 6,2 ‰ v r. 2010 do 7,3 ‰ v r. 2005), Malta (od 7,3 ‰ v r. 2010 do 8,1 ‰ v r. 2012) a Luxembursko (od 7,3 ‰ v r. 2009 do 8,1 ‰ v r. 2012). V poradi s nimi sú štáty EÚ s úmrtnosťou 8 až 9 zomretých osôb na 1 000 obyvateľov stredného stavu: Holandsko, Španielsko, Francúzsko, Rakúsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo a Fínsko. Slovensko patrí medzi štáty EÚ s hrubou mierou úmrtnosti okolo 10 zomretých obyvateľov na 1 000 obyvateľov stredného stavu (10 ‰). Okrem Slovenska sú to tieto štáty: Belgicko, Grécko, Poľsko, Švédsko, Taliansko, Portugalsko, Nemecko, Dánsko a Česká republika. V Česku je úmrtnosť o málo vyššia ako na Slovensku: v Česku sa pohybuje od 10,1 ‰ v r. 2008 do 10,6 ‰ v r. 2005 a na Slovensku od 9,61 ‰ v r. 2011 do 9,98 ‰ v r. 2007. Možno povedať, že hrubá miera úmrtnosti na Slovensku zodpovedá priemeru EÚ. Nasledujú štáty EÚ s úmrtnosťou okolo 12 zomretých osôb na 1 000 obyvateľov stredného stavu: Chorvátsko, Estónsko a Rumunsko. Najvyššia úmrtnosť v EÚ – v priemere 13 a viac úmrtí na 1 000 obyvateľov stredného stavu – je v Maďarsku (od 12,9 ‰ v r. 2011 do 13,5 ‰ v r. 2005), Litve (od 12, 2 ‰ v r. 2004 do 14,1 ‰ v r. 2007), Lotyšsku (od 14,0 ‰ v r. 2009 do 15 v r. ‰ 2007) a v Bulharsku (od 14,2 ‰ v r. 2004 do 15, 0 ‰ v r. 2007 a 2012).

Aký je vývoj hlavných príčin smrti na Slovensku v komparácii s úmrtnosťou v krajinách európskej populácie?
Z hľadiska EÚ, najviac mužov i žien v prepočte na 100 tisíc obyvateľov zomrelo na choroby obehovej sústavy. Počet týchto úmrtí sa v sledovanom období (2004 – 2010) mierne znižoval, tak na Slovensku, ako i v európskom priemere (u mužov EÚ sa znížil zo 619 v r. 2004 na 492 úmrtí na 100 tisíc mužov EÚ v r. 2010 a u žien EÚ zo 452 v r. 2004 na 360 úmrtí na 100 tisíc žien EÚ v r. 2010). V porovnaní s priemerom EÚ, na Slovensku bola táto úmrtnosť až dvojnásobne vyššia (v r. 2004 to bolo 1 204 mužov a 878 žien a v r. 2010 to bolo 1 055 mužov a 761 žien na 100 tisíc obyvateľov Slovenska.). Horšie hodnoty ako Slovensko malo v r. 2010 u mužov Rumunsko (1 120), Litva (1 169), Lotyšsko (1 222), Bulharsko (1 395) a u žien Rumunsko (930) a Bulharsko (1 011). Naopak, najnižšia úmrtnosť mužov na choroby obehovej sústavy bola u mužov i žien vo Francúzsku (291 mužov a 186 žien v r. 2010) a v Španielsku (327 mužov a 236 žien v r. 2010).

Pripravil Marcel Lincényi

Stúpa počet dokonaných samovrážd
Porovnaním štatistických údajov za posledné tri roky pozorujeme nárast v počte dokonaných samovrážd. Podľa predbežných

údajov spracovaných do marca 2014 evidujeme za rok 2013 celkovo 628 samovrážd a 972 samovražedných pokusov. V roku 2012 sme v štatistike NCZI zaznamenali 571 samovrážd a 1 018 samovražedných pokusov. V roku 2011 bol počet samovrážd 537 a pokusov o samovraždu 1 006.

V minulom roku menej potratov

V zdravotníckych zariadeniach sme v uplynulom roku zaevidovali celkovo 16 362 potratov (vrátane mimomaternicových tehotenstiev), čo je o 30 menej ako v roku 2012. V tomto počte je 16 347 potratov u žien s trvalým bydliskom v SR a 15 potratov u žien bez trvalého bydliska v SR. Umelých prerušení tehotenstva bolo evidovaných 7 999, čo je o 444 menej ako v roku 2012. Pri spontánných potratoch sme oproti roku 2012 zaznamenali nárast o 76 spontánných potratov a celkovo

sa ich počet vyšplhal na 5 248. O 344 medziročne vzrástol aj počet iných potratov (celkovo 2 750), kde sú započítané napríklad tzv. zamlknuté potraty. Najviac spontánných potratov bolo zaznamenaných vo vekovej skupine 30 až 34-ročných žien (1 448 spontánných potratov). Ženy v tejto vekovej skupine zároveň najčastejšie podstupovali aj UPT (celkovo 1 869). V roku 2012 bolo celkovo evidovaných 16 392 potratov. Zdravotnícke zariadenia nahlásili v uvedenom roku 8 443 vykonaných umelých prerušení tehotenstiev (UPT) a 5 172 spontánných potratov. Zvyšnú časť tvoria tzv. iné potraty, prípadne mimomaternicové tehotenstvá. Najviac spontánných potratov bolo zaznamenaných vo vekovej skupine 30 až 34-ročných žien. Ženy v tejto vekovej skupine zároveň najčastejšie podstupovali aj UPT.

Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií, Mgr. Peter Bubla

Stovka na krku

Aj smrť si niekedy vyberá

Na večný život ľudia hľadali elixír už odpradáva. Špeciálny recept na dlhovekosť však nepozná nikto. Každý z jubilantov vždy povie len toľko, že to akosi rýchlo preletelo... Oslavovať krásnu „stovku“ však nemusí byť utópia. Nie každý sa síce dožije v plnom zdraví vlastnej prirodzenej smrti, ale k mnohým je život veľmi priaznivo naklonený. Storoční ľudia majú silnú vôľu k životu, vážia si drobných radostí a priazne osudu.

Posledné výsledky štúdie Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) preukázali, že stovky sa dožije každé druhé dievča a každý tretí chlapec, ktorí sa dnes narodí. Ľudský život by sa podľa vedcov mohol predĺžiť dokonca až do 150 rokov. A to nemusíte žiť priamo v Japonsku. Tam totiž vlni žilo viac než 54 000 ľudí vo veku nad 100 rokov, pričom podľa britského denníka Guardian možno predpokladať, že tamojšia populácia starších obyvateľov bude v nasledujúcich desaťročiach prudko stúpať. Štvrtina zo 127 miliónov Japoncov má 65 a viac rokov, tento počet sa však v polovici 21. storočia zvýši na približne 40 percent.

Stovka sa blíži. Ženy sa jej dožívajú častejšie

Oslava „storočnice“ sa nevyhýba ani Slovákom. K 28. februáru minulého roka medzi 1 310 686 dôchodcami na Slovensku malo 323 sto a viac rokov. Medzi nimi bola výrazná prevaha žien – 264, kým mužov bolo v tejto vekovej kategórii 59. Ako potvrdzuje Peter Višváder, hovorca Sociálnej poisťovne, na konci roku 2013 vyplácali dôchodok 222 sto a viac ročným penzistom. „Oproti 31. decembru 2012 ide o rovnaké číslo, mierne sa len zmenil pomer medzi ženami a mužmi. Žien bolo 179 a 43 mužov. Rok predtým bol pomer 181 žien a 41 mužov. Trend nárastu 100 a viacročných poberateľov dôchodku sa tak v minulom roku zastavil.“

Starne dôstojne. Roky pribúdajú

„Keď má niekto sedemdesiat, zide sa celá rodina. Každý zaželá veľa zdravia a niečo aj podaruje. Pri osemdesiatke si každý ctí dobré zdravie oslávenca a berie na neho ohľad pri rozprávaní niekedy až neuveriteľných príbehov. Čo však, ak sa oslavuje stovka? Ako sme mali možnosť vidieť, väčšinou sú to ľudia so slušným apetítom, keby im slúžili nôžky, tak aj do tanca sa pýtajú. Sú optimistickí, i keď horšie vidia, počujú, čo je ale primerané ich veku,“ prezrádza Petra Čimová, hovorkyňa Trenčianskeho samosprávneho kraja. A čo je dôležité – väčšinou im

Ilustračné foto, autor Radovan Mišík - www.streetphoto.sk

každý tipuje oveľa menej rokov. Tešia sa zo života, veď je o nich dobre postarané. Niekedy smútia nad stratou dávnych priateľov, veď nie každému je nadelené šťastie dlhovekosti. „Prežili prvú ale aj druhú svetovú vojnu, svetové krízy. Život každého z nich by mohol byť námetom na román,“ tvrdí hovorkyňa.

Kde žilo najviac storočných dôchodcov

Najviac sto a viacročných dôchodcov žilo vo februári minulého roka v Banskobystrickom kraji – 50, z toho v okrese Banská Bystrica 12. Najmenej dôchodcov v tomto veku žilo v Košickom kraji – len 26. Zo všetkých okresov v SR žilo najviac sto a viacročných poberateľov dôchodkov v okrese Prievidza – 14. Priemerná výška dôchodku uvedených poberateľov bola 200,70 eur. Najstaršia žena žila v Bratislave, mala 107 rokov. Najstarší muž mal 105 rokov a žil v obci Úľany nad Žitavou.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Čo prezradili štatistiky o storočných penzistoch

K 31. decembru 2013 Sociálna poisťovňa evidovala 222 sto a viacročných dôchodcov, z toho bolo 43 mužov a 179 žien.

Najstarší muži dôchodcovia boli:
104-ročný, Nováky (okres Prievidza)
104-ročný, Kolta (okres Nové Zámky)
103-ročný, Brezovica nad Torsou (okres Sabinov)

Najstaršie ženy dôchodkyne boli:
107-ročná, Bratislava
105-ročná, Pruské (okres Ilava)
105-ročná, Poprad

Zdroj: Sociálna poisťovňa, pripravila Zuzana Voštenáková

Financovanie pohrebu

Kedy máte od štátu nárok na odškodnenie?

Pozostali majú zo zákona nárok na štátnu sociálnu dávku, ktorou úrady práce, sociálnych vecí a rodiny prispievajú na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zomrelého. Zo zákona môžu mať pozostali v niektorých prípadoch okrem tohto príspevku na pohreb aj nárok na jednorazové odškodnenie, pozostalostnej úrazovej renty, náhrady nákladov spojených s pohrebom v prípade smrti v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, ktoré si môžu vybaviť v Sociálnej poisťovni. Viac informácií nám poskytol riaditeľ komunikačného odboru Sociálnej poisťovne Ing. Peter Višvader.

Sociálna poisťovňa vypláca jednorazové odškodnenie manželovi, manželke alebo nezaopatrenému dieťaťu príbuzného, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Kto má nárok na jednorazové odškodnenie? Do vecného rozsahu úrazových dávok, ktoré poskytuje po splnení zákonom stanovených podmienok Sociálna poisťovňa, patrí aj jednorazové odškodnenie. Jednorazové odškodnenie sa podľa § 94 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o sociálnom poistení) poskytuje pozostalej manželke alebo manželovi a nezaopatreným deťom poškodeného za predpokladu, že sa zamestnávateľ, zodpovedný za škodu vzniknutú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, nezabavil úplne zodpovednosti za túto škodu podľa § 196 ods. 1 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce.

V akej výške sa poskytuje jednorazové odškodnenie?

Suma jednorazového odškodnenia manželke/manželovi je 730-násobok denného vymeriavacieho základu zomretého zamestnanca, zisteného z rozhodujúceho obdobia. Jednorazové odškodnenie sa poskytuje len do výšky maximálnej sumy ustanovenej zákonom, ktorá sa každoročne valorizuje na základe opatrení vydávaných Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Pre rok 2014 je maximálna suma jednorazového odškodnenia manželky/manžela 51 533,60 € (opatrenie MP-SVR SR č. 329/2013 Z. z.).

Suma jednorazového odškodnenia pre každé nezaopatrené dieťa je polovica sumy jednorazového odškodnenia manželky/manžela. Úhrn súm jednorazového odškodnenia pre všetky

nezaopatrené deti zomretého poškodeného nesmie presiahnuť sumu, ktorá sa rovná maximálnej sume určenej pre pozostalú manželku/manžela, t. j. v roku 2014 je to 51 533,60 €.

Iní príbuzní nemajú nárok na úrazovú dávku – jednorazové odškodnenie.

Ten, voči komu mal človek, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť, má nárok na dávku v podobe úrazovej renty. Komu vzniká nárok na pozostalostnú úrazovú rentu? Fyzická osoba, voči ktorej mal poškodený, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť určenú súdom a v čase úmrtia nedovršil dôchodkový vek alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok, má nárok na pozostalostnú úrazovú rentu. Podľa § 92 ods. 3 zákona o sociálnom poistení, nárok na pozostalostnú úrazovú rentu nevzniká osobe, ktorej z dôvodu smrti poškodeného vznikol podľa § 94 zákona o sociálnom poistení nárok na jednorazové odškodnenie. Z uvedeného vyplýva, že splnenie podmienok nároku na jednorazové odškodnenie sa posudzuje ako prvý nárok (má zákonnú prednosť pred nárokom na pozostalostnú úrazovú rentu) a až keď nárok na jednorazové odškodnenie nevznikne, posudzuje sa možnosť nároku na pozostalostnú úrazovú rentu.

Nakoľko ustanovenie § 94 ods. 1 zákona o sociálnom poistení neobsahuje žiadne výnimky pre nezaopatrené deti poškodeného (napr. pre deti z predchádzajúceho rozvedeného manželstva), nárok na jednorazové odškodnenie má vždy aj

nezaopatrené dieťa poškodeného, voči ktorému mal poškodený určenú vyživovaciu povinnosť súdom. Nárok na pozostalostnú úrazovú rentu môže tak vzniknúť napr. rozvedenej manželke, voči ktorej mal zomrelý určenú súdom vyživovaciu povinnosť.

Sociálna poisťovňa ďalej vypláca náhradu nákladov spojených s pohrebom v prípade smrti v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Aké sú podmienky uplatnenia tejto náhrady?

Nárok na výplatu náhrady nákladov spojených s pohrebom podľa § 101 ods. 1 zákona o sociálnom poistení má ten, kto uhradil náklady spojené s pohrebom po poškodenom, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Nárok na ich náhradu si uplatňuje podaním žiadosti, ku ktorej je povinný priložiť doklady o vynaložených nákladoch a v prípade žiadosti o náhrady výdavkov na smútočné ošatenie a dopravu na miesto pohrebu aj doklady preukazujúce oprávnenosť osoby.

Aká je maximálna výška náhrady nákladov spojených s pohrebom, ktorú prepláca Sociálna poisťovňa?

Za náklady spojené s pohrebom sa považujú najmä náklady účtované pohrebnou službou, ktorá poskytla služby spojené so zabezpečením pohrebu, náklady na spoloplenie, ak nie sú súčasťou nákladov účtovaných pohrebnou službou, cintorínske poplatky, náklady na zriadenie pomníka alebo náhrobnej tabule, náklady na úpravu hrobu. Suma uvedených náhrad nákladov spojených s pohrebom je od 1. januára 2014 maximálne 2 577,00 EUR.

Podľa § 101 ods. 4 zákona o sociálnom poistení má fyzická osoba, ktorá s poškodeným, ktorý zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, žila ku dňu jeho smrti v domácnosti, a každé nezaopatrené dieťa poškodeného (aj ktoré nežilo s poškodeným v domácnosti) majú nárok na náhradu jednej tretiny výdavkov vynaložených na smútočné ošatenie, najviac v sume 99,60 EUR pre každú fyzickú osobu a nezaopatrené dieťa. Ďalej cestovných výdavkov vynaložených na ich prepravu z miesta trvalého pobytu na miesto pohrebu a späť. Suma náhrady uvedených výdavkov pre všetky fyzické osoby a nezaopatrené deti je od 1. januára 2014 taktiež najviac 2 577,00 EUR.

Suma náhrad výdavkov uvedených v predchádzajúcich odsekoch pre všetky fyzické osoby a nezaopatrené deti môže byť v úhrne najviac podľa limitu platného v čase vzniku nároku, t. j. ku dňu vynaloženia nákladov súvisiacich s pohrebom poškodeného.

Prepláca Sociálna poisťovňa aj náklady, ktoré vynaložila osoba na svoj pomník ešte počas života?

Náklady spojené s pohrebom môžu vzniknúť najskôr smrťou poškodeného. Oprávneným osobám nevzniká nárok na náhradu tých nákladov, ktoré boli vynaložené ešte počas života (napríklad vybudovanie spoločného pomníka manželov a teda náklady na jeho zriadenie). Nárok na náhradu nákladov na smútočné ošatenie nevzniká, ak boli vynaložené až po pohrebe. Suma náhrady nákladov spojených s pohrebom zodpovedá súčtu súm predložených dokladov (faktúr, účteniek, lístkov na dopravu) o ich vynaložení. Suma náhrady nákladov však môže byť v úhrne najviac v sume limitu platného v čase vzniku nároku, t. j. ku dňu vynaloženia nákladov.

Na určenie sumy priznaného nároku na náhradu nákladov spojených s pohrebom oprávneným osobám sa použijú limity platné v príslušnom kalendárnom roku. Príslušným kalendárnym rokom na tieto účely je rok, v ktorom boli náklady spojené s pohrebom skutočne vynaložené, t. j. môže to byť aj obdobie nasledujúce po roku uskutočnenia pohrebu, ak zriadenie pomníka alebo náhrobnej tabule nebolo možné uskutočniť okamžite po pohrebe poškodeného.

Môže pozostalý požiadať súbežne o príspevok na pohreb, jednorazové odškodnenie, úrazovú rentu a tiež náhrady nákladov spojených s pohrebom?

V prípade smrti následkom pracovného úrazu Sociálna poisťovňa z úrazového poistenia poskytuje jednorazové odškodnenie, pozostalostnú úrazovú rentu a náhradu nákladov spojených s pohrebom. Podmienky nároku na konkrétne dávky sú uvedené vyššie. Z nich vyplýva, že za určitých podmienok môže jeden pozostalý žiadať aj o viac dávok súčasne.

Príklad: Pozostalá manželka s dvoma nezaopatrenými deťmi, ktorá uhradila náklady na pohreb, môže požiadať o jednorazové odškodnenie pre seba a obe deti a zároveň môže požiadať aj o náhradu nákladov spojených s pohrebom.

Prípravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

TRENČIANSKA SYNAGÓGA

Nazápadnom Slovensku, blízko pri českých hraniciach sa rozprestiera významné mesto Považia – Trenčín. Poznáme ho ako mesto módy, ale taktiež aj vďaka krásnemu trenčianskemu hradu, ktorý sa vypína nad celým mestom. Mesto ukrýva mnoho zaujímavých kultúrnych pamiatok. Medzi ne, samozrejme, patrí aj trenčianska synagóga, ktorá nedávno oslávila svoje sté výročie. Nachádza sa na Štúrovom námestí a patrí k najkrajším a najzaujímavejším dielam svojho druhu na Slovensku.

V minulosti bola neodmysliteľnou súčasťou mesta aj židovská komunita, ktorá sa spomína od roku 1300. Migrácia židovského obyvateľstva na Považie začala v druhej polovici 17. storočia, kedy židovskí príslušníci tvorili približne štvrtinu trenčianskeho obyvateľstva. Ich strediskom bola židovská komunita sídliaca medzi Sládkovičovou a Palackého ulicou. Vtedy tu bolo dokonca niekoľko synagóg (domy slúžiace ako modlitebne). V podstate prvá, aj keď drevená synagóga, sa spomína z roku 1781. Zničil ju požiar, ale ani to neodradilo jej príslušníkov od postavenia a rozšírenia novej v roku 1873.

V októbri uplynulo 100 rokov odvtedy, čo sa trenčianska židovská náboženská komunita rozhodla postaviť novú

synagógu. Stará synagóga, ktorá pred tým stála na mieste dnešnej, doslúžila po 120 rokoch. Predstavitelia židovskej náboženskej obce v Trenčíne na svojom zasadnutí rozhodli 23. 10. 1905 o stavbe novej neologickej synagógy. V okamžiku sa zvolil výbor, ktorý sa mal postarať o financie a začať prípravné práce. Členmi boli aj vtedy zvučné mená židovskej náboženskej obce Alexander Schlesinger a rabín Dr. Diamant. Prvé plány stavby predložila firma Scholz a Materna. Presne takýto impulz stojí za vznikom prekrásneho diela – trenčianskej synagógy.

Stavba trvala dlhšie, ako boli predpoklady a až koncom roka 1910 sa stavebné práce dostali do vážnejšieho štádia. Na obhliadku pozemku pre novú synagógu prišli traja predstavitelia: Ludovít Baumhorn, Július Gartner a trenčiansky rodák Dr. Richar Scheibner. Valné zhromaždenie zvolilo nový stavebný výbor, ktorého predsedom sa stal riaditeľ banky Vojtech Friedman. Vďaka nemu sa práce rýchlo rozbehli. Prišiel aj s nápadom zbierky, do ktorej prispelo slobodné kráľovské mesto Trenčín, či elektrická úč. spoločnosť. Posledné bohoslužby sa uskutočnili 9. 4. 1912, tak ako rozhodol výbor. Stavebné plány sú dnes uložené v Štátnom okresnom archíve v Trenčíne. Projekt mala realizovať firma Niegreis a Fuchs.

Návrh mal štvorcový pôdorys preklenutý mohutnou kupolou, kde z troch strán mali byť vstavané stupňovité emporie. Nad každou emporou sa klenuli pásy valenej klenby, čím vznikol motív byzantinizujúcej schémy gréckeho kríža. Na tento priestor sa napája trojlodová predsieň s hlavným vstupom a za záverom prístavba miestnosti pre kancelára, ktorá

je dnes modlitebňou. Vďaka spomínanému pôdorysu architektúra synagógy získala na ucelenosti. 23. septembra 1913, po osemnástich mesiacoch bola synagóga veľkolepo slávnostne otvorená. Táto stavba centrálného typu s ústrednou kupolou bola zmesou byzantských a secesných štýlov s modernou železobetónovou kupolovou konštrukciou. V období I. ČSR mala trenčianska židovská náboženská obec takmer 2 000 členov, takže výstavba novej synagógy už bola opodstatnená. No, nikto nepredpokladal, že ju v blízkej budúcnosti čakajú krušné časy. Synagógu využívalo židovské obyvateľstvo do druhej svetovej vojny. V roku 1941 ju znesvätili a poškodili príslušníci trenčianskej nacistickej organizácie Freiwillige Schutzstaffel a Hlinkovej gardy, pričom bolo zničené aj jej vnútorné zariadenie.

Nastala druhá svetová vojna, počas ktorej bola židovská náboženská obec takmer vyhladená. V porovnaní s ostatnými európskymi synagógami trenčianska synagóga obstála bez vypálenia alebo iného zničenia. Po oslobodení sa len veľmi málo Židov vrátilo, aby znova zorganizovali náboženskú obec. Ale synagógu sa im podarilo opraviť vďaka zbierke ľudí, ktorí prežili holokaust a opäť vysvätili v roku 1948. Žiaľ, ani to netrvalo dlho. Synagóga postupne menila svoje účely na odevný sklad, ktorý výrazne narušil statiku budovy. Za takýchto okolností možno konštatovať, že prežila len vďaka svojej okúzľujúcej kráse a naklonenému štástiu. To jej v sedemdesiatych rokoch pomohlo k zrenovovaniu a otvoreniu výstavných siení. Po roku 1989 v Trenčíne už nebolo možné založiť židovskú náboženskú obec kvôli malému počtu veriacich, takže tu ostala len filiálka. Malá modlitebňa v zadnej časti objektu s pôvodným zariadením a pamätnou tabuľou so zoznamom 1 350 trenčianskych obetí holokaustu bola obnovená v roku 1990. V roku 1993 sa synagóga vrátila reštitúciou do majetku Zväzu židovských náboženských obcí. Vo

veľkej časti synagógy ostala naďalej výstavná sieň. V zadnej časti sa nachádza modlitebňa pre zvyšných necelých 40 veriacich. Synagóga je tiež zaradená do projektu Slovenská cesta židovského kultúrneho dedičstva.

Trenčianska synagóga je považovaná za vyvrcholenie tradicionalizmu a je jednou z hlavných kultúrnych dominant centrálnych mesta Trenčín. Prežila mnoho udalostí či zvrátov, dokonca prekonala aj zneváženie skladom. Vydržala a stojí tu už 100 rokov, jej výročie si pripomenuli Trenčania 13. októbra 2013. Momentálne si po všetkom prekonanom užíva regeneráciu. Aj pre svoj vek si vyžaduje rekonštrukčné práce, ktoré si zaslúži. V pláne reštaurátorov sú rôzne prekvapenia, ktoré si po odhalení pre verejnosť určite priblížime aj v našom magazíne.

Pripravila Bc. Helena Schusterová

Tvorba webstránok na kľúč

- Redakčný systém
- Audit stránok
- Intranetové aplikácie
- Online marketing

www.aglo.sk

Slovenská asociácia pohrebných a kremáčnych služieb

Pohrebné a cintorínske služby Hlohovec

Majiteľ pohrebníctva Pohrebné a cintorínske služby Hlohovec pán Tibor Schottert patrí k prvým súkromníkom na Slovensku. Už neuveriteľných dvadsaťdva rokov poskytuje v Hlohovci komplexné pohrebné služby a zabezpečuje správu dvoch mestských cintorínov, pričom okrem toho pochováva zosnulých aj v okolitých obciach v okrese Hlohovec.

V pohrebníctve pôsobíte od svojich 28 rokov. Ako ste sa dostali k tomuto povolaniu?

Celé to bola jedna veľká náhoda. V roku 1992 som začal podnikáť s autodopravou a popri vybavovaní administratívy som na vývesnej tabuli Mestského úradu v Hlohovci našiel oznámenie, že mesto dáva do prenájmu cintorín. Bola tam však podmienka, že prevádzkovateľ cintorína musí zabezpečovať komplexné pohrebné služby. S kolegom sme sa viac-menej z recesie vo februári 1992 prihlásili do výberového konania a uspeli sme. Dovtedy totiž v Hlohovci tieto služby zabezpečovalo mesto, no občania sa sťažovali na neskoro vykopané jamy, špinavých hrobárov

a podobne. S kolegom sme začínali prakticky od nuly. Postupne sme vybudovali spoločnosť, o ktorú začal byť záujem.

Čím ste ako súkromná pohrebná služba zaujali klientov, ale aj mestských radných presvedčili o tom, že ste tá správna spoločnosť na spravovanie mestského cintorína?

V prvom rade sme s kolegom vtedy začali úplne iný systém pochovávaní, ktorý vychádzal z úprimného vzdania úcty zomrelému, čo dovtedy nebolo vždy zaužívané. Naša spoločnosť bola na Slovensku priekopníkom vo viacerých produktoch a službách. Ako jedni z prvých sme v tom čase začali ozvučovať celé obrady mobilnou aparaturou.

Aké služby poskytujú Pohrebné a cintorínske služby Hlohovec?

S deviatimi zamestnancami poskytujeme komplexné pohrebné služby a správu dvoch cintorínov. Pre našich klientov zabezpečujeme pohreb a prevoz zosnulých zo zahraničia do SR, vybavovanie kremácie zosnulých s obradom, či viazanie vencov. Okrem toho spravujeme starý cintorín v Hlohovci s celkovou rozlohou 8 hektárov (5 000 hrobových miest) a cintorín v mestskej časti Šulekovo s rozlohou 3 hektáre (2 000 hrobových miest). V meste je aj židovský cintorín, ten však spravuje židovská obec. Staráme sa o letnú a zimnú údržbu, vrátane kosenia trávy, hrabania, rezu drevín, vyvážania smetí či likvidácie odpadu. Taktiež chodíme pochovávať aj do okolitých obcí okresu Hlohovec, kde sa snažíme naše služby prezentovať v čo najkvalitnejšej úrovni. Bežne zabezpečujeme prevozy z Česka, Nemecka, aktuálne riešime prevoz zosnulej Hlohovčanky zo Švajčiarska.

Akú spoluprácu máte ako správca s mestom?

Pretože mesto Hlohovec nám dáva cintoríny do správy vždy na štyri roky, viackrát sme museli obhajovať svoje pozície vo výberových konaniach. Spolupráca s vedením mesta je dobrá, snažíme sa o konštruktívny prístup k riešeniu problémov, čoho výsledkom je napríklad vybudovanie nového pohrebiska. Žiaľ, problémom je nedostatočné financovanie. Potrebovali by sme vybudovať nový dom smútku, nakoľko spravujeme budovu zo sedemdesiatych rokov, ktorá je morálne a technicky zastaraná, čo sa výrazne negatívne odzrkadľuje najmä na výdavkoch spojených s úhradou energií ako i nákladoch spojených s bežnou údržbou.

Podarilo sa stabilizovať voľné kapacity na pochovávanie v Hlohovci vybudovaním nového cintorína?

Som veľmi rád, že mesto investovalo finančné prostriedky do vybudovania nového cintorína, čím sa podarilo zvýšiť voľné kapacity na ďalších desať až pätnásť rokov. Okrem toho mesto v rámci stavebnej uzávery určilo parcelu pre potenciálne rozšírenie cintorína do budúcnosti. Aktuálne vyplňame voľné rezervy na starom cintoríne, ktoré sme našli po preverení areálu v súvislosti s novým zákonom o pohrebníctve.

Aký je záujem o klasické pochovávanie a kremáciu v Hlohovci?

V Hlohovci máme približne 80 percent klasických pohrebův a 20 percent kremácií. Mesto vybudovalo kolumbárium, ktoré sa však zaplňa veľmi sporadicky a pomaly. Ľudia sú tu veľmi kresťanský založení a skôr uprednostňujú klasické pochovávanie

do zeme. V období posledných 2-3 rokov však zaznamenávame postupný záujem o spopolňovanie, ktoré dokáže naša spoločnosť na pranie pozostalých zabezpečiť.

Robíte aj sociálne pohreby?

Áno, v posledných rokoch nám pribúdajú sociálne potreby, čo vyplýva zrejme z toho, že je stále viac ľudí bez domova. S mestom sme dohodnutí na paušálnom poplatku za sociálne pohreby. Ide o jednoduchý obrad uloženia daného zomrelého do zeme, bez prítomnosti verejnosti.

Hlohovecký cintorín patril k prvým virtuálnym pohrebiskám.

Áno, toto bola jedna z priekopníckych metód, na ktorú som hrdý. Máme virtuálny cintorín na internete, kde si ľudia môžu kedykoľvek nájsť hrobové miesto, skontrolovať si platbu, či zapáliť virtuálnu sviečku. Všetky hrobové miesta majú k dispozícii fotografiu s náhrobným kameňom. Celú agendu hrobových miest denne aktualizujeme v papierovej aj elektronickej forme a zmeny sú vykonávané pravidelne aj vo virtuálnom cintoríne.

Cintorín v Hlohovci sa nachádza na svahu. Vyplývajú z toho nejaké negatíva?

Mestský cintorín je vybudovaný vo svahu, čo je v prvom rade spojené s poškodzovaním statiky hrobových miest, predovšetkým po silných zrážkach. Pre nás ako správcu pohrebiska znamená kopcovitý terén zvýšenú údržbu v zimných mesiacoch, keďže návštevníci cintorína sa chcú dostať k hrobovým miestam po celý rok.

Je dostatok vody na kopci?

S vodou nemáme žiadny problém, pretože tečie samospádom. Používame technickú vodu, ktorá je čerpaná z Váhu a distribuuje nám ju spoločnosť Saneca Pharmaceuticals Hlohovec, ktorá ju tiež využíva pre zabezpečenie vlastných technologických procesov. Na cintoríne v mestskej časti Šulekovo sme napojení na klasický vodovod, avšak snažíme sa vybudovať studňu, nakoľko si myslíme, že v 21. storočí je veľkým plytvaním používať pitnú vodu na polievanie výsadby hrobův.

Na viacerých cintorínoch majú problém s vysokými stromami, ktoré poškodzujú pomníky a ohrozujú návštevníkov.

Obyvatelia Hlohovca využívajú cintorín ako mestský park na prechádzky, pretože je tu pokojná a príjemná atmosféra. Staré dreviny však vymierajú, pri živelných úkazoch ničia pomníky a taktiež sú nebezpečenstvom pre návštevníkov. Listnaté stromy si tiež vyžadujú vyššie nároky na údržbu, nakoľko treba hrabať lístie, orezávať stromy. Navyše napadnuté pagaštany je ešte potrebné špeciálne ošetrovať. Komunikujeme s vedením mesta o potrebe vykonania generelu zelene na pohrebisku, prípadne výsadby novej zelene, ktorá by akcentovala ihličnany.

Vyskytujú sa v Hlohovci prípady vandalizmu?

Žiaľ, tento problém trápi aj Hlohovecký cintorín tak, ako cintoríny vo všetkých ostatných mestách na Slovensku. Našťastie to zatiaľ boli prípady menšieho vandalizmu, ako sú drobné krádeže lampášův, kvetín, či sviečok. Už dlhší čas apelujeme

na vedenie mesta ohľadom potreby inštalovania kamerového systému, avšak pre nedostatok financií zatiaľ k realizácii tohto zámeru nedošlo.

Ako hodnotíte spoluprácu s ďalšími pohrebnými službami?

V Hlohovci pôsobí ešte jedna konkurenčná služba. Ako správca pohrebiska som zo zákona povinný pochovávať aj zosnulých, ktorých k nám dovezie iná pohrebná služba, čo aj dodržiavam. Pozostalí často nevedia odlíšiť, že pohreb pozostáva v podstate z dvoch služieb. Jedna je pohrebná služba, ktorá prevezme telo zomrelého, predá truhlu a zabezpečí prevoz na pohrebisko a druhá je cintorínska služba, t. j. ako už z názvu služby vyplýva, sú to služby vykonávané na cintoríne, teda zabezpečenie priestorov na vykonanie pietneho obradu, výkopové práce, technické zabezpečenie (ozvučenie, osvetlenie), čistota priestorův, manipulácia s rakvou až do vloženia do hrobu, ako i úprava hrobového miesta po skončení obradu pochovávaní. Naša spoločnosť sa preto snaží vychádzať zákazníkom v ústrety v tom zmysle, že zabezpečujeme kompletné služby (pohrebné aj cintorínske) a je pre nás spätnou väzbou to, keď sa k nám ľudia vracajú po rokoch, že boli spokojní s našimi službami.

Keďže 22 rokov spravujete cintoríny v Hlohovci, uvažovali ste spravovať aj cintoríny v iných okresoch?

Som rodák z Hlohovca, žijem tu, každý ma pozná, a preto vedím, na koho sa majú obrátiť, ak potrebujú pomoc. Poznám dve tretiny hrobových miest na pohrebisku v Hlohovci aj v Šulekove. V minulosti som možno mal také ambície, ale ustúpil som od nich, pretože prax mi ukázala, že táto činnosť je predovšetkým službou v pravom slova zmysle, a ak ju robíte poctivo a s plnou vážnosťou, je nevyhnutné dokonale poznať prostredie, tradície a najmä ľudí, s ktorými prichádzate do kontaktu v ich možno najťažších chvíľach. Preto si myslím, že nie je vhodné, aby sa takáto špecifická činnosť vykonávala mimo lokálnej úrovne. Nezanedbateľné sú tiež finančné nároky na zabezpečenie odľahlejších prevádzok, čo sa v konečnom dôsledku vždy prejaví na cene, ktorú pozostalí zaplatia.

Ste členom Asociácie kremáčnych a pohrebných služieb. Ako hodnotíte jej činnosť?

V dnešnej dobe je určite potrebné sa združovať v takýchto asociáciách a to nielen kvôli výmene informácií. Pán Stríž vedie asociáciu dobrým spôsobom. Členovia tam nájdu pomoc čo sa týka legislatívy, rôznych seminárov, organizovania výstav, ale najdôležitejšie je to, že mám sa na koho obrátiť, keď potrebujem konzultovať, respektíve riešiť daný problém.

Čítate časopis Slovenské pohrebníctvo?

Samozrejme. Som rád, že časopis vychádza, že sme schopní ho finančne zabezpečiť, lebo v dnešnej dobe to nie je jednoduché, nakoľko viaceré printové médiá zanikli. Budem sa snažiť pomáhať asociácii, aby tento časopis vychádzal, pretože z neho môžu čerpať informácie nielen ľudia pracujúci v kremáčnych a pohrebných službách, ale aj pracovníci samosprávy, vrátane mestských úradův a matrik.

Prípravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Majiteľ PS a správca cintorínův Tibor Schottert ukazuje na najstaršie pomníky

Nedotýkajte sa (ani na zem padnutého) starostu

Z policajného archívu

Podľa skutočných udalostí napísal Mgr. Peter Ondera

Viete, kto je to vlastne verejný činiteľ a čo je to útok na verejného činiteľa? Táto kategória trestnej činnosti dosiaľ, zrejme ako dedičstvo socialistického zákonodarstva, patrí stále medzi nejasne definované, prípadne aj zle vykladané. Niet však pochyb, že tých, čo skutočne plnia povinnosti verejných činiteľov, náš zákon ešte stále výrazne chráni - a nemusí ísť iba o „papalášov“.

Z verejných činiteľov sú nám známi najmä policajti. Posledný somrák vie, že dať príslušníkovi Policajného zboru povedzme pästou do zubov nie je to isté, ako to urobiť kolegovi somrákovi. Keby náš somrák ten rozdiel vopred náhodou nepoznal, veľmi rýchlo ho zistí na súde. Pritom nejde iba o príslušníkov „štátnej“ polície, ale pod prísnu ochranou zákona sú počas výkonu služby aj policajti mestskí, obecní, „železniční“... Dotknúť sa verejného činiteľa s úmyslom ublížiť mu je z pohľadu zákona veľmi nešťastná aktivita. Menej sa však už vie, že podobnú právnu ochranu v súvislosti s výkonom svojej funkcie požívajú aj bezmála štyri tisícky starostov a primátorov našich obcí a miest. Dnes prinášame názorný príklad toho, ako sa neoplatí mať starostu obce v zuboch...

Náš príbeh sa odohral v roku 1996 v obci, ktorej katastrálne územie nepresahuje 330 hektárov, má smutný názov a ešte menej obyvateľov ako hektárov. Navyše sa nachádza v okrese na východe Slovenska, kde prejde rok i viac a policajti nevedia, čo to je vražda. Tunajší skromný žandársky kolektív je skôr zvyknutý na bežné krčmové bitky či na počet účastníkov bohatšie ruvačky, hlučné rodinné hádky alebo krádeže spiekok a iných požívateľín, vhodných. Preto, keď 20. augusta 1996 prišlo na obvodné oddelenie PZ oznámenie o napadnutí starostu obce, nepredpokladali, že môže ísť o niečo vážne. Veď telefonoval sám poškodený v roli oznamovateľa. Žije a to je hlavné....

NEROZHODNÝ SÚBOJ?

Hliadka sa okolo tretej popoludní vybrala do obce a zistila asi toto - tunajší občan Marián Kaprálik, narodený v roku 1949, po predchádzajúcich verbálnych vyhrážkach fyzicky a so sekerou v ruke napadol o desať rokov staršieho starostu obce Jozefa Hanáka. Rozbil mu okuliare i elektronický diár, potrhali si šaty, obaja utŕžili ľahšie zranenia.

Veľmi mladí policajti bezradne postávali na ulici pred rodinným domom, pri ktorom sa incident stal. Bolo príjemne teplo, fúkalo od juhu. Na zemi videli sekeru, zopár osobných vecí a asi tridsaťcentimetrovú kaluž krvi. Nezdalo sa, že vytiekla zo starostu, pretože ten bol čiperný a spolu s ďalšími rodinnými príslušníkmi i náhodnými svedkami vysvetľoval, čo sa vlastne stalo. „Počul som už predtým,“ začal starosta Hanák, „že sa mi Kaprálik vyhráza v krčme, že on nikomu platiť nebude. To vtedy, keď sme v zastupiteľstve určili poplatky za služby, ktoré obec pre našich obyvateľov zabezpečuje. Komu sa to už páči?

Nevenoval som tomu pozornosť, aj keď Kaprálik je známy výtržník. Veď už zopárkrát sedel, každú chvíľu je opitý a robí problémy v dedine, i keď inak chlap je to riadny, neodťahuje sa od roboty, aj na družstve sú s ním vcelku spokojní. No ale dnes, keď som vchádzal cez bránku do svojho domu, zrazu sa len odkiaľsi zjavil a hneď na mňa. V ruke mal sekeru, tak som sa aj prelakol. Kričal ako besný, pohansky hrešil a ziapal, že on platiť nič nebude, radšej ma zabije. A celou silou sa rozohnal tou sekerou. Ako letela na mňa, akosi som sa stačil hlavou uhnúť, tak ma trafil iba poriskom, obšuchlo sa mi po líci a keď mi porisko buchlo do ramena, sekera mu tým nárazom vypadla z rúk. Hneď ma oboma rukami chytil za krk a začali sme sa váľať po zemi. No a potom sa mi podarilo akosi dostať sa naňho, zopár som mu aj priložil, mal som strašnú zlosť. Veď ma ten opilec mohol zabiť...”

„ZARUBAŤ SO SEKEROU“

Mladí policajti nevedeli, do akej miery sa majú vážne tváriť. Lebo vidieť bezmála šesťdesiatročného starostu v bojovej akcii - to si nevedeli dosť dobre predstaviť. Na mieste toho veľa neurobili. Veď ani veľmi nemali čo. Zabavili iba na asfalte ležiacu sekeru ako „doličný predmet“ lebo na nej bolo vidieť stopy krvi. A to ju ešte Hanák chvíľu držal v ruke, až keď ho vyzvali, tak ju vrátil približne na miesto, kde mala ležať predtým. Urobili zopár fotografií, načrtok situácie, zobrali vzorky z krvných škvŕn na zemi a operatívne „vyťažili“ svedkov - najmä starostových rodinných príslušníkov, ktorí na krik vybehli z domu.

Tí však už videli iba koniec incidentu, keď starosta získal nadvládu, kľačal na ležiacom Kaprálikovi a bil ho pästami, čo mu sily stačili. „Chcel ma so sekerou zarubať,“ oznámil im, ale nemuseli už robiť ringových rozhodcov, pretože bitka skončila. Obaja bez cudzej pomoci vstali. Aj Kaprálik, ktorému starosta udielal aj hlavu o zem. Krvácal, ale neišlo o nič vážne, odkračal ďalej po svojich...

RELATIVITA

Mladí policajti tak zrejme nadobudli pocit, že sa tu dvaja chlapí, ako už býva zvykom na dedine, pobili bez vážnejších následkov. Vec sa v takejto podobe dostala pred vyšetrovateľa okresného úradu vyšetrovania a preto ju kvalifikoval ako útok na verejného činiteľa a ublíženie na zdraví. Ako dlho bude starosta práceneschopný, to v tej chvíli nikto nevedel. Čo iné mal vyšetrovateľ k dispozícii? Postoj, resp. výpoveď starostu bola jasná, ale z vypočutia Kaprálika nebolo nič, pretože ten tvrdil, že bol opitý ako čík a vôbec nič si nepamätá. Na tomto stanovisku, ostatne, zotrval aj vtedy, keď sa už obrátilo proti nemu. Iných priamych svedkov jednoducho nebolo.

Policajtom zo základného útvaru zrejme akosi unikol podstatný moment: útok sekerou na verejného činiteľa. Pretože keď sa spis dostal do rúk ďalším kompetentným, ukázalo sa, že zo

zdanlivo nevinnej šarvátky môže byť i čosi vážnejšie. Prípadu sa ujal krajský vyšetrovateľ (v tom čase ešte z Košíc) a po konzultácii s prokurátorom bola udalosť prekvalifikovaná na trestný čin pokusu o vraždu! Nuž a to už je úplne iné „kafe“, pretože hrozí trest odňatia slobody až do 15 rokov!

PODIVNÉ DEDIČSTVO

Celá vec sa po čase začala vyšetrovať oveľa dôkladnejšie - navyše už na novej pôde, pretože po legislatívnom vzniku krajov Košičania bleskovo, ešte 31. 12. 1996 celý spis veľmi ochotne a bez nároku na odmenu odoslali novovzniknutej prešovskej krajskej prokuratúre. Bolo už neskoro niečo podstatné na dovtedajšom spôsobe vyšetrovania meniť. Prešovčania zistili, že niektoré neodkladné a neopakovateľné úkony policajti hneď po čine neurobili a čas bežal. Vždy hrá v prospech obvineného... Zistilo sa napríklad, hoci to znie neuveriteľne, že „ktosi“ zabudol odviesť zadržaného Kaprálika na odber krvi a tak neexistoval žiadne objektívny dôkaz, v akom stave sa obvinený v čase činu nachádzal. Chýbali aj ďalšie veci, ktorých absencia sa im v priebehu vyšetrovania mohli ešte vypomstiť. Viacerí sa vtedy zhodli v názore, že na prácu so závažnými trestnými činmi ešte „tamti vidiečania“ nedorástli.

Čo sa stalo, neodstane sa. Bolo treba urobiť celkovú bilanciu prípadu a určiť ďalší postup. Čo vlastne mali v rukách? Výpovede niekoľkých svedkov a v podstate objektívne lekárske nálezy. Z nich bolo zrejme, že celá udalosť sa mohla odhrať tak, ako uvádza poškodený starosta Hudák. Jeho práceneschopnosť nepresiahla šesť dní, ale zo všetkých zistení bolo zrejme, že rovnako mohol aj nežiť. Mal pohmoždený chrbát z bitky na zemi, odreté hánky z toho, ako sa v záchvate zlosti vyvršoval na Kaprálikovi, nejasné stopy na krku možno po škrtení a najmä jasný „obšuch“, resp. popáleninu na líci od poriska sekery. Toto zranenie bolo zrejme rozhodujúce aj pre názor súdneho lekára, ktorý tak mohol dospieť k názoru, že nebyť náhody, resp. Hudákovej pohotovej reakcie, mohol byť mŕtvy, pretože ostrie sekery mu podľa popisu situácie a vyšetrovacieho pokusu mierilo akurát medzi oči „na rozhraní vlasatej a tvárovej časti“ hlavy. Keďže sekera nebola veľmi veľká, ani rozmach spoza hlavy našťastie nedal ostriu priveľkú rýchlosť.

O to rýchlejší bol starosta, zachránil si tak život. Aspoň v tej chvíli. Výpoveď starostu v tomto smere vhodne dopĺňali aj výpovede svedkov bezprostredne po incidente. Problém bol, ako sme už spomenuli, iba s Kaprálikom. Ten dostal advokáta ex offio, teda z moci úradnej a usilovne si nič nepamätal ďalej. Keďže vplyv alkoholu na ľudské konanie je aj v súdnom konaní veľmi dôležitým aspektom rozhodovania, rozbor jeho krvi veľmi chýbal. Nuž požiadali súdneho znalca aspoň následne o rekonštrukciu toho, koľko promile alkoholu mohol mať Kaprálik v krvi, pretože svedkovia tvrdili, že rozhodne nebol nepríčetný ani na mol opitý, keď kričal: Pánaboha, radšej ťa zabijem, ja ti žiadne dane platiť nebudem, ani za odvoz domového odpadu, radšej ťa zabijem!“ Riadne artikuloval a po bitke sa sám, bez pomoci iných zdvihol zo zeme. Ani ho neknísalo... Mal by si voľačo pamätať!

Znalkyňa Kaprálika vyspovedala a do spisu priložila svoje stanovisko. Ak by obvinený naozaj vypil všetko, čo uviedol, napísala, potom by v čase činu mal v krvi približne 8, 17 promile alkoholu! Samozrejme, aj najväčší slovenskí borci málokedy živí prekročia hranicu päť promile, o ôsmich sa teda ani výhodniarom, čo pijú prvú ligu, nesníva. Bolo zrejme, že Kaprálik si vymýšľal, aby sa z trestného činu akosi vyvinil zdôvodnením, že o ňom vôbec nevie, lebo bol opitý na mol. Preto sa odmietol zúčastniť aj navrhovanej rekonštrukcie - vraj načo by tam išiel, keď nevie, ako to bolo.

Na niektoré otázky však predsa len musel odpovedať. Napríklad: ako a prečo sa vlastne ocitol pri starostovom dome? Pôvodne tvrdil, že išiel na pastviny a do lesa, preto si vraj zobral aj sekerku. Potom však musel pripustiť, že tadiaľ na pastviny nechodieval. Prečo práve v onen deň išiel, na to už odpovedať nevedel. Neskôr však na radu advokáta začal tvrdiť, že on predsa starostu vôbec nechcel zabiť, nemal taký úmysel, dokonca sa mu zdá, že to bolo celé opačne, veď on bol celý krvavý, nie starosta... „Ako viete, že ste nechceli starostu zabiť, keď zároveň tvrdíte, že si nič nepamätáte?“ pýtali sa ho a Kaprálik mal opäť problém s odpoveďou... Bolo jasné, čo Kaprálik, resp. jeho advokát sleduje - za každú cenu zmeniť kvalifikáciu trestného činu z pokusu o vraždu na ublíženie na zdraví, za čo by mu hrozil oveľa menší trest - tobôž, keď starostovi sa vlastne nič vážne nestalo...

VEĽKÁ PRÍŤAŽ

Prokuratorka Krajskej prokuratúry v Prešove v januári 1997 podala na takmer 48-ročného Mariána Kaprálika obžalobu za pokus o vraždu a útok na verejného činiteľa. Mal na krku viaceré priťažujúce okolnosti. Napríklad jedna svedkyňa si pamätala, že už štyri dni pred útokom sa starostovi vyhrážal zabitím. Na základe získaných svedectiev a expertíz nebolo pochyb, že Kaprálik sa sekerou rozohnal a mieril ňou na starostovu hlavu. Nebyť Hanákovho reflexu, mohol byť po smrti. Nuž a Kaprálikovi na renomé nepridali ani predchádzajúce odsúdenia, najmä tresty za násilnú trestnú činnosť. Najpodstatnejšia však bola skutočnosť, že obvinený viedol útok na Hanáka jednoznačne a bez pochybností v súvislosti s jeho výkonom starostovskej funkcie, keď kričal, že ho zabije kvôli daniam...

Východisková pozícia obžalovaného bola teda na súde prabiedna, akokoľvek by sa bol advokát usiloval. A išlo o veľa. Aj keď by totiž prokuratorka žiadala pre neho trest pri danej kvalifikácii na dolnej hranici trestnej sadzby, ako sa aj stalo, stále hovoríme o najmenej dvanástich rokoch odňatia slobody! Keď advokát vyčerpал svoje pokusy o zmenu kvalifikácie a nebol schopný vyvrátiť tvrdenie prokuratorky, že Kaprálik jednoznačne chcel starostu zabiť, pokúsil sa aspoň o zníženie trestu, čo by bolo možné, ak by súd pristal na aplikáciu § 40 Trestného zákona. Ten umožňuje „ísť“ s trestom aj pod spodnú hranicu rozpätia sadzby.

ZÚFALÉ ÚSILIE

Krajský súd v júni 1997 po dôkladnom zvážení všetkých okolností a posúdení celkového profilu obžalovaného nemal pochybnosti o jeho vine a nevidel dôvod na akékoľvek zmierňovanie trestu. Rozhodol sa v plnej miere akceptovať návrh prokuratorky. Odsúdil Mariána Kaprálika na dvanásť rokov nepodmienečne v II. nápravno-výchovnej skupine a nariadil mu aj protialkoholické liečenie ústavnou formou počas výkonu trestu. Prokuratorka sa vzdala možnosti odvolania priamo na záver pojednávania. Advokát naopak - odvolal sa na najvyšší súd vo výroku o vine i vo výroku o treste.

Najvyšší súd znova všetko prehodnotil a nenašiel dôvod, prečo by mal prvostupňový rozsudok meniť. To už bol december 1997.

Kaprálík mal prosto smolu. Keď vyjde „von“, možno zmúdreje, bude platiť „dane“ a nebude sa na starostu zaháňať sekerou. Je však iróniou osudu, že smolu mal aj starosta Hanák. Nedožil sa ani vlastnej šesťdesiatky, ani záveru všetkých tých právnych peripetií. Sklátila ho zákerná choroba. Tá vyniesla definitívny ortieľ...

Mgr. Peter Ondera

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	599 €
Druhá strana obálky	A4	477 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	234 €
Zadná strana obálky rozšírená	2x A4	599 €
Inzercia vnútorná	A4	300 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	180 €
Inzercia vnútorná	90 x 70 mm	110 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadavka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

PREŠOV
Krátka 7

ERA
Kompletné pohrebné služby

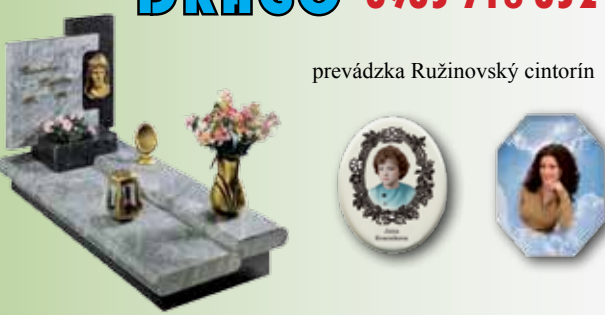
**Poskytujeme služby
najvyššej kvality**

NON STOP linka: **0918 560 422**
www.psera.sk

Kamenárstvo - fotokeramika

DRAGO 0903 718 032

prevádzka Ružinovský cintorín

Priekopnícka 23, 821 06 Bratislava

NEZÁBUDKA

POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNIČA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebné služby LAuK

**Jednotka na celom
území okresu Žilina**

Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

moderné vnímanie tradície

Špecializujeme sa na špeciálne prestavby vozidiel.
V oblasti pohrebníctva sme jednotkou na slovenskom trhu.

výroba a predaj pohrebných vozidiel, dodávkových i pohrebných limuzín
vysoká kvalita dielenského spracovania
moderný design
aplikácia do všetkých karosárskych verzií
individuálny prístup
variabilná výbava pre jednu až štyri rakvy
montáž prepravného chladenia
kompletné dodanie vozidla vrátane pohrebnej prestavby
zápis prestavby do technického preukazu
všetky naše vozidlá spĺňajú slovenský Zákon o pohrebníctve
jednoduchá registrácia na území Slovenskej republiky

Spoločnosť AUTO M + V bola založená v roku 2004 so špecializáciou na špeciálne prestavby vozidiel. Väčšina špeciálne prestavaných vozidiel je exportovaná do krajín EÚ, najmä na nemecký trh. Práve náročnosť a dôraz na kvalitu u európskych zákazníkov sa stala motorom, ktorý posunul v priebehu rokov spoločnosť AUTO M + V na predné pozície firiem EÚ so špecializáciou na prestavby pohrebných vozidiel. Časť produkcie je predávaná nielen v Českej republike, ale tiež exportovaná na slovenský trh so špeciálnymi vozidlami.

AUTO M+V
moderní centrum
prestavby motorových vozidel

www.automv.cz

II. ročník medzinárodnej výstavy pohrebníctva

6. - 8. 11. 2014 - EXPO CENTER - TREŇČÍN

Slovak Funeral významne prepája západný a východný trh v oblasti pohrebníctva

Výstava určená pre odbornú i laickú verejnosť

Výroba

- Čalúnenia, doplnky
- Chladiace a manipulačné zariadenia
- Schránky pre zosnulých, rakvy, urny

Obce, firmy

- Technika pre výkopové práce
- Vybavenie domov smútku, výzdoba
- Softvérové produkty pre správu cintorínov

Občania

- Floristika, výsadba na hrobch
- Údržba hrobov, výzdoba, doplnky

- Smútočná hudba
- Prevozná technika
- Kremačná technika
- Ošetrovanie kameňa
- Ikebany, vence, kytice
- Spomienkové predmety
- Kameň, náhrobky, doplnky
- Poistenie nákladov na pohreb
- Ekológia, rakvy, urny, cintoríny
- Písmomaliarstvo, rytecké práce
- Ozvučovacia a osvetľovacia technika
- Deratizácia, dezinfekcia, dezinfekcia

